

SVLAQVAPLINIV? LI: 4: CÄ: 13: ALTER
BÈ: VOCAT PCOPIVSSVBNOIETVLE
RIT DECIESMAIORM TOTABRTAN LA
REGNA IN SE CONTINERE

VIDEAT EN?

*Pärm: Olaus Magnus' Carta Marina från år 1539 ger en bild av de livliga förbindelserna mellan Finland och Sverige.
Kansi: Olaus Magnuksen Carta Marina vuodelta 1539 kuvaa Suomen ja Ruotsin välistä vilkasta kanssakäymistä.*

**UTVANDRINGEN FRÅN FINLAND TILL SVERIGE
GENOM TIDERNA
SIIRTOLAISUUS SUOMESTA RUOTSIIN
KAUTTA AIKOJEN**

Red.

Toim.

OLAVI KOIVUKANGAS

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet

Turku – Åbo

Finland

Översättningar: FM Brita Löflund
Käännökset: FM Brita Löflund

2. painos
ISBN 951-9266-17-8
Turku 1981
Typopress Oy

UTSTÄLLNINGENS ARBETSGRUPP NÄYTTELYTYÖRYHMÄ

Kommissarie
Komissaari Olavi Koivukangas

Konstnärlig ledare
Taiteellinen johtaja Börje Rajalin

Utställningssekreterare
Näyttelysihteeri Eija Suna

Arbetsgruppens övriga medlemmar:
Työryhmän muut jäsenet:

Statsarkeolog C.J. Gardberg, Museiverket
Valtionarkeologi C.J. Gardberg, Museovirasto

Forskare Sirkku Dölle, Museiverket
Tutkija Sirkku Dölle, Museovirasto

FD Eric De Geer, Uppsala Universitet
FT Eric De Geer, Upsalan yliopisto

Generalkonsul Martti Harju, Göteborg
Pääkonsuli Martti Harju, Göteborg

Byråsekreterare Maija-Liisa Kalhama, Migrations-
institutet
Toimistos sihteeri Maija-Liisa Kalhama, Siirtolaisuus-
instituutti

Professor Gunvor Kerkkonen, Helsingfors
Professori Gunvor Kerkkonen, Helsinki

Legationsrådet Risto Laakkonen, Finlands Ambassad,
Stockholm
Lähetystöneuvos Risto Laakkonen, Suomen Suur-
lähetystö, Tukholma

Byråchef Altti Majava, Arbetskraftsministeriet
Toimistopäällikkö Altti Majava, Työvoimaministeriö

Professor Vilho Niitemaa, Åbo
Professori Vilho Niitemaa, Turku

Museichef Allan T. Nilson, Göteborgs Historiska
Museum
Museojohtaja Allan T. Nilson, Göteborgin Historial-
linen Museo

Professor Toivo J. Paloposki, Riksarkivet.
Professori Toivo J. Paloposki, Valtionarkisto

FD Jukka Pennanen, Helsingfors
FT Jukka Pennanen, Helsinki

Professor Unto Salo, Åbo universitet
Professori Unto Salo, Turun yliopisto

Forskare Irma Savolainen, Museiverket
Tutkija Irma Savolainen, Museovirasto

INNEHÅLL SISÄLTÖ

Förord	9
Esipuhe	9
Unto Salo, Den förhistoriska förflyttningen från Finland till Sverige Esihistoriallinen muutto Suomesta Ruotsiin	13
Gunvor Kerkkonen, Finnar i det medeltida Sverige Suomalaiset keskiajan Ruotsissa	17
Toivo J. Paloposki, Utvandringen från Finland till Sverige från Gustav Vasas tid fram till Finska Kriget Muuttoliike Suomesta Ruotsiin Kustaa Vaasan hallituskaudelta Suomen sotaan	27
Eric De Geer, Emigration från Finland till Sverige 1808 – 1945 Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin 1808 – 1945	45
Altti Majava, Flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige och sverigefinnarna efter andra världskriget Suomen ja Ruotsin välinen muuttoliike sekä Ruotsin suomalaiset toisen maailmansodan jälkeen	63
Utställningsmaterial Näyttelyaineisto	99

FÖRORD

Från det nuvarande Finland har människor flyttat till det nuvarande svenska rikets områden i århundraden, t.o.m. årtusenden, och flyttning har naturligtvis också ägt rum åt motsatt håll. Finlands förbindelser med Mälaramrådet har varit rätt livliga redan under förhistorisk tid, såsom arkeologiska fynd och traditionen påvisar. Man kan inte med säkerhet säga hur snart de första utvandrarerna från Finland kom till Sverige efter det att södra Finland förenats med det svenska riket. Personer från Finland förekommer i svenska källor från 1300-talet, framför allt i Stockholm. Alltsedan den tidiga medeltiden har finnar också flyttat till gruvdistrikten i mellersta Sverige och slagit sig ned som jordbrukare framför allt i Uppland.

Under medeltiden flyttade finnarna en och en eller i små grupper till Sverige där de slog sig ned på olika håll. Men i slutet av 1500-talet utvandrade nybyggare i stora skaror från Savolax och andra delar av Finland till mellersta Skandinavien. Deras bosättning spred sig över ett stort område och satte spår i traditioner och seder, i byggnadskulturen och i språket, bl.a. i ortnamnsbeståndet. När finnarna röjde obyggd för odling använde de sig också av sitt eget svedjebbrukssätt. Ett kapitel för sig utgör finnarnas invandring till norra Sverige, där de bildade ett enhetligt kulturområde långt in på 1900-talet. Fortgående och tidvis livlig utvandring från Finland till

ESIPUHE

Vuosisatoja – jopa vuosituhansia – on nykyisestä Suomesta muuttanut ihmisiä nykyisen Ruotsin valtakunnan alueelle ja luonnollisesti myös päinvastaiseen suuntaan. Suomalaisten kosketukset Ruotsin Mälarin alueelle ovat olleet verraten vilkkaat jo esihistoriallisena aikana, kuten arkeologiset löydöt ja perinnetieto osoittavat. Ei voida varmasti sanoa, kuinka pian ensimmäiset suomalaiset muuttajat saapuivat Ruotsiin sen jälkeen, kun eteläinen Suomi oli liitetty Ruotsin yhteyteen, Suomesta kotoisin olleita henkilöitä esiintyy ruotsalaisissa lähteissä 1300-luvulta, ennen kaikkea Tukholmassa. Suomalaisia on varhaiselta keskialjalta lähtien muuttanut myös Keski-Ruotsin kaivosalueille sekä maanviljelijöiksi erityisesti Uplantiin.

Keskiaikana suomalaisia muutti Ruotsiin yksittäin tai pieninä ryhminä, ja he sijoituivat eri puolille maata. Sen sijaan Savosta ja muualta Suomesta muutti Keski-Skandinaviaan 1500-luvun loppupuolella uudisasukkaita suurin joukoin. Näiden muodostama asutus levisi laajalle alueelle ja jätti perinejälkiä tapoihin, rakennuskulttuuriin ja kieleen – mm. paikannimistöön. Suomalaiset toivat tullessaan myös oman kaskenpolttotavan, millä asumattomia metsiä raivattiin viljelykselle. Oma lukunsa on myös suomalaisten muutto Pohjois-Ruotsiin, jossa he muodostivat yhtenäisen kulttuurialueen pitkälle 1900-luvun puolelle. Jatkuva ja ajoittain runsasta

Sverige ägde rum ända till år 1809. Visserligen var det fråga om flyttning inom landet, men flyttningen hade ändå karaktär av utvandring, då dess mål var ett område med ett annat språk och en annan kultur.

Efter att Sverige och Finland skildes åt år 1809 var inflyttningen av finnar till Sverige tidvis omfattande ända fram till andra världskriget. Sverige var ett alternativ till att söka sig arbete i Petersburg eller annorstädes i Ryssland före den stora emigrationen till Amerika.

De s.k. aktivisternas vistelse i Sverige under ofärdsåren och överflyttningen av finska barn till Sverige under andra världskriget och orsakerna till att många av dem sedan kom att stanna i Sverige borde ägnas detaljerad undersökning. Allmänt taget har forskningen om utvandringen från Finland till Sverige före andra världskriget varit sporadisk. I Sverige har man forskat något mer än i Finland, vilket delvis beror på att källmaterialet där är rikligare. En helhetsframställning av denna period saknas tillsvidare.

Efter andra världskriget har nästan 400 000 finnar och finlandssvenskar slagit sig ned i Sverige. Forskningsarbetet rörande denna befolkningsdels emigration, bosättning i Sverige och kultur är än så länge vara i vardande.

Utställningen "Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna" vill ge ökad kunskap om denna flyttningsrörelse med gamla traditioner. Då uppgiften är omfattande och eftersom undersökningar saknas har det varit möjligt att endast skissera upp en bild i stora drag. Sålunda har det t.ex. inte varit möjligt att i tillräcklig grad behandla utflyttningen från Finland till norra Sverige och inte heller de svenska ortnamnen med finskt ursprung.

muuttoa Suomesta Ruotsiin tapahtui vuoteen 1809 saakka. Vaikka kyseessä oli valtakunnan sisäinen muutto, sillä oli siirtolaisuuden leima, koska muutto suuntautui alueelle, jossa oli toinen kieli ja kulttuuri.

Suomen ja Ruotsin v. 1809 tapahtuneen eron jälkeen toiseen maailmansotaan asti suomalaisia muutti Ruotsiin ajoittain runsaastikin. Ruotsi muodosti vaihtoehdon Pietariin ja muualle Venäjälle suuntautuneelle työssäkäynnille ennen suurta Amerikan-siirtolaisuutta.

Ns. aktivistien esiintyminen Ruotsissa sortokauden aikana sekä lasten vienti Suomesta Ruotsiin toisen maailmansodan aikana ja monien lasten jääminen Ruotsiin vaatisivat yksityiskohtaista selvittämistä. Yleisesti ottaen Suomesta Ruotsiin ennen toista maailmansotaa tapahtuneen muuton tutkimus on ollut satunnaista. Ruotsissa selvitystyötä on tehty jonkin verran enemmän kuin Suomessa; yksi syy tähän on ollut sieltä löytyvä runsaampi lähdeaineisto. Tämän aikakauden kokonaisuus puuttuu toistaiseksi.

Toisen maailmansodan jälkeen on lähes 400 000 suomalaista – sekä suomen- että ruotsinkielisiä – asettunut Ruotsiin. Tämän väestön muuttamisen, Ruotsiin sijoittumisen ja kulttuurin tutkimus on vasta alkuvaiheissaan.

"Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen"-näyttelyn tarkoituksena on lisätä tietämystä tästä pitkän perinteen omaavasta muuttoliikkeestä. Tehävän laajuuden ja tutkimusten puutteen vuoksi vain pelkistetyn yleiskuvan hahmottaminen on ollut mahdollista. Niinpä ei esim. Suomesta Pohjois-Ruotsiin suuntautunutta muuttoa eikä myöskään Ruotsin runsasta suomalaisperäistä paikannimistöä ole ollut mahdollista tuoda riittävästi esille.

På Migrationsinstitutets vägnar ber jag att få tacka Undervisningsministeriet i Finland, Kulturfonden för Sverige och Finland, Suomi Samfundet r.f. och Åbo stad för ekonomiskt stöd vid uppbyggandet av utställningen. Jag tackar också alla experter och andra, som deltagit i utställningsarbetet, samt alla de samfund och privatpersoner, som överlåtit material eller på annat sätt bidragit till förverkligandet av utställningen.

Åbo i maj 1980

Siirtolaisuusinstituutin puolesta kiitän Suomen opetusministeriötä, Suomalais-ruotsalaista kulttuurirahastoa, Suomi-Seura ry:tä ja Turun kaupunkia näyttelyn rakentamiseen annetusta taloudellisesta tuesta. Kiitän myös näyttelyn asiantuntijoita ja muita työhön osallistuneita henkilöitä sekä lukuisia yhteisöjä ja yksityisiä henkilöitä, jotka ovat antaneet aineistoa tai muulla tavoin auttaneet näyttelyn toteuttamisessa.

Turussa toukokuussa 1980

FÖRORD TILL ANDRA UPPLAGAN

Denna utställningsbroschyr ansluter sig till Migrationsinstitutets utställning "Vårt land, vårt land", som för närvarande turnerar i Sverige. Där har utställningen visats på Göteborgs Historiska Museum, Nordiska Museet i Stockholm, Värmlands Museum i Karlstad, Västmanlands Museum i Västerås och Dalarnas Museum i Falun. Nära 100 000 personer har bekantat sig med den, och de med den sammanhängande lokala bredvidutställningarna, som berättar om de finländska invandrarna och deras organisationer, samt olika kulturevenemang har aktiverat det finsk-svenska samarbetet på många sätt. Utställningen kommer ännu att visas på Sverigefinnarnas folkhögskola i Haparanda och turnerar därefter i Finland på flera orter innan den permanent placeras på Migrationsinstitutet i Åbo.

TOISEN PAINOKSEN ESIPUHE

Tämä näyttelyluettelo liittyy Siirtolaisuusinstituutin parhaillaan Ruotsissa kiertävään näyttelyyn "Oi Maamme Suomi". Näyttely on ollut esillä Ruotsissa Göteborgin Historiallisessa Museossa, Nordiska Museetissa Tukholmassa, Värmlannin Museossa Karlstadissa, Västmanlandin Museossa Västeråsissa ja Taalainmaan Museossa Falunissa. Näyttelyyn on tutustunut lähes 100 000 ihmistä, ja siihen liittyneet paikalliset suomalaisista siirtolaisista ja heidän järjestöistään kertovat oheisnäyttelyt sekä erilaiset kulttuuritilaisuudet ovat aktivoineet suomalais-ruotsalaista yhteistyötä monin tavoin. Näyttely tulee olemaan vielä esillä Ruotsinsuomalaisten Kansankorkeakoulussa Haaparannassa ja kiertää sitten Suomessa useilla paikkakunnilla, kunnes se sijoitetaan pysyvästi Siirtolaisuusinstituuttiin Turkuun.

På grund av försäljningen i samband med utställningen och de beställningar som institutet har erhållit utges nu en ny upplaga av utställningsbroschyren. Detta har också möjliggjort en del korrigeringar och preciseringar. I detta sammanhang vill jag tacka över-sättaren, fil.mag. Brita Löflund vid Åbo Akademi, samt fil.lic. Bo Grönholm vid Åbo universitet och fil. kand. Sulo Huovinen vid föreningen Pohjola-Norden i Stockholm, vilka deltagit i granskningsarbetet. Den nya upplagan har möjliggjorts genom bidrag från undervisningsministeriet i Finland och Kulturfonden för Sverige och Finland, till vilka jag på Migrationsinstitutets vägnar framför ett varmt tack.

Denna broschyr har i Sverige använts av en del studie-cirklar för studium av kontakterna mellan Finland och Sverige och av invandrarfrågor. På en del orter har ett frågeformulär uppgjorts för skolklasser som besökt utställningen. Jag hoppas också att särskilt skolungdomen i såväl Finland som Sverige med hjälp av både utställningen och denna broschyr skall kunna fördjupa sina kunskaper om utvandringen från Finland till Sverige och om de finländska invandrar-nas liv där under olika tidsperioder.

Åbo i oktober 1981

Olavi Koivukangas
Direktör för Migrationsinstitutet

Näyttelyn yhteydessä tapahtuneen myynnin ja insti-tuuttiin tehtyjen tilausten vuoksi näyttelyluettelosta julkaistaan nyt uusi painos. Tämä on suonut myös mahdollisuuden eräisiin korjauksiin ja tarkennuksiin. Tässä yhteydessä haluaisin kiittää kielenkääntäjää fil. maist. Brita Löflundia Åbo Akademiä sekä tarkas-tustyöhön osallistuneita fil. lis. Bo Grönholmia Turun yliopistosta ja fil. kand. Sulo Huovista Pohjola-Norden-yhdistyksestä Tukholmasta. Uusintapainoksen tekemi-sen on tehnyt mahdolliseksi Suomen opetusministe-riöltä ja Suomalais-ruotsalaiselta Kulttuurirahastolta saadut avustukset, joista esitän Siirtolaisuusinstituutin puolesta parhaat kiitokset.

Tätä julkaisua on Ruotsissa eräissä opintopiireissä käytetty perehdyttäessä Suomen ja Ruotsin välisiin yhteyksiin ja siirtolaisuuskysymyksiin. Joillakin paik-kakunnilla on näyttelyssä käyneille koululuokille laa-dittu kyselylomake. Toivonkin, että erityisesti koulu-nuoriso sekä Suomessa että Ruotsissa voisi sekä näyt-telyn että tämän julkaisun avulla syventää tietämys-tään Suomesta Ruotsiin tapahtuneesta muuttoliik-keestä ja Ruotsiin asettuneiden suomalaisten elämästä eri aikakausina.

Turussa lokakuussa 1981

Olavi Koivukangas
Siirtolaisuusinstituutin johtaja

*Prof. Unto Salo, Åbo universitet
Turun yliopisto*

DEN FÖRHISTORISKA FÖRFLYTTNINGEN FRÅN FINLAND TILL SVERIGE ESIHISTORIALLINEN MUUTTO SUOMESTA RUOTSIIN

Stenåldern (7000 – 1500 f.Kr.)

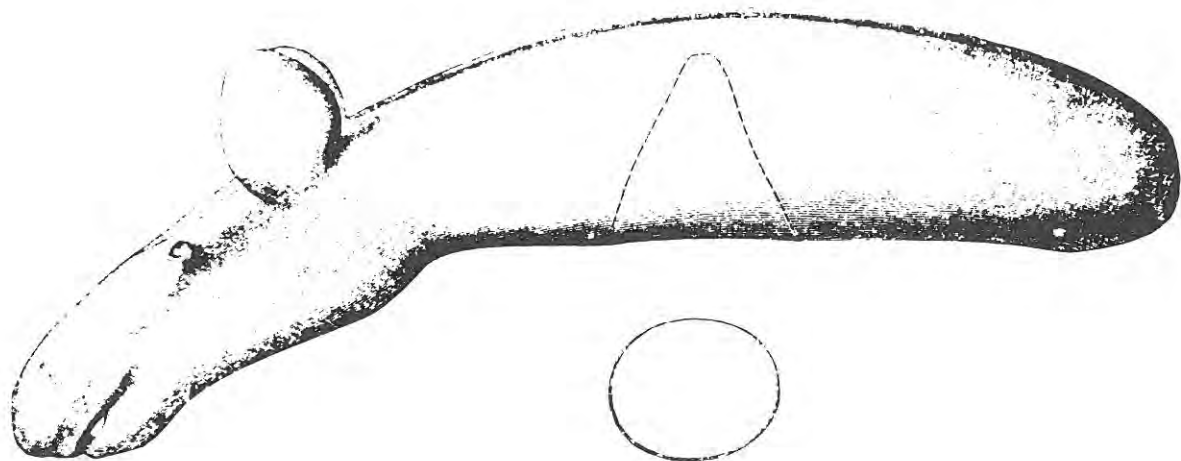
De arkeologiskt påvisbara kontakterna mellan Finland och Sverige börjar synbarligen redan under det 5:e årtusendet f.Kr. Då upptas de skandinaviska sneddade pilspetsarna bland Suomusjärvikulturens föremål. Den viktigaste länken för förmedling av kulturkontakter var Åland, som ungefär år 4000 fick sin kamkeramiska bosättning från Finland. Denna bosättning varade till slutet av 3:e årtusendet, då den gropkeramiska kulturen spred sig till Åland från Sverige. Den sistnämnda kulturformen nådde emellertid inte det finska fastlandet och den kamkeramiska kulturen spred sig inte till Sverige. Däremot vandrade en rätt stor mängd föremål från Sverige till Finland under stenåldern: norr om Bottniska viken till Lappland och norra Finland, över Kvarken till södra Österbotten och via Åland till södra Finland. På samma sätt har man i Sverige gjort en del föremålsfynd av finskt ursprung: två skifferringar har hittats i Västerbotten, sex djurhuvudsvapen på svenska östkusten och dessutom några mejslar. Dessa föremål behöver emellertid inte vara tecken på migration: det kan vara fråga om import. Djurhuvudsvapnen har så gott som alla daterats till det andra årtusendet f.Kr.

Kivikausi (7000 – 1500 e.Kr.)

Arkeologiskt bekräftar Suomens ja Ruotsin yhteydet alkavat nähtävästi jo 5. vuosituhannella e.Kr., jolloin viistoteräiset skandinaaviset nuolenkärjet omaksutaan Suomusjärven kulttuurin esineistöön. Tärkeimpänä kulttuurikosketusten siltana oli Ahvenanmaa, joka sai vuoden 4000 tienoilla kampakeraamisen asutuksensa Suomesta ja jossa tämä asutus kesti 3. vuosituhannen lopulle, kunnes sinne levisi kuoppakeraaminen kulttuuri Ruotsista käsin. Suomen mantereelle viimeksi mainittu ei kuitenkaan ulottunut, eikä kampakeraaminen kulttuuri levinnyt Ruotsin puolelle. Sen sijaan Ruotsista kulkeutui kivikaudella melko runsaastikin esineistöä Suomeen: Pohjanlahden pohjoispuolitse Lappiin ja Pohjois-Suomeen, Merenkurkun yli Etelä-Pohjanmaalle ja Ahvenanmaan kautta Etelä-Suomeen. Vastaavasti on Ruotsista löydetty joitakin Suomesta peräisin olevia esineitä: kaksi liuskerengasta Länsipohjasta, kuusi eläinpääasetta Ruotsin itärannikolta sekä lisäksi joitakin kynsitalttoja. Näiden esineiden ei kuitenkaan tarvitse osoittaa siirtolaisuutta, vaan kyseessä voi olla tuonti. Eläinpääaset ajoittuvat kokonaisuudessaan tai suurimmaksi osaksi 2. vuosituhannelle e.Kr.

Under mitten av det 3:e årtusendet f.Kr. sprider sig båt- och bäckkultur till södra och mellersta Sverige. De flesta av de äldsta yxorna från denna tid har hittats i Uppland. Man har antagit att kulturen skulle ha spritt sig till Sverige från Finland, emedan det finns en stor mängd likadana yxor. Hypotesen är emellertid inte bevisad och räcker i ingen händelse till för att klarlägga hela problemet med uppkomsten av den svenska båt- och bäckkulturen.

Kolmannen vuosituhatosen puolivälissä e.Kr. Ruotsin etelä- ja keskiosiin leviää vasarakirveskulttuuri, båt- och bäckkultur, jonka vanhimpia kirveitä on löydetty eniten Uplannista. On ajateltu, että kulttuuri olisi levinnyt Ruotsiin Suomesta käsin, koska samantyyppisiä vasarakirveitä esiintyy runsaasti. Hypoteesi on kuitenkin todistamaton eikä riitä missään tapauksessa selittämään Ruotsin vasarakirveskulttuurin syntyä kokonaisuudessaan.

Djurhuvudsvapen från stenåldern. Fyndet är gjort i Sverige, men vapnet tillhör den östliga kulturkretsen. Alunda, Uppland. Fornvännen 1911, s. 156.

Ruotsista löydetty itäiseen kulttuuripiiriin kuuluva kivikautinen eläinpääase. Alunda, Uplanti. Fornvännen 1911, s. 156.

Bronsåldern (1500 – 400 f.Kr.)

Under bronsåldern uppstod, allteftersom de skandinaviska kontakterna förstärktes på de finska kusterna, en kustkultur som väsentligen följde skandinaviska förebilder. Den utgör dock en fortsättning på den finskbesläktade bosättningen från den sena stenåldern. Vid denna tid får Åland en ny bosättning från väster men står, såsom de textilkeramiska fynd som gjorts på de åländska boplatserna från den sena bronsåldern visar, samtidigt i förbindelse med det finska fastlandet. Från den senare bronsåldern härstammar Darsgårde fornborg i Upplands Skederid. Dess keramik är finsk eller estnisk och påvisar synbarligen att här funnits inbyggare från dessa trakter. Så fortsätter det fram till tideräkningsändringen och detta torde böra tolkas som det äldsta beviset för urfinsk migration till Sverige. De i Uppland och norra Sverige gjorda fynden av östliga holkxor tyder på kontakter med inlandskulturerna i Finland. Eventuellt kan de östliga holkxorerna i norra Sverige och deras gjutformar förbindas med lapparna, som kunde uppträda även rätt långt söderut i Sverige.

Järnåldern (400 f.Kr. – 1000 e.Kr.)

Järnåldersfynden belyser inte i någon högre grad frågan om huruvida det under denna tidsperiod förekom utvandring från Finland till Sverige. Om överflyttning förekom, har det i varje fall bara varit fråga om enstaka personer. I en del gravar från romartiden, som påträffats i Mälaronrådet, har man funnit keramik med motsvarighet i Finland. Emedan sådana lerkärl, som det här är fråga om, inte var någon handelsvara, kan de tyda på en liten invandring. Bland de svenska fynden från vikingatiden finns det flera föremål av finskt ursprung. Den mest betydande gruppen utgörs av de tapprydda hästskospännena och de runda välvda spännena. De flesta fynden av hästskospännen har gjorts i Birka, men flera spännen har påträffats också längre norrut, i Uppland och t.o.m. i Gästrikland. Välvda

Pronssikausi (1500 – 400 e.Kr.)

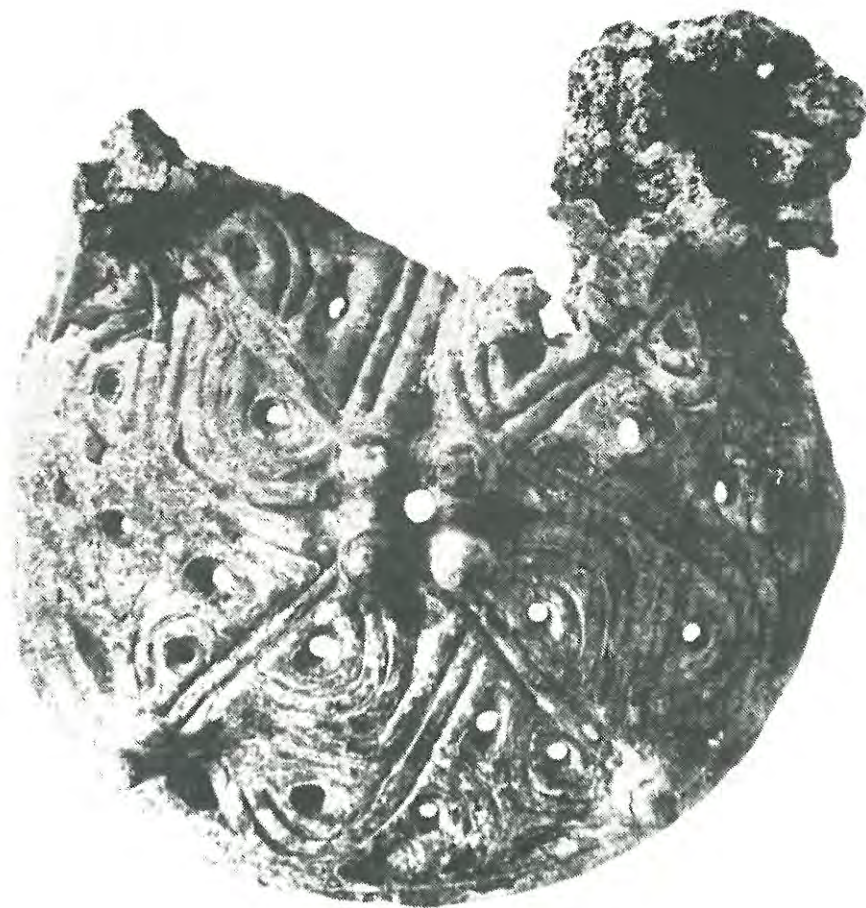
Pronssikaudella Suomen rannikoille syntyi skandinaavisten kontaktien voimistuessa olennaisesti skandinaavisia esikuvia noudattava rannikonkulttuuri, joka kuitenkin jatkaa myöhäiskivikauden suomensukuista asutusta. Ahvenanmaa saa tällöin lännestä uuden asutuksen, mutta on samalla kosketuksessa Suomen mantereeseen, kuten Ahvenanmaan myöhäispronssikautisilta asuinpaikoilta löydetty tekstiilikeraamikka osoittaa. Pronssikauden jälkipuolelta tunnetaan Uplannin Skederidin kunnasta Darsgården muinaislinna, jonka keramiikka on suomalaista tai virolaista ja osoittaa ilmeisesti tältä alueelta lähtenytä uudisasutusta. Tämä jatkuu ajanlaskun vaihteen tienoille ja lienee tulkittava vanhimmaksi todisteeksi kantasuomalaisesta siirtolaisuudesta Ruotsin puolella. Uplannista ja Pohjois-Ruotsista löydetyt itäiset onsikirveet osoittavat yhteyksiä Suomen sisämaankulttuureihin; mahdollisesti Pohjois-Ruotsin itäiset onsikirveet ja niiden valinmuotit on yhdistettävissä lappalaisiin, joita on voinut liikkua melko eteläisilläkin Ruotsin alueilla.

Rautakausi (400 e.Kr. – 1000 j.Kr.)

Rautakauden materiaali ei sanottavasti valaise kysymystä, onko Suomesta kyseisinä vuosisatoina muuttanut uudisasukkaita Ruotsiin; mikäli näin on laita, kyseessä ovat joka tapauksessa vain yksittäiset tulijat. Joistakin Mälarin alueen roomalaisaikaisista haudoista on löydetty keramiikkaa, jolla on vastineensa Suomessa; koska kyseiset saviastiat eivät ole kauppatavaraa, ne saattavat viitata vähäiseen maahanmuuttoon. Runsaammin on suomalaisperäistä esineistöä Ruotsin viikinkiaikaisissa löydöissä. Selvimmän ryhmän muodostavat tappikoristeiset hevosenkenkäsoljet ja pyöreät kupurasoljet. Ensin mainittuja on löydetty Ruotsin puolelta eniten Birkasta, mutta useita myös pohjoisempaa Uplannista sekä Gästriklandista asti, kupurasolkia mm. Uplannista ja etenkin Gotlannista. Birkan löytöihin kuuluu

spännen har påträffats i Uppland och särskilt på Gotland. Bland birkafynden finns även några finska fågelhängsmycken och finsk keramik. Det är uppenbart att det under vikingatiden förekom utvandring i liten skala från Finland till Sverige; kontakterna mellan dessa länder var så livliga, att det inte torde ha rört sig enbart om handel eller vikingatåg. Birka tycks ha lämnat sina spår också i de finska forndikterna, i vilka det talas om branden i byn "Koivisto".

myös joitakin suomalaisia linturiipuksia sekä suomalaista keramiikkaa. On ilmeistä, että viikinkiajalla tapahtui Suomesta Ruotsiin vähäistä muuttoa; Suomen ja Ruotsin väliset kontaktit olivat niin vilkaat, ettei kyseessä liene ollut pelkästään kaupankäynti tai viikinkiretket. Birka näyttää jättäneen jälkensä myös suomalaisiin muinaisrunoihin, joissa kerrotaan "Koiviston kylän" palosta.

Runt välvat spänne av finskt ursprung från Birka. Acta Archaeologica VIII 1937, s. 245.

Suomalaisperäinen pyöreä kupurasolki Birkasta. Acta Archaeologica VIII 1937, s. 245.

*Prof. Gunvor Kerkkonen, Helsingfors
Helsinki*

FINNAR I DET MEDELTIDA SVERIGE SUOMALAISET KESKIAJAN RUOTSISSA

Utredningen av emigrationen under tidigaste historisk tid försvåras av bristen på källmaterial och av materialets heterogenitet. De hittills gjorda undersökningarna är få och av alltför allmän natur.

Varhaisimman historiallisen kauden siirtolaisuuden selvittämistä vaikeuttaa lähdeaineiston puute ja hajanaisuus. Tähän mennessä tehdyt tutkimukset ovat vähäisiä ja liiaksi yleisluonteisia.

De svenska korsfararna förde in finnarna i den västliga kulturkretsen. Valvmålning i Pojo kyrka. Foto Museiverket.

Ruotsalaiset ristiretkelijät liittivät suomalaiset läntiseen kulttuuripiiriin. Pohjan kirkon holvimaalaus. Kuva Museovirasto.

*Det medeltida Stockholm. Vädersolstavlan 1535.
Foto Stockholms stadsmuseum.*

*Keskiaikainen Tukholma. Vädersolstavlan 1535.
Kuva Tukholman kaupunginmuseo.*

Grunden för den medeltida emigrationen var - förutom kyrkliga och statliga kontakter - de allt tätare handelsförbindelserna, vilka underlättade utflyttningen från Finland till Sverige. Sedan 1300-talets mitt strävade man att genom lag dirigera Finlands handel i huvudsak till Stockholm. I konung Magnus Eriks-sons stadslag från åren 1353-1356 finns följande stadgande (Köpmålabalken XXXIV:5):

”Alla män från Finland, utom Åbo borgare, från Nyland, Roden, Hälsingland eller Gästrikland, skola ingenstädes driva sin handel med skepp utom i Stockholm, vid bot av fyrtio marker till konungen och staden såsom deras ensak”.

Tätast företogs Stockholmsfärder från Finlands sydvästra och västra kust och från skärgården, i någon mån även från Finska vikens nordkust. Hangöhamn omnämns första gången ca 1240, Ålands och Kalands hamnar på 1200- och 1300-talet.

Från varje kustområde och dess skärgård skeppades för trakten typiska överskottsprodukter till Stockholm för försäljning. Dessa varor, i huvudsak fisk, salufördes i Stockholms hamn ”bredvid bron”.

Från Åland fisk, kalk och ved
Från Egentliga Finland fisk, lärft och vadmal
Från Satakunda träkärl
Från Österbotten fisk och närpesbåtar
Från Nyland fisk, tjära och virke
Från viborgska Karelen fisk, vadmal och lärft
Från inlandet arbetskraft

Finlands andel av leverantörsresorna till Stockholm kunde vid 1500-talets mitt uppgå till 50-70 %.

Keskiaikaisen siirtolaisuuden pohjana olivat - kirkollisen ja valtiollisen yhteyden lisäksi - yhä tiivistyvät kauppasuhteet, jotka helpottivat suomalaisten muuttoa Ruotsiin. Suomen kauppa pyrittiin 1300-luvun puolivälistä lähtien lain voimalla ohjaamaan pääasiassa Tukholmaan. Kuningas Maunu Eerikipojan vuosilta 1353-56 peräisin olevassa Kaupunkilaissa (kauppakaari XXXIV:5 §) oli säädös:

”Kaikki Suomen miehet, Turun porvareita lukuunottamatta, Uudenmaan, Rodenin, Helsinglannin ja Gestriklandin miehet älkööt kulkeko kauppalaivoillaan muualle kuin Tukholmaan, neljäkymmenen markan sakon uhalla kuninkaalle ja kaupungille erikseen.”

Eniten Tukholman-matkoille lähdettiin Suomen lounais- ja länsirannikoilta ja saaristosta, jossain määrin myös Suomenlahden pohjoisrannikolta. Hangon satama on aikaisimmin mainittu noin v. 1240, Ahvenanmaan ja Kalannin satamat 1200- ja 1300-luvuilla.

Kultakin rannikkoalueelta saaristo mukaan luettuna laivattiin sille ominaisia ylijäämätuotteita kaupaksi Tukholmaan. Näitä, pääasiassa kalaa, pidettiin kaupan Tukholman satamassa ”sillan luona”.

Ahvenanmaalta kalaa, kalkkia ja halkoja,
Varsinais-Suomesta kalaa, palttinaa ja sarkaa,
Satakunnasta puuastioita,
Pohjanmaalta kalaa ja närpiöläisiä veneitä,
Uudeltamaalta kalaa, tervaa ja puutavaraa,
Viipurin Karjalasta kalaa ja palttinaa,
sisämaasta työvoimaa.

Suomen osuus Tukholman huoltajien kävijätiheydessä saattoi 1500-luvun puoliväliin tultaessa kohota 50-70 %:iin.

Reuerēdus in cristo pater ⁊ dñs. dñs Conradus Bytz
 dei et aplice sedis grā p̄sul ecclie Aboenē Attendens in
 sua diocesi librorū missaliū paucitatē ⁊ orundēq̄ corrup

Den finska biskopen Konrad Bitz och domprosten Magnus Särklax tillhörde konungarnas hovkretsar. Missale Aboensis 1488. Foto Bildlaboratoriet vid Helsingfors universitet.

Suomalaiset piispa Konrad Bitz ja tuomiorovasti Maunu Särkilähti kuuluivat kuninkaiden hovipiiriin. Missale Aboensis 1488. Kuva Helsingin yliopiston Kuvalaitos.

Finnar arbetade också som bärare i Stockholm. Bilden visar företrädare för vinbärarskrået omkring år 1500. Kungliga Biblioteket i Stockholm.

Suomalaisia toimi Tukholmassa myös kantajina. Kuvassa viininkantaja-ammattikunnan edustajia noin v. 1500. Tukholman Kuninkaallinen Kirjasto.

I handels spår följde utvandring. Medeltida överflyttare från Finland till Sverige återfinns bland stadsborna, bland dem som arbetade på Stockholms slott och bland bergmännen i den svenska Bergslagen. Fakta som belyser utvandringen har insamlats från de svenska städernas tänkeböcker, vilka tryckts för Stockholms del åren 1440-1520, för Arboga 1451-1569 och för Enköping 1540-1595.

Arvs- och ägomål rörde endast i städerna fast bostatta personer. Sådana mål, vilka berörde överflyttare från Finland, fanns det i Stockholms böcker inalles 270 eller i medeltal 3,4 per år. Det var 10-15 gånger mera än i Arboga och Enköping. Vid arvsskiften där bröstarvingar saknades måste man reda ut släktförbindelserna bakåt i tiden. Sålunda fick man reda på överflyttarnas tidigare hemorter. En granskning av dessa uppgifter torde ge en riktig bild vid en på dem baserad jämförelse mellan utvandringsfrekvensen i olika landskap även om bilden av utvandringen kvantitativt inte är fullständig.

De olika landskapens relativa andel av inflyttarna från Finland till Stockholm var:

Egentliga Finland	ca 35 %
Åland	ca 18 %
Nyland	ca 15 %
Österbotten	ca 13 %
Satakunda	ca 10 %
Tavastland	ca 9 %

	100 %

Inflyttare från Finland fanns representerade bland städernas styresmän som utövare av prästämbetet och inom borgerskapet verkade de som köpmän, skeppare och hantverkare. Mest fanns det ändå av dem bland arbets- och tjänstefolket. Så var t.ex. 41 av de 44 drängarna och smedsdrängarna på Stockholms slott år 1544 från Finland; deras ursprung var uttryckligen angivet.

Kaupan jäljissä seurasi muuttoliike. Keskiaikana Suomesta Ruotsiin muuttaneita henkilöitä löytyy kaupunkilaisten, Tukholman linnan työntekijöiden ja Ruotsin kaivosseutujen vuorityöläisten joukosta. Muuttoliikettä valaisevia tietoja on saatavissa Ruotsin kaupunkien "Tänkeböcker"-kirjoista, joita on painettu Tukholmasta vuosilta 1440-1520, Arbogasta 1451-1569, Enköpingistä 1540-1595.

Näissä kirjoissa käsitellyt perintö- ja omistusasiat koskivat vain kaupunkien vakinaisia asukkaita. Suomesta muuttaneiden asioita oli Tukholman kirjoissa kaikkiaan noin 270 eli keskimäärin 3,4 vuotta kohti. Tämä on 10-15 kertaa enemmän kuin Arbogassa ja Enköpingissä. Perinnönjaoissa, joissa puuttui rintaperillisiä, oli selvitettävä sukulaissuhteet taaksepäin. Siten tulevat ilmi muuttajien entiset kotipaikkakunnat. Tarkastelu antanee oikean kuvan vertailtaessa eri maakuntien välistä muuttotiheyttä, mutta määrällisesti muuttoa koskeva kuva ei voi olla täydellinen.

Maakuntien suhteellinen osuus Suomesta Tukholmaan tulleiden muuttajien koko määrästä on ollut:

Varsinais-Suomi	n. 35 %
Ahvenanmaa	n. 18 %
Uusimaa	n. 15 %
Häme	n. 9 %
Satakunta	n. 10 %
Pohjanmaa	n. 13 %

	100 %

Suomesta tulleita kaupunkilaisia oli johtohenkilöinä, porvareina, pappeina, kauppiaina, laivureina, käsityöläisinä - enimmäkseen kuitenkin työläisinä ja palvelusväkenä. Tukholman linnan 44 rengistä ja sepänrengistä esim. v. 1544 oli 41 miestä nimenomaisten mainintojen mukaan Suomesta kotoisin.

Som ett exempel må anföras vad Stockholms domstolsprotokoll berättar om Raukkis pigas öden: Pigan var hemma i Pemar. Hon blev misshandlad av sin matmor - som tydligen också var från Finland - och dog av sina skador. Enligt medeltida rättsuppfattning dömdes misshandlerskan endast till böter. Nu var förstås inte alla utvandrarens öde så här hårt. Bland de 24 finnar som omnämns i skattelängderna för Stockholm 1460-1468 fanns många, vars skatter tyder på en anseelig förmögenhet. Så hette stadens största skattebetalare år 1462 också Heikki Finne. Raumo Jöns hade framgång som köpman i Stockholm och skaffade sig flera fastigheter och tomter där i början av 1500-talet. Han betecknades som "borgare med hus".

Enligt traditionen och sägnerna har finnar redan under tidig medeltid flyttat också till bergsbrukstrakterna Kopparberg och Salberget. Enligt traditionen skulle de nämnda gruvorna också ha upptäckts av finnar. De äldsta uppgifterna om finnarnas insatser är från tiden kring sekelskiftet (1497-1501) och nedtecknade av Peder Månsson. I en räkenskapsbok från Salberget för åren 1533/37 finns namn som "Finne", "Tavast", "Nylänning". Bland det "högre skiktet" bergsmän i Dalarna 1539 och 1542 spåras några tiotal finnar eller finnättlingar. Enligt **Söderberg** har finnarnas andel av gruv- och hyttarbetarna sannolikt varit mycket större.

Redan från medeltidens början studerade finnar vid lärosäten i Sverige, särskilt vid Uppsala universitet. Mången stannade kvar i landet efter avslutade studier.

Tukholman oikeuspöytäkirjoista 1400-luvulta tunnetaan Raukin piian kohtalo. Piika, joka oli paimio-laistyttö, joutui emäntänsä – tämäkin ilmeisesti suomalainen – pahoinpitelemäksi ja kuoli vammoihinsa. Keskiaikaisen oikeuskäsityksen mukaan tuomittiin pahoinpitelijä ainoastaan sakkoihin. Kaikkien siirtolaisten kohtalo ei tietenkään ollut näin kova. Tukholman vuosien 1460-68 veroluetteloissa esiintyvien 24 suomalaisen joukossa oli monia, joiden verot kertoivat melkoisesta varallisuudesta. Kaupungin suurin veronmaksaja v. 1462 oli Heikki Finne. Raumo Jöns menestyi Tukholmassa kauppiana ja omisti siellä useita kiinteistöjä ja tontteja 1500-luvun alussa. Hänet mainittiin "talonomistavana porvarina".

Perimätiedon ja tarinoiden mukaan ovat suomalaiset jo varhaisella keskiajalla siirtyneet myös Kopparbergetin ja Salbergetin kaivosalueille. Säilyneen perinteen mukaan kyseiset kaivokset olisivat suomalaisten löytämät. Vanhimmat tiedot suomalaisten osuudesta ovat peräisin vuosisadan vaihteesta (vuosilta 1497-1501) Peder Månsonin merkinnöistä. Eräessä Salbergetin tilikirjassa (vuosilta 1533-1537) on henkilömerkintöjä "Finne", "Tavast", "Nylänning". Vuorimiesten "yläkerrostumassa" Taalainmaalla on vuosina 1539 ja 1542 todettavissa joitakin kymmeniä suomalaisia tai heidän jälkeläisiään. Kaivos- ja hyttimiesten joukossa on **Söderbergin** mukaan suomalaisten osuus ollut todennäköisesti paljon suurempi.

Jo keskiajalta lähtien ovat suomalaiset käyneet opiskelemassa ruotsalaisissa oppilaitoksissa, erityisesti Upsalan yliopistossa. Monet näistä jäivät opiskelunsa päätettyään Ruotsiin.

Man vet att finnar redan tidigt flyttade också till gruvdistrikten i Sverige. Olaus Magnus, Historia om de Nordiska folken 1555.

Jo varhain tiedetään suomalaisten siirtyneen myös Ruotsin kaivosalueille. Olaus Magnus, Historia om de Nordiska folken 1555.

Förutom till de viktigaste städerna och gruvområdena flyttade det finnar också till andra delar av Sverige. I norra Sverige har det funnits bosättning med ursprung i Finland redan under medeltiden. Norra delarna av nuvarande Sverige, Norge och Finland var ett gemensamt utnyttjat område. Gränsen mellan Uppsala ärkestift och Åbo biskopsstift bestämdes år 1370 till trakten av Kaakama älv. Torneå, som hörde till Uppsala ärkestift, var ett viktigt handelscentrum, där svenskar, normmän, lappar och olika finska stammar möttes.

Tärkeimpien kaupunkien ja kaivosseutujen ohella suomalaisia siirtyi myös muualle Ruotsiin. Pohjois-Ruotsissa on ollut Suomesta tullutta asutusta jo keskiajalla. Nykyisen Ruotsin, Suomen ja Norjan pohjoisosa oli keskiaikana yhteinen nautinta-alue. Kaakama-joen seudulle sovittiin Upsalan arkkihiippakunnan ja Turun hiippakunnan välinen raja v. 1370. Upsalan arkkihiippakuntaan kuuluva Tornio oli tärkeä kauppakeskus, jossa ruotsalaiset, norjalaiset, lappalaiset ja Suomen eri heimot kohtasivat.

Torneå var ett viktigt handelscentrum på medeltiden. Olaus Magnus, Historia om de Nordiska folken 1555.

Tornio oli keskiajalla tärkeä kauppakeskus. Olaus Magnus, Historia om de Nordiska folken 1555.

*Prof. Toivo J. Paloposki,
Finlands Riksarkiv,
Valtionarkisto*

UTVANDRINGEN FRÅN FINLAND TILL SVERIGE FRÅN GUSTAV VASAS TID FRAM TILL FINSKA KRIGET MUUTTOLIIKE SUOMESTA RUOTSIIN KUS- TAA VAASAN HALLITUSKAUDELTÄ SUO- MEN SOTAAN

I samband med flyttningsrörelser brukar man tala om utgångsområdets "frånskjutskraft" och immigrationsområdets "dragningskraft". Utvandringen från Finland till Sverige, som under hela medeltiden fortgått i huvudsak som utflyttning av enstaka personer, blev livligare under Gustav Vasas styre åren 1521-1560. Denna emigration kan klart anses vara orsakad av Stockholms "dragningskraft". Finsk arbetskraft var mycket efterfrågad i Stockholm och Gustav Vasa sände adelsmännen i Finland brev, där han bad dem att ihopsamla all tillgänglig arbetskraft för transport till Sverige. Likaledes skrev konungens fogde i Småland år 1553 till hertig Johan i Finland och bad honom att "i Guds namn sända finska fiskare, tegelslagare och annat yrkeskunnigt folk". Villiga utvandrare var det ingen brist på; under 1550-talet drabbades Finland av ryskt förtryck och av nödår, som ödelade delar av landet.

Muuttoliikkeen yhteydessä on tapana puhua lähtöalueen "työnnöstä" ja kohdealueen "vedosta". Kautta keskiajan pääasiassa yksittäisten henkilöiden muuttona jatkunut siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin vilkastui kuningas Kustaa Vaasan hallintokaudella 1521-1560. Tätä muuttoliikettä voidaan pitää selvästi Tukholman "vedon" aiheuttamana. Suomalainen työvoima oli Tukholmassa sangen kysyttyä, ja Kustaa Vaasa lähetti suomalaisille aatelismiehille kirjeitä, joissa hän pyysi kokoamaan kaiken liikenevän työvoiman ja lähettämään sen Ruotsiin. Samoin kuninkaan vouti kirjoitti Smålandista 1553 Suomen herttua Juhanalle ja pyysi "Jumalan nimessä lähettämään hänelle suomalaisia kalastajia, tiilentekijöitä ja muuta ammattitaitoista väkeä". Halukkaista muuttajista ei ollut pulaa; 1550-luvulla kohtasi Suomea venäläisvaino ja katovuodet autioittivat maata.

Samfundet gaffur mig och förledt, att jag en gång
 skrifvare skulle vara ombuden, benämnd Anders
 som lamm wäl bodge Rächna sig förgifvare. Egenföre
 är wär wäl att jag med gons gunde ledt, att gons
 more gaffur sigt höfoll wär De Halmingsma J
 Dofala Mattz Nijfolom, skoger mig gons egen wäl
 begott gaffur att bindt för skrifvare. Egenföre mig
 skoger wälte gaffur. Dat ut in luteris.

Ditt Brev för
 Beviljendeform att han waff
 i Booslöskän och Zarewskan med
 artdal ut i mynnet. Xebets folkt som dan
 offroekemålan. Dat Skrupdam 22
 July Anno xc. 1547.

Ditt Brev för. Bort wänter jag, att mig wänter gaffur,
 of femt wär tuo tinter. Beviljendeform, in till
 wär Landgunde finhandt, och gons ropd lant, och gons
 bifalid, att gons wäl Booslöskän och Zarewskan
 offroekemålan, och naggare laggart, som gons of off
 lamma lamm, ut wänter i enstör antaga full of gons fört
 wäl frow till wänter fört. Dingsfolkt mig sig gaffur för.
 Inwänter bindt mig wänter förgifvare och bifalingsma J.

Ditt Brev för
 om hans Saker. Dat Skrupdam
 22 februarij Anno xc. 1547.
 Där givst w. By gaffur fört lant lant, och
 Valentim, medt of artid lant som egen gaffur

Konung Gustav Vasas brev av år 1547. I brevet
 ber konungen att arbetsfolk måtte sändas från Fin-
 land till Sverige. Riksarkivet, Stockholm.

Kuningas Kustaa Vaasan kirje vuodelta 1547. Kir-
 jeessä kuningas pyytää lähettämään työväkeä Suo-
 mesta Ruotsiin. Ruotsin Valtionarkisto.

Utflyttningen av västfinsk jordbrukarbefolkning till Uppland blev livligare från och med 1530-talet. På 1540- och 1550-talet fanns det ca 400 finska jordbrukare i Uppland, dvs. 4-5 % av områdets bönder. Från dessa områden norr om Mälaren spred sig den finska bosättningen både norrut och mot nordväst och söderut längs östkusten.

Skogsfinnarna

Utflyttningen från Finland till Sverige fick karaktär av massrörelse i slutet av 1500-talet; då fr.o.m. 1570-talet inalles ca 12 000 finnar i huvudsak från Savolax och norra Tavastland flyttade till Värmland, Dalarna, Hälsingland och södra Lappland. Nu var det fråga om en folkrörelse orsakad av utgångsområdets "fränskjut"; som påverkades av såväl krig som minskande svedjemarker. Den finska bosättningen spred sig jämnt över mellersta Sverige, dels på grund av de nya inflyttarna och dels på grund av tidigare immigranternas rörlighet. Ungefär år 1630 spred sig den finska bosättningen till Norge. Orsakerna till emigrationen från Finland till Sverige har ansetts vara klubbekriget, borglägersystemet, förändringen av näringsstrukturen från svedjebbruk till åkerbruk och hertig Karls utflyttningsanmaningar.

Vid samma tider som savolaxarna började ta ödemarkerna i södra och mellersta Sverige i besittning - 1500-talets slut - flyttade de och andra från Finland också till norra Sverige, till Ångermanland, Jämtland och Norrland. Väster om Bottniska viken och särskilt i Norrbotten i Torne älvdal har det redan på medeltiden funnits bosättning härstammande från Österbotten i Finland. Att kontakterna tvärs över Kvarken har gamla anor avspeglas redan exempelvis i den av Olaus Magnus år 1539 färdigställda Carta Marina.

Länsisomalaisen maatalousväestön muutto Uplantiin vilkastui 1530-luvulta lähtien. Uplannissa oli 1540- ja 1550-luvuilla suomalaisia talonpoikia isäntinä noin 400 eli 4-5 prosenttia alueen talonpojista. Täältä Mälärin pohjoispuoliselta alueelta levisi suomalaisasutusta sekä pohjoiseen että luoteeseen ja myös pitkin itärannikkoa etelään.

Metsäsuomalaiset

Suomalaisten Ruotsiin muutto sai joukkoliikkeen luonteen 1500-luvun lopulla, kun 1570-luvulta alkaen kaikkiaan noin 12 000 pääasiassa Savosta ja Hämeen pohjoisosista lähtenyttä suomalaista siirtyi Vermlantiin, Taalainmaahan, Hälsinglandiin sekä Lapin eteläosiin. Nyt oli kysymys lähtöalueen "työnnön" aiheuttamasta kansanliikkeestä, johon vaikuttivat sekä sodat että kaskialueiden väheneminen. Suomalaisasutus levisi tasaisesti yli Keski-Ruotsin sekä uusien muuttajien että aiemmin tulleiden liikehdinnän ansiosta. Vuoden 1630 tienoilla suomalaisasutus levisi Norjan puolelle. Suomalaisten Ruotsiin siirtymisen syinä on pidetty nuijasotaa, linnaleirijärjestelmää, elinkeinon muuttumista kaskitaloudesta peltoviljelyyn sekä Kaarle-herttuan muuttokehotuksia.

Samoihin aikoihin 1500-luvun lopulla, jolloin savolaiset alkoivat vallata Keski- ja Etelä-Ruotsin korpia, heitä ja muita suomalaisia alkoi muuttaa myös Pohjois-Ruotsiin Ångermanlandiin, Jämtlandiin ja Norlantiin. Pohjanlahden länsipuolella ja varsinkin Norrbottenissa Tornionjokilaaksossa on ollut Suomesta Pohjanmaalta tullutta asutusta jo keskiajalla. Merenkurkun yli tapahtuneen kanssakäymisen perinteellisyyttä kuvastaa jo esim. ruotsalaisen oppineen Olaus Magnuksen Carta Marinaan kuvaus vuodelta 1539.

Sammanlagt ungefär 12 000 finnar flyttade till Värmland, Dalarna, Hälsingland och södra Lappland.

Yhteensä noin 12 000 suomalaista muutti Vermlantiin, Taalainmaalle, Hälsinglantiin ja Etelä-Lappiin.

Finskt rökpörte med gårdsbyggnader i Sverige. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Suomalainen savupirtti piharakennuksineen Ruotsissa. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

Skogsfinnarnas näringsfång grundade sig på svedjebränning. Foto Museiverket.

Metsäsuomalaisten elinkeino perustui kaskenpolttoon. Kuva Museovirasto.

Finnplog. Finnarna hade med sig denna plogtyp, som är särskilt lämpad för bearbetning av ojäm och stenig mark. Bjurbäcken 1911. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Savolainen hankoaura. Suomalaiset toivat mukanaan tämän auratyyppin, joka oli omiaan epätasaisen ja kivisen maan muokkaamisessa. Bjurbäcken 1911. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

I den svenska skogsbygden kunde finnarna till en början fortsätta att utöva sina sedvanliga näringar svedjebruk, jakt och fiske. Statsmakten var inte särskilt positivt inställd till dessa skogshuggare, som jagade bort såväl storvilt som fåglar. Svedjebruket förbjöds vid mitten av 1600-talet emedan det expanderande bergsbruket behövde trä. Då måste dessa s.k. skogsfinnar övergå till åkerbruk och boskapsskötsel. Vid samma tider började man kräva att de skulle kunna svenska. Då skogsfinnarna emellertid bodde avskilt från svenskarna kunde de slå vakt om sitt språk och sina seder. Sålunda bibehölls finskan som huvudspråk för denna del av befolkningen ända in på 1800-talet. Ännu efter andra världskriget fanns det bland värmlandsfinnarna sådana som kunde finska.

Ruotsin metsäseuduilla suomalaiset saattoivat aluksi jatkaa totunnaisia elinkeinojaan kaskeamista, metsästystä ja kalastusta. Valtiovalta ei suhtautunut kovin myönteisesti näihin metsänkaatajiin, jotka hävittivät suurriistan ja karkottivat linnutkin. Kaskeaminen kiellettiin 1600-luvun puolivälissä, koska lisääntyvä vuoriteollisuus tarvitsi puuta. Tällöin näiden ns. metsäsuomalaisten oli siirryttävä peltoviljelyyn ja karjanhoitoon. Samoihin aikoihin alettiin suomalaisilta vaatia ruotsin kielen taitoa. Asumalla erillään ruotsalaisista metsäsuomalaiset saattoivat vaalia kieltä ja tapojaan. Niinpä suomi säilyi tämän väestönsosan kielenä 1800-luvulle. Vielä toisen maailman sodan jälkeen oli Vermlannin metsäsuomalaisten jälkeläisten joukossa suomenkielen taitoisia.

Näverflätning var en typiskt finsk färdighet, som spred sig också bland svenskarna. Bjurbäcken 1922. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Tuohenpunonta oli suomalaisille tyypillinen taito, joka levisi myös ruotsalaisten keskuuteen. Bjurbäcken 1922. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

Den finska bosättningen längre norrut, vid Ume älv, har uppstått senare. Immigranterna kom från Österbotten, Savolax och trakten kring Ule träsk. För att få bosättning till svenska Sydlappland lovade Karl IX år 1673 skattelättnader åt nybyggare.

Ume-Lappmarks första finska inbyggare var Johan Filipsson Hiltunen, som troligen slog sig ned år 1671 i Örträsk. Han var hemma i Kemi socken och när han bosatte sig i Örträsk fick han 15 års skattefrihet. Hans efterkommande bor fortfarande i denna trakt. Sommaren 1978 avtäcktes ett monument i Örträsk över denna finska nybyggare. Att norra Sverige kom att bli uppodlat måste också räknas de finska nybyggarna och deras seghet till godo.

Stormaktstidens Sverige lockar

För Stockholm var 1600-talet en tid av stort ekonomiskt uppsving; det fanns arbete och förtjänstmöjligheter för alla. Många utvandrade under den tiden från Finland till Sverige på uppmaning av fogdarna och regeringen. Utvandrarerna var från olika håll i Finland, inalles från 114 socknar. Åter var de svåra förhållandena i hemlandet ägnade att öka utvandrarernas antal. Skattebördan blev hela tiden tyngre och särskilt de många soldatutskrivningarna under 30-åriga kriget skapade osäkerhet och orsakade utflyttning över landets gränser. För det mesta flyttade man till Sverige, men även till andra Östersjöländer. År 1649 utgav regeringen reglementen som skulle motverka alltför stor befolkningsöverflyttning, emedan det i Finland redan då började vara brist på t.ex. tjänstefolk.

Pohjoisempänä sijaitsevan Uumajanjoen suomalaisasutus on syntynyt myöhemmin. Tulijat olivat Pohjanmaalta, Savosta sekä Oulunjärven tienoilta. Ruotsin Etelä-Lapin asuttamiseksi Kaarle IX lupasi v. 1673 verohelpotuksia uudisasukkaille.

Uumajan-Lapin ensimmäinen suomalaisasukas oli Örträskiin ilmeisesti v. 1671 asettunut Johan Filipsson Hiltunen. Hän oli kotoisin Kemin pitäjästä ja asetuttuaan Örträskiin hän sai 15 vuoden verovapauden. Hänen jälkeläisensä asuvat yhä tällä seudulla. Kesällä 1978 paljastettiin Örträskissä tämän suomalaisen uudisraivaajan muistomerkki. Pohjois-Ruotsin viljelykseen ottoa onkin pidettävä nimenomaan suomalaisen raivaajan sitkeyden tuloksena.

Suurvalta-ajan Ruotsin houkutus

1600-luvulla elettiin Tukholman suurta taloudellisen nousun aikaa, jolloin työtä ja ansiota riitti kaikille. Monet suomalaiset saapuivat tuona aikana Ruotsiin voutien ja hallituksen kehotuksesta. Tulokkaita oli Suomen eri osista, yhteensä 114 pitäjästä. Jälleen olivat kotimaan vaikeat olot omiaan lisäämään lähtijöitten määrää. Verot kävivät koko ajan raskaammiksi, ja ennen muuta 30-vuotisen sodan vaatimat tiheet sotaväkeen otot loivat epävarmuutta ja aiheuttivat liikehtimistä maan rajojen ulkopuolelle. Enimmäkseen siirtolaiset pyrkivät juuri Ruotsiin mutta myös muihin Itämeren maihin. 1649 antoi hallitus säädöksiä liiallisen väestönsiirtymisen estämiseksi, koska Suomessa alkoi jo olla puutetta esim. palkollisväestä.

Stormaktstidens Stockholm. Erik Dahlberg, Suecia antiqua et hodierna 1716. Foto Bildlaboratoriet vid Helsingfors universitet.

Suurvaltakauden Tukholma. Erik Dahlberg, Suecia antiqua et hodierna 1716. Kuva Helsingin yliopiston Kuvalaitos.

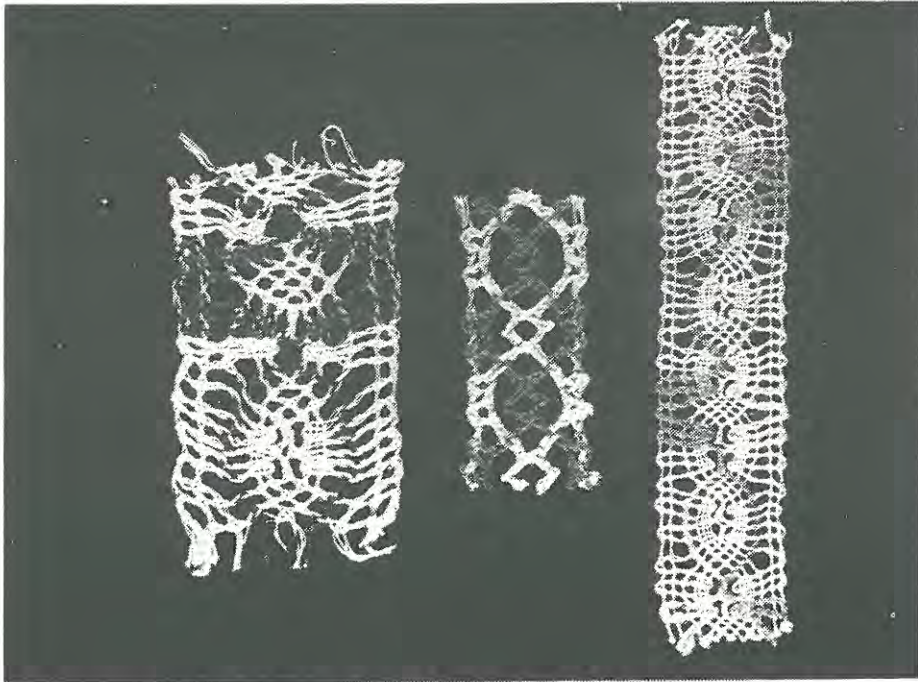
Den svensk-finska flottan krävde utskrivningar nästan varje år. Av finska församlingens äldsta bevarade bokföring från år 1664 framgår, att var femte församlingsmedlem lydde under amiralitetet. Klas Larsson Fleming nämns som den svenska flottans själ och kraftkarl under 1600-talet.

Ruotsi-Suomen laivasto suoritti väenottoja lähes vuosittain. Suomalaisen seurakunnan vanhimmassa kirjanpidossa 1664 on amiraliteetin alaisia joka viides seurakuntaan kuuluvista. Klaus Laurinpoika Fleming mainitaan 1600-luvun Ruotsin laivaston voimamieheksi ja sieluksi.

Också i Sverige-Finlands flotta under stormaktstiden tjänade många finnar. Landström Björn, Skeppet 1961.

Myös suurvaltakauden Ruotsi-Suomen laivastossa palveli runsaasti suomalaisia. Landström Björn, Skeppet 1961.

Spetsar från Blekinge. Likheten mellan de karelska spetsarna och en del blekingespetsar – grov tråd och färgad mönstertråd – förklaras av den kulturimport som förmedlades av hustrurna till de på 1680-talet anställda karelska sjömännen. Spetsarna från Blekinge museum, foto Kari Lehtinen.

Notfiskarna utgjorde under 1600-talet en viktig och ansenlig del av Stockholms finska befolkning. För stockholmarna var begreppen **notfiskare** och **notfinne** länge identiska.

Finska församlingens i Stockholm medlemsantal har uppskattats till 900-1 000 personer vid mitten av 1600-talet. På 1690-talet var ca 20 % av församlingsmedlemmarna byggnadsarbetare och murare. Hantverksmästarna, formännen och bärarna utgjorde ca 20 % var.

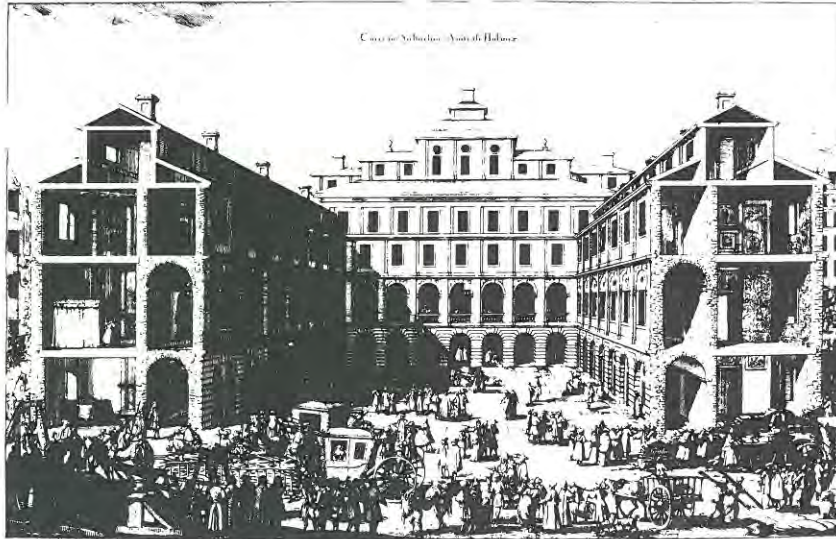
En hel del tjänstemän flyttade från Finland till Sverige på 1600-talet. Arvid Wittenberg, Åke Tott, Klas Fleming och Fabian Wrede hade alla en hög ställning inom riket Sverige-Finlands förvaltningsväsen.

Blekingen pitsejä. Karjalaisten ja eräiden Blekingen pitsien samankaltaisuus – karkea lanka ja värilliset kuviolangat – selittyy Karjalasta 1680-luvulla pesattujen laivamiesten vaimojen kulttuurituonnilla. Pitsit Blekingen Museo, kuva Kari Lehtinen.

Nuottakalastajat olivat 1600-luvulla tärkeä ja merkittävä osa Tukholman suomalaisväestöä. Tukholmalaisille olivat käsitteet **notfiskare** ja **notfinne** pitkään identtisiä.

Tukholman suomalaisen seurakunnan väkiluvun on arvioitu 1600-luvun puolivälissä olleen noin 900-1 000 henkeä. 1690-luvulla oli seurakuntalaisista noin 20 % rakennustyöläisiä ja muurareja. Käsi-työläismestareita ja ajureita ja kantajia oli 20 % kutakin.

Lukuisat suomalaiset virkamiehet muuttivat Ruotsiin 1600-luvulla. Arvid Wittenberg, Åke Tott, Klaus Fleming ja Fabian Wrede olivat korkeissa asemissa Ruotsi-Suomen hallinnossa.

Södra stadshuset i Stockholm. Bilden visar byggnadsarbetare, bärare och formän; finnarna arbetade ofta i dessa yrken i Stockholm. Erik Dahlberg, *Suecia antiqua et hodierna* 1716. Foto Bildlaboratoriet vid Helsingfors universitet.

Eteläinen kaupungintalo Tukholmassa. Kuvassa rakennustyöläisiä, kantajia, ajureita, joissa tehtävissä suomalaisia toimi Tukholmassa. Erik Dahlberg, *Suecia antiqua et hodierna* 1716. Kuva Helsingin yliopiston Kuvallaitos.

Särskilt fiskarskräet var från medeltiden mycket finskpräglat — notffinnar. Erik Dahlberg, *Suecia antiqua et hodierna* 1716. Foto Bildlaboratoriet vid Helsingfors universitet.

Erityisesti kalastaja-ammattikunta oli keskiajalta lähtien vahvasti suomalainen — notffinnar. Erik Dahlberg, *Suecia antiqua et hodierna* 1716. Kuva Helsingin yliopiston Kuvallaitos.

Flyktingarna från Stora nordiska kriget

Stora nordiska kriget (1700-1721) gjorde slut på riket Sverige-Finlands stormaktsställning i Europa och vållade särskilt dem som bodde i rikets östra hälft mycket lidande. När ryssarna erövrat Viborg 1710 började flyktingar dra sig västerut och bl.a. många tjänstemän flydde till Sverige. När ryssarna 1713 började dra sig norrut for tusentals flyktingar till Sverige antingen över havet eller landvägen via Torneå. Bland dessa fanns även Daniel Juslenius, senare biskop i Skara. Tjänstemännens emigration ökades av konungens uppmaningar till flykt från Finland. Förutom tjänstemän, borgare och präster flydde även bönder och andra ur landet.

Flyktingarnas antal har inte kunnat utredas, men enbart i Västerbotten fanns det år 1714 ca 8 000 av dem. Flyktingar som kommit över havet torde det ha funnits ungefär lika mycket av. Man har inte heller kunnat utreda hur många av dessa flyktingar som återvände till Finland efter fredsslutet. Många ödehemman i norra och mellersta Sverige fick finska inbyggare. Likaså slog sig många hantverkare ned i de svenska städerna. Skattelättnaderna var dem till god hjälp och de ville inte återvända till sitt av kriget utarmade fosterland.

Slutskedena av den statliga föreningen mellan Sverige och Finland

När riket Sverige-Finland förlorat sin stormaktsställning minskade behovet av finsk arbetskraft i Sverige. Efter freden i Nystad 1721 började en ny utvandring, vars huvudorsaker var hjonelagsstadgan av år 1723 och dess åtstramning år 1739. "Överflödiga" barn var skyldiga att lämna sitt hem och skaffa sig arbete. Sverige och särskilt Stockholm kunde härvid erbjuda bättre arbetsmöjligheter än det så gott som helt agrara Finland. "Pigan springer till stan och från stan till Stockholm och så blir landet öde", klagade man i Österbotten på 1730-talet.

Pohjan sodan pakolaiset

Suuri Pohjan sota (1700-1721) romahdutti Ruotsi-Suomen eurooppalaisen suurvalta-aseman ja aiheutti monia kärsimyksiä erityisesti valtakunnan itäisen puoliskon asukkaille. Venäläisten vallattua Viipurin 1710 pakolaisia alkoi siirtyä länteen ja mm. monet virkamiehet muuttivat Ruotsin puolelle. Kun venäläiset 1713 alkoivat siirtyä kohti pohjoista, tuhansia pakolaisia siirtyi Ruotsiin joko meritse tai maitse Tornion kautta. Näiden joukossa oli myöhemmin Skaran piispaksi päätyynyt Daniel Juslenius. Virkamiesten muuttoa lisäsi kuninkaan kehotus paeta Suomesta. Virkamiesten, porvarien ja papiston ohella pakeni runsaasti talonpoikia ja muuta väestöä.

Pakolaisten määrää ei ole voitu selvittää, mutta yksistään Länsi-pohjassa heitä oli v. 1714 noin 8 000 henkeä. Meren yli menneitä lienee ollut vähintään sama määrä. Yhtä vähän on voitu selvittää, kuinka monet näistä palasivat Suomeen rauhan tultua. Monet Pohjois- ja Keski-Ruotsin autiotiloista saivat suomalaisen asuttajan. Samoin monet käsi-työläiset olivat sijoittuneet Ruotsin kaupunkeihin verohelpotustenkin turvin eivätkä halunneet palata sodassa köyhtyneeseen kotimaahansa.

Ruotsin ja Suomen valtiollisen yhteyden loppuvaiheet

Ruotsi-Suomen suurvalta-aseman romahdettua väheni suomalaisen työvoiman tarve Ruotsissa. Uudenkaupungin rauhan jälkeen v. 1721 alkoi uusi muutto, jonka suurimpina syinä olivat vuoden 1723 palkollissääntö ja sen jyrkennys v. 1739. "Liiat lapset" olivat velvollisia lähtemään kotoaan ja hankkimaan itselleen työpaikan. Ruotsi ja varsinkin Tukholma tarjosivat paremmat työmarkkinat kuin lähes yksinomaan agraarinen Suomi. "Piika juoksee kaupunkiin ja kaupungista Ruotsiin ja maa käy tyhjäksi", valittiin Pohjanmaalta 1730-luvulla.

Hjonelagsstadgan av år 1723 förpliktade de barn som inte nödvändigtvis behövdes i arbetet på hemgården att skaffa sig arbete annorstädes. Riksarkivet, Stockholm.

Vuoden 1723 palkollissääntö velvoitti muut kuin talon töissä välttämättä tarvittavat lapset lähtemään muualle töihin. Ruotsin Valtionarkisto.

Pehr Hilleströms målning av några pigaflickor på 1700-talet. Cederholm Gerda, Pehr Hilleström som kulturskildrare II 1929.

Pehr Hilleströmin maalaus 1700-luvun piikatytöistä. Cederholm Gerda, Pehr Hilleström som kulturskildrare II 1929.

Den finskfödde Arvid Horn var två gånger kansli-president. Åbo Akademis bildsamlingar.

Suomalaissyntyinen Arvid Horn oli kansliapresidentinä kahdesti. Åbo Akademins kuvakokoelmat.

Under den senare hälften av århundradet ökade befolkningen i Finland så snabbt att detta orsakade ett "frånskjutande" tryck; här inverkade alltså inte enbart Sveriges dragningskraft. Den sekelgamla allmogeseglationen fortgick och var livlig. Tjänstemän flyttade bort från Finland i ringare grad än på 1600-talet, vilket berodde på utvecklingen av landets egen förvaltning. Arvid Bernhard Horn, född 1664 i Halikko och död 1742 i Sverige, var nära vän till Karl XII. År 1710 blev han kanslipresident (statsminister). På 1720 års riksdag valdes han till lantmarskalk och ånyo till kanslipresident. "Horns tid" varade i riket Sverige-Finland fram till 1738. Till Gustav III:s hovkretsar hörde flera finlandfödda personer, bl.a. bröderna Sprengtporten och Gustav Mauritz Armfelt.

Vuosisadan loppupuoliskolla taas Suomen väestönkasvu oli niin nopeaa, että esiintyi tästä johtuvaa muuttotyöntöä eikä vain Ruotsin vetoa. Vuosisatainen talonpoikaispurjehdus jatkui vilkkaana. Suomalaisen virkamiesten muutto Ruotsiin oli vähäisempää kuin 1600-luvulla, mikä johtui Suomen oman hallinnon kehittymisestä. Arvid Bernhard Horn, synt. 1664 Halikossa ja kuollut 1742 Ruotsissa, oli Kaarle XII:n läheinen ystävä. Vuonna 1710 hänestä tuli kansliapresidentti (pääministeri). Vuoden 1720 valtiopäivillä Horn valittiin maamarsalkaksi ja uudelleen kansliapresidentiksi. "Hornin aika" kesti Ruotsi-Suomessa vuoteen 1738. Kustaa III:n hovipiiriin kuului useita suomalaissyntyisiä henkilöitä, mm. Sprengtportenin veljekset ja Kustaa Mauri Armfelt.

Under åren 1621-1808 fick Sverige från Finland fem biskopar eller domprostar; den siste av dessa var Karl Fredrik Mennander, som Gustav III utnämnde till ärkebiskop år 1775. Flera i Finland födda personer utnämndes till universitetsprofessorer.

Vuosina 1621-1808 Ruotsi sai Suomesta viisi piispaa tai tuomiorovastia; näistä oli viimeinen Kustaa III:n v. 1775 nimittämä arkkipiispa Karl Fredrik Mennander. Yliopiston professoreiksi nimitettiin useita Suomessa syntyneitä henkilöitä.

Karl Fredrik Mennander från Finland utnämndes till ärkebiskop i Uppsala år 1775. Uppsala universitets bibliotek.

Suomalainen Karl Fredrik Mennander nimitettiin Upsalan arkkipiispaksi vuonna 1775. Upsalan yliopiston kirjasto.

Flyttningsrörelsens omfång under det sista århundradet av statlig förening mellan Sverige och Finland är svår att uppskatta. Enligt en uppskattning skulle det kring år 1800 ha funnits ca 40 000 finsktalande personer på olika håll i Sverige. Antalet torde vara för lågt, ty enbart skogsfinnarna tycks redan ha fyllt detta antal.

Ruotsin ja Suomen valtiollisen yhteyden viimeisenä vuosisatana tapahtunutta muuttoliikettä on vaikea arvioida. Erään arvion mukaan olisi suomenkielistä väestöä ollut vuoden 1800 tienoilla eri puolilla Ruotsia noin 40 000. Lukumäärä lienee aliarvioitu, sillä yksistään metsäsuomalaisia näyttää olleen vähintään tuo määrä.

Finska församlingen i Stockholm

Man vet att finnarna redan under medeltiden samlades till gudstjänster i S:t Nicolai-kyrkan. I stadens medeltida prästförteckningar återfinns namn som Jöns Finne, Petrus Finne och Matias Finne. I de tre klostren i Stockholm fanns också finnar.

Efter reformationen 1523 började man hålla gudstjänsterna på folkspråket. Den första finska predikan hölls i det forna svartmunkeklostret nära Järntorget i Gamla stan. Byggnaden överläts till kyrkorum åt finnarna 1533. Gustav Vasa beslöt emellertid år 1547 att klostret skulle rivas, och efter det samlades finnarna på olika platser.

Till sist, år 1725, fick den finska församlingen en egen kyrka. Den köpte med konungens tillstånd det s.k. lilla Bollhuset vid Slottsbacken. Församlingen fick det i sin ägo "till evärdlig tid" enligt ett senare löfte.

Finnarna i Stockholm ökade: år 1754 var deras antal ca 2 000 eller 4 % av stadens totalbefolkning på 57 000 personer.

Största delen av den finska församlingens medlemmar bodde på Södermalm.

När Finland avskiljdes från Sverige år 1809 blev finska församlingens i Stockholm ställning ifrågasatt. Ett kungligt beslut av år 1811 möjliggjorde dock fortsatt verksamhet.

Tukholman Suomalainen Seurakunta

Jo keskiajalla tiedetään suomalaisten kokoontuneen jumalanpalveluksiin Pyhän Nikolain kirkkoon. Kaupungin keskiaikaisista pappisluetteloista löytyy sellaisia nimiä kuin Jöns Finne, Petrus Finne, Matias Finne. Tukholman kolmessa luostarissa oli myös suomalaisia.

Uskonpuhdistuksen jälkeen v. 1523 tulivat jumalanpalvelukset kansankielisiksi. Ensimmäinen suomenkielinen saarna pidettiin entisessä Mustainveljesten luostarissa Vanhan Kaupungin "Rautatorin" lähellä. Rakennus luovutettiin suomalaisten kirkolliseen käyttöön v. 1533. Kustaa Vaasa määräsi v. 1547 kuitenkin luostarin purettavaksi, minkä jälkeen suomalaiset kokoontuivat eri paikoissa.

Vihdoin v. 1725 Suomalainen seurakunta sai oman kirkon, kun se osti kuninkaan luvalla ns. pienen pallohuoneen Slottsbackenin varrelta. Seurakunta sai sen haltuunsa - kuten myöhemmin luvattiin - "ikuisiksi ajoiksi".

Suomalaisten lukumäärä Tukholmassa kasvoi: v. 1754 oli kaupungin 57 000 asukkaasta suomalaisia noin 2 000 eli lähes 4 %.

Suurin osa suomalaisen seurakunnan jäsenistä asui Södermalmilla.

Kun Suomi irtautui Ruotsista 1809, tuli Tukholman suomalaisten seurakunnan asema kyseenalaiseksi. Kuninkaallinen päätös vuodelta 1811 mahdollisti kuitenkin seurakunnan toiminnan jatkumisen.

År 1725 fick den finska församlingen i Stockholm en egen kyrka, som är i församlingens bruk än i dag. Foto Stockholms Stadsmuseum.

Vuonna 1725 sai Tukholman suomalainen seurakunta oman kirkon, joka on vieläkin seurakunnan käytössä. Kuva Tukholman Kaupunginmuseo.

Interiör från Finska församlingens i Stockholm kyrka. Foto Finska församlingen i Stockholm.

Sisäkuva Tukholman suomaiaisen seurakunnan kirkosta. Kuva Tukholman suomalainen seurakunta.

*Fil.dr. Eric De Geer,
Uppsala Universitet,
Upsalan yliopisto*

EMIGRATION FRÅN FINLAND TILL SVERIGE 1808 – 1945 SIIRTOLAISUUS SUOMESTA RUOTSIIN 1808 – 1945

Den statliga föreningen mellan Sverige och Finland upphörde i och med freden i Fredrikshamn år 1809. Målning från lantdagen i Borgå, där den ryske kejsaren Alexander talade till Finlands ständer. Borgå domkapitel, foto Museiverket.

*Ruotsi-Suomen valtiollinen yhteys päättyi Haminan rauhassa vuonna 1809. Maalaus Porvoon valtiopäiviltä, joilla Venäjän Keisari Aleksanteri puhui Suomen säädyille. Porvoon tuomiokapituli, kuva Museo-
virasto.*

Finska kriget 1808-1809 - det mest ödesdigra i Sverige-Finlands historia - medförde rikets delning. En av följderna blev att den vanliga inrikes omflyttningen mellan Finland och Sverige övergick till att rubriceras som emigration och immigration. Tidsperioden 1808-1945 har delats upp i fem delar med sinsemellan skilda karaktäristika. Källmaterialet är naturligtvis mycket heterogent för en så lång tidsperiod. Från år 1860 kommer det successivt allt bättre statistik.

1808 – 1855

Flyktingar från Finska kriget

1808 anfölls Sverige-(Finland) av kejsar Alexanders Ryssland, som var i förbund med Napoleons Frankrike. Krigets resultat var bl.a. att en mängd flyktingar, som flytt undan kriget, kommit till Sverige. Därtill kom, att den Finska armén upplöstes i Sverige. Flyktingarna hade i första hand hamnat i Stockholm, i Roslagen och längs norrlandskusten. Åtskilliga återvände så småningom till Finland. Beträffande den Finska armén förmäddes några förband att i sin helhet inplaceras i den svenska armén, annars värvade man individuellt eller i grupper.

Den Finska nationella församlingen i Stockholm var mycket aktiv i samband med hjälparbetet för flyktingarna. Enligt kyrkorådet fanns i Stockholm år 1810 ej mindre än 1 200 personer, vilka ej kunde begagna svenska språket, vartill kom ett stort antal sjömän. De flesta inflyttarna från Finland skrev sig i den Finska nationella församlingen.

Carl Johan Adlercreutz

kom att ingripa i Sveriges historia på ett ovanligt sätt. Han var född 1757 på Kiala vid Borgå, deltog i Gustav III:s ryska krig, segrade vid bl.a. Siikajoki. Var generaladjutant hos överbefälhavaren Klingspor 1808 och verkställare av statskuppen i Stockholm 13.3. 1809. Blev statsråd 1810, generaladj. för armén och chef

Suomen sota vuosina 1808-1809 – Ruotsi-Suomen historian kohtalokkain sota – päättyi maan jakamiseen. Yksi sen seurauksista oli, että Ruotsi-Suomen tavallista maassamuuttoa alettiin sanoa maastamuutoksi ja maahanmuutoksi. Aikakausi 1808-1945 on jaettu viiteen osaan, joiden tunnusmerkit eroavat toisistaan. Lähdeaineisto on tietenkin varsin epätasaista, kun kyseessä on näin pitkä ajanjakso. Vuodesta 1860 lähtien tilastot alkavat olla parempia.

1808 – 1855

Suomen sodan pakolaiset

Vuonna 1808 Ruotsiin (Ruotsi-Suomeen) hyökkäsi keisari Aleksanterin Venäjä, joka oli liitossa Napoleonin Ranskan kanssa. Sodan seurauksena oli, että paljon pakolaisia tuli Ruotsiin. Lisäksi Suomen armeija lakkautettiin Ruotsissa. Pakolaiset sijoituivat ensi sijassa Tukholmaan, Roslageniin ja Norlannin rannikolle. Useat palasivat aikaa myöten Suomeen. Suomen armeijan eräät yksiköt pystyttiin kokonaisuudessaan sijoittamaan Ruotsin armeijaan, muutoin värvättiin yksityisiä henkilöitä tai ryhmiä.

Tukholman suomalainen seurakunta oli hyvin vireästi mukana pakolaisten auttamistyössä. Kirkoneuvoston mukaan Tukholmassa oli v. 1810 peräti 1 200 henkilöä, jotka eivät osanneet ruotsin kieltä; näiden lisäksi oli vielä suuri joukko merimiehiä. Useimmat Suomesta tulleet kirjoittautuivat suomalaiseen seurakuntaan.

Carl Johan Adlercreutz

tuli vaikuttamaan Ruotsin historiaan harvinaisella tavalla. Hän oli syntynyt Porvoon Kiialassa 1757, osallistunut Kustaa III:n sotaan Venäjää vastaan ja saavuttanut voittoja mm. Siikajoella. Hän oli ylipäällikkö Klingsporin pääadjutantina 1808 ja Tukholman vallankaappauksen toimeenpanijana 13.3.1809. Hänestä tuli valtioneuvos 1810, armeijan

för nordarméns generalstab under kriget mot Napoleon 1813. Greve 1814. Död i Stockholm 1818.

Politiska flyktingar 1810 – 1855

När väl förhållandena stabiliserats några år efter Finska kriget, var den politiska situationen i Finland till en början lugn. De, som därefter inledde en form av opposition, var främst en del publicister, universitetsmän och studenter. Den ryskkontrollerade statsmakten ingrep med censur och yrkesförbud samt med landsförvisningar.

Ett exempel på dessa opponenter var *Adolf Iwar Arwidsson*. Han var född 1791 i Padasjoki, var diktare och tidningsman. Han pläderade för nationalandans väckande och finska språkets införande i skolorna. Förvisad av kejsaren från Åbo universitetet 1822, flyttade han till Stockholm 1823. Kunglig bibliotekarie 1843, död 1858.

”Stockholms Finnkår” och Carl Axel Gottlund

Stocholms Finnkår hette den första av Stockholms finska föreningar. Den grundades 1829 på initiativ av Carl Axel Gottlund, konstnären Wilhelm von Wright och G. A. Brakel. Gottlund studerade i Uppsala och gjorde 1817 en lång resa genom Sveriges finnbygd och ytterligare en resa 1821. Efter arbete med olika verk om finsk kultur i Uppsala och Stockholm flyttade Gottlund 1834 tillbaka till Finland. I Gottlunds spår i Värmlands finnbygd reste senare flera efterföljare.

ylidjutantti sekä pohjoisen armeijan pääesikunnan päällikkö Napoleonin vastaan käydyssä sodassa 1813. Kreivin arvon hän sai 1814. Hän kuoli Tukholmassa 1818.

Poliittisia pakolaisia 1810 – 1855

Kun olot vakiintuivat Suomen sodan jälkeen, oli poliittinen tilanne Suomessa aluksi rauhallinen. Myöhemmän opposition alullepanijat olivat etupäässä kynäilijöitä, ylioppilaita ja yliopistomiehiä. Venäjän kontrolloima valtiovalta puuttui asiaan maastakarkoituksin sekä saattamalla voimaan sensuurin ja ammattikiellon.

Yksi oppositiomiehistä on *Adolf Iwar Arwidsson*. Tämä runoilija ja lehtimies oli syntynyt 1791 Padasjoella. Hän puhui kansallishengen herättämisen puolesta ja halusi suomen kielen koulukieleksi. Keisari karkotti hänet 1822 Turun yliopistosta ja hän muutti Tukholmaan 1823. Hänestä tuli kuninkaallisen kirjaston hoitaja 1843, ja hän kuoli 1858.

Tukholman Suomalaiskunta ja Carl Axel Gottlund

Stockholms Finnkår eli Tukholman Suomalaiskunta oli nimeltään Tukholman suomalaisseuroista ensimmäinen. Se perustettiin 1829 Carl Axel Gottlundin, taiteilija Wilhelm von Wrightin ja G. A. Brakelin aloitteesta. Gottlund opiskeli Upsalassa ja teki 1817 pitkän matkan halki Ruotsin suomalaiseudun ja 1821 vielä toisen matkan. Työskenneltyään suomalaiskulttuuria käsittelevien teosten parissa Upsalassa ja Tukholmassa hän muutti 1834 takaisin Suomeen. Gottlundin jäljissä Vermlannin suomalaismetsissä matkusti myöhemmin useita muita.

Den kände finnmarksforskaren Carl Axel Gottlund grundade år 1829 den första finska föreningen i Stockholm – Tukholman Suomalaiskunta/Stockholms Finnkår. Åbo Akademis bildsamlingar.

Tunnettu Finnmarkin tutkija Carl Axel Gottlund perusti Tukholmassa v. 1829 ensimmäisen suomalaisseuran – Tukholman Suomalaiskunta/Stockholms Finnkår. Åbo Akademins kuvakokoelmat.

Finländska studenter vid svenska lärosäten

De finländska studenterna fortsatte att strömma till Uppsala universitetet även efter skilsmässan från Sverige. Under åren 1811-1830 kom det 65 studenter till Uppsala. De kom främst från Åbo samt Uleåborg, som var en viktig handelsstad under denna tid. Antalet finska studenter i Uppsala var ganska lågt (108) 1831-1900, men blev högre under 1900-talets första decennier. Finska studenter studerade också vid Stockholms högskola och fick läkarutbildning på Karolinska institutet.

Allmogesglationen

Handeln och sjöfarten fortsatte i sina gamla spår även efter skilsmässan mellan Finland och Sverige. De gamla lederna ledde för fraktfartens del från Åland, Åboland och Bottniska vikens kusttrakter främst till Stockholm, men även till andra delar av den svenska kusten (Norrland).

Suomalaisia ylioppilaita Ruotsin oppilaitoksissa

Suomalaisia ylioppilaita tuli Upsalan yliopistoon vielä Suomen erottua Ruotsista. Vuosina 1811-1830 heitä tuli 65. He olivat lähinnä Turusta ja Oulusta, joka tähän aikaan oli tärkeä kauppakaupunki. Vuosina 1831-1900 suomalaisten ylioppilaiden määrä Upsalan yliopistossa oli melko vaatimaton (108), mutta se kasvoi 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Suomalaisia opiskeli myös Tukholman korkeakoulussa, ja monet saivat lääketieteellisen koulutuksen Karoliinisessa instituutissa.

Talonoikaispurjehdus

Kauppa ja merenkulku jatkuivat vanhaan tapaan myös Suomen erottua Ruotsista. Vanhat rahtiliikenneväylät johtivat Ahvenanmaalta, Turunmaalta ja Pohjanlahden rannikoseuduilta etenkin Tukholmaan mutta myös muualle Ruotsin rannikolle.

1856 – 1895

Finska Gillet 1859

Den andra finska föreningen i Stockholm grundades av Gustaf Adolf Montgomery 1859. Montgomery var född i Kemi i Finland, gjorde karriär i svenska armén och slutade som överste, varefter han var landshövding, först i Jämtland och sedan i Västerbottens län. Bland de övriga grundarna märks F.W. Lode, Otto von Fieandt, forskningsresanden N.A.E. Nordenskiöld, författaren Emil von Qvanten, det finländska skolväsendets skapare Uno Cygnaeus, juristen J.J. Nordström och kemisten J.J. Chydenius. Några av dem var politiska flyktingar, t.ex. von Qvanten och Nordenskiöld.

1856 – 1895

Suomalainen Kilta 1859

Tukholman toisen suomalaisyhdistyksen, Finska Gilletin eli Suomalaisen Killan, perusti Gustaf Adolf Montgomery v. 1859. Montgomery oli kotoisin Suomen Kemistä. Hän loi uran Ruotsin armeijassa ja päätyi everstiksi. Sen jälkeen hän oli maaherrana ensin Jämtlandissa, sitten Länsipohjan läänissä. Muiden perustajien joukosta huomattakoon F. W. Lode, Otto von Fieandt, tutkimusmatkailija N. A. E. Nordenskiöld, kirjailija Emil von Qvanten, Suomen koululaitoksen luoja Uno Cygnaeus, juristi J. J. Nordström ja kemisti J. J. Chydenius. Muutamat heistä, esim. von Qvanten ja Nordenskiöld, olivat poliittisia pakolaisia.

Den andra finska föreningen i Stockholm, Suomalainen Kilta/Finska Gillet, grundades 1859 av Gustaf Adolf Montgomery, född i Kemi. Åbo Akademin bildsamlingar.

Tukholman toisen suomalaisyhdistyksen Suomalaisen Killan/Finska Gillet perusti kemiläissyntyinen Gustaf Adolf Montgomery vuonna 1859. Åbo Akademin kuvakokoelmat.

Den kände forskningsresanden N.A.E. Nordenskiöld var en av dem som blev utvisade från Finland av politiska skäl. Oljemålning av Georg von Rosen, foto Åbo Akademis bildsamlingar.

Tutkimusmatkailijana tunnettu N.A.E. Nordenskiöld oli yksi niistä, jotka karkotettiin Suomesta poliittisin perustein. Georg von Rosenin maalaus, kuva Åbo Akademin kuvakokoelmat.

N. A. E. Nordenskiöld

F. 1832 i Helsingfors. Bosatte sig i Stockholm. Avskedad från Helsingfors universitet på grund av att ett tal vid en festmiddag innehöll politiska anspelningar. Deltog i en svensk expedition till Spetsbergen. Nordenskiöld genomförde 1878-80 "Nordostpassagen", dvs. kringseglandet av Asien på dess norra sida. Förutom geologiska verk och forskningsreseböcker har Nordenskiöld publicerat stora arbeten beträffande den äldre kartografins historia. Hans samling av gamla kartor vid Helsingfors Universitet är en av de förnämsta i världen. Det Svenska Geografiska Sällskapet firar varje år sin högtidsdag den 24 april, årsdagen av Vegas återkomst.

Arbetsvandring och emigration över Bottniska viken

Österbotten och Norrlandskusten har sedan uråldriga tider haft handelsförbindelser med varandra och flyttningar över Bottniska viken har förekommit lika länge.

Det var under trävaruindustrins stora boom under de två årtiondena efter 1870 som den stora arbetsvandringsströmmen var på gång främst från de svenskspråkiga kusttrakterna i Österbotten. Under 1861-1890 uttogs 33 439 pass för resor till Sverige från Vasa län; antalet pass till Amerika m.fl. länder var 27 642 och till Ryssland 6 307. På 1860-talet var det nästan enbart det svenskspråkiga området vid kusten, som berördes av arbetsvandringarna och emigrationen till Sverige. Under nästa decennium spreds Sverigeresandet till angränsande finskspråkiga socknar såsom Östermark, Alahärmä, Ylihärmä, Kauhava, Kaustby och Kelviä. På 1880-talet är nästan alla de finskspråkiga socknarna vid språkgränsen med i Sverigeresandet.

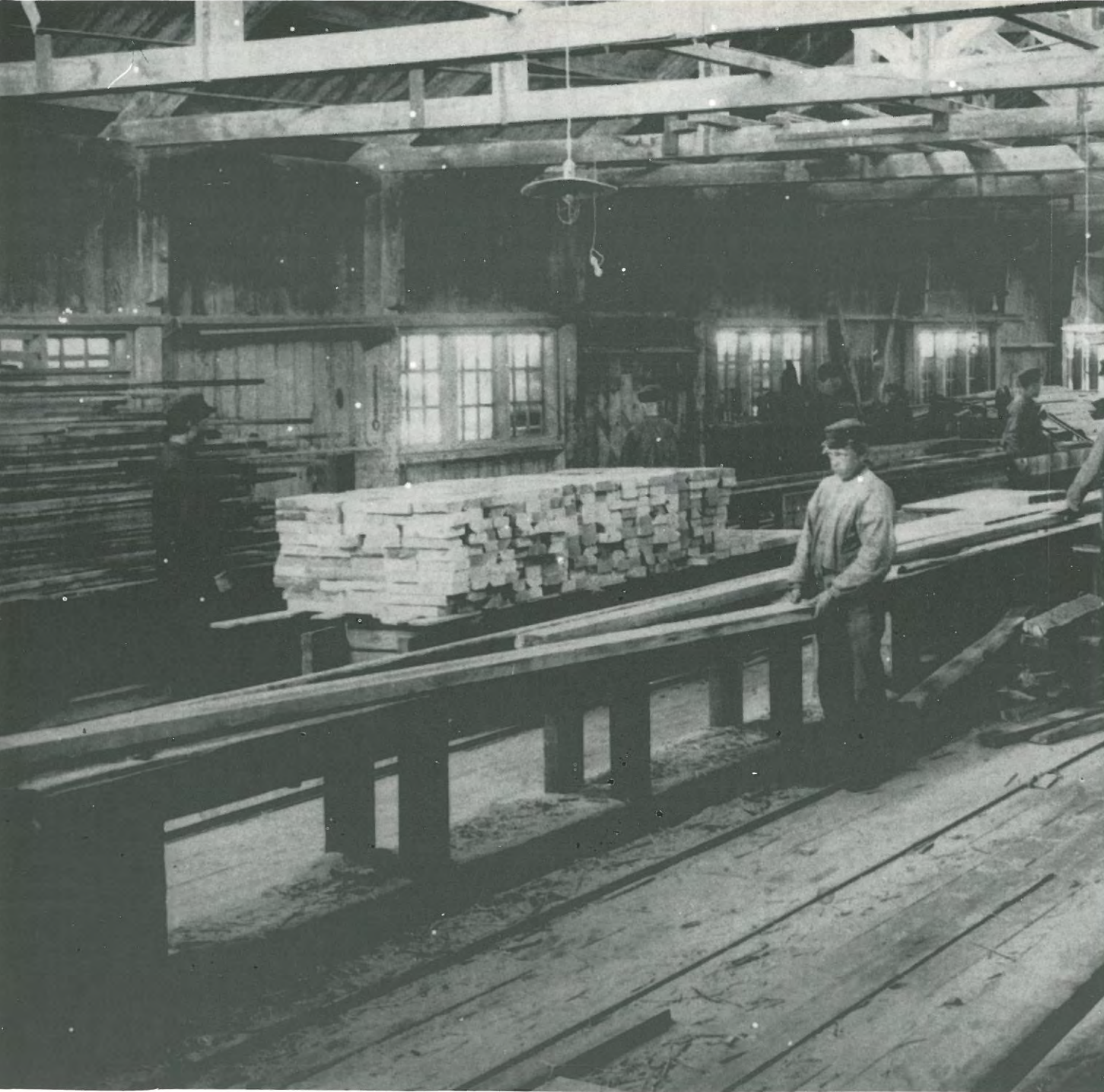
N.A.E. Nordenskiöld

syntyi 1832 Helsingissä. Tultuaan erotetuksi Helsingin yliopistosta, koska muuan päivällisjuhlapuhe sisälsi poliittista vihjailua, hän asettui Tukholmaan. Hän osallistui Huippuvuorille suuntautuneeseen ruotsalaiseen tutkimusmatkaan. Nordenskiöld löysi 1878-1880 "Koillisväylän", ts. hän purjehti Aasian ympäri sen pohjoispuolitse. Geologisten teosten ja tutkimusmatkakirjojen lisäksi Nordenskiöld on julkaissut mittavia teoksia vanhan kartografian historiasta. Hänen vanhojen karttojen kokoelmansa Helsingin yliopistossa on arvokkaimpia maailmassa. Ruotsin maantieteellinen seura viettää vuosittain juhlapäiväänsä 24. huhtikuuta, Vega-laivan paluun vuosipäivänä.

Työvoiman siirtyminen ja maastamuutto Pohjanlahden yli

Pohjanmaa ja Norlannin rannikko ovat ikivanhoista ajoista asti olleet yhteyksissä toisiinsa, ja muuttoa Pohjanlahden yli on ollut yhtä kauan.

Puutavarateollisuuden suuren nousun aikana, vuotta 1870 seuranneina kahtena vuosikymmenenä, työvoimaa siirtyi runsaasti lahden yli etenkin Pohjanmaan ruotsinkielisiltä rannikkoseuduilta. Vuosina 1861-1890 otettiin Vaasan läänissä 33 439 passia Ruotsin-matkaa varten; Amerikkaan ym. maihin otettiin passeja 27 642 ja Venäjälle 6 307. 1860-luvulla työvoiman siirtyminen Ruotsiin ja maastamuutto koskivat lähes yksinomaan ruotsinkielistä rannikkoseutua. Seuraavalla vuosikymmenellä Ruotsiin alettiin muuttaa myös suomenkielisistä naapuripiiristä, esim. Teuvalta, Alahärmästä, Ylihärmästä, Kauhavalta, Kaustiselta ja Kälvialtä. 1880-luvulla ovat lähes kaikki kielirajan tuntumassa sijaitsevat pitäjät edustettuina Ruotsiin muutossa.

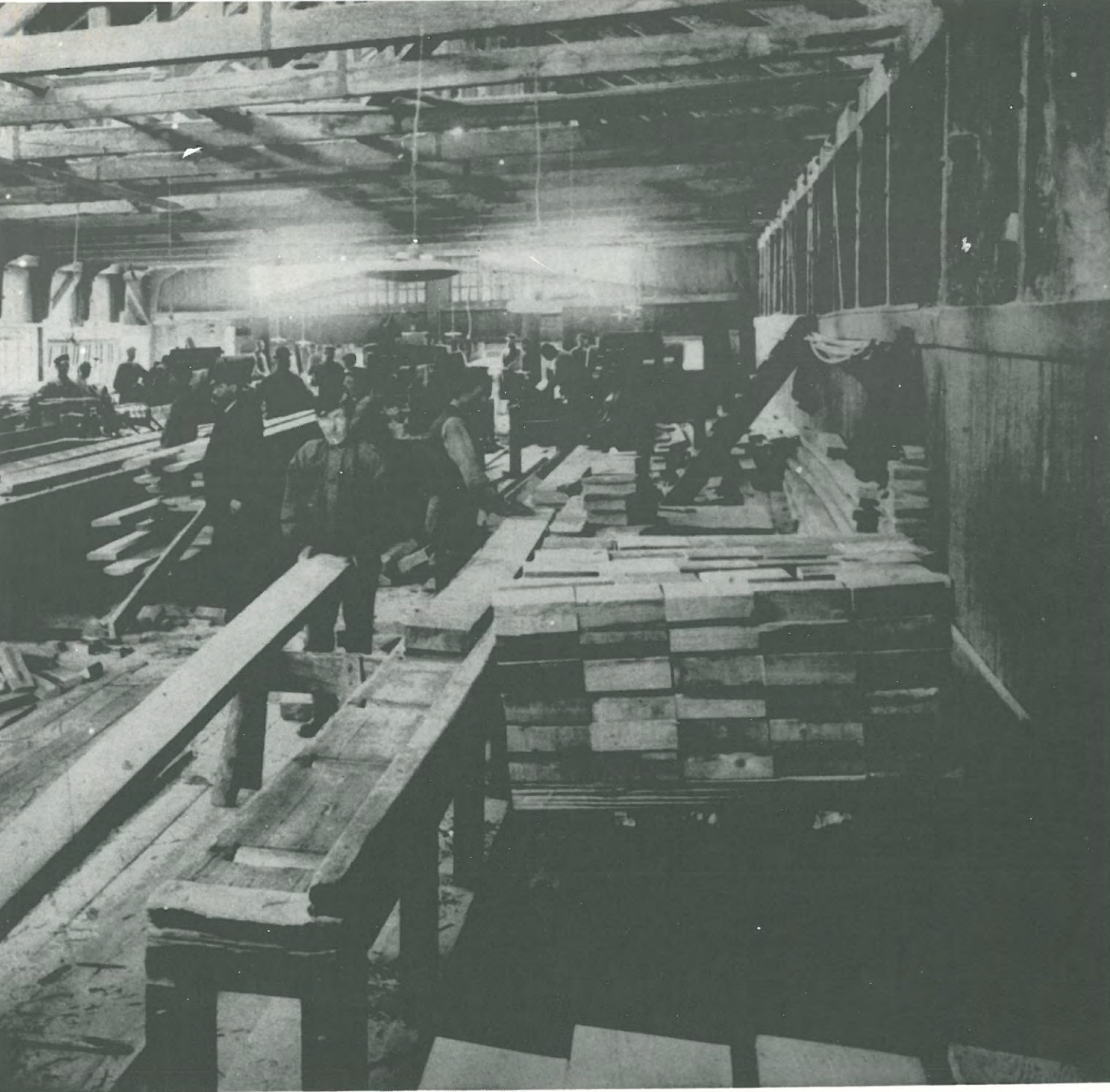

Trävaruindustrins uppsving skapade arbetsplatser i Västernorrland under den senare hälften av 1800-talet och orsakade den första massmigrationen från Finland med den svenska industrin som mål. Hästholmens såg i Hudiksvall, Hälsingland, 1894. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Vy från en såg i Västernorrland i början av 1900-talet. Medelpad, Alnö. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Kuva eräältä Länsi-Norlannin sahalta 1900-luvun alussa. Medelpad, Alnö. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

Puutavarateollisuuden nousun luomat työpaikat Länsi-Norlannissa 1800-luvun jälkipuoliskolla aiheuttivat ensimmäisen joukkosiirtolaisuuden Suomesta Ruotsin teollisuuteen. Hästaholmenin saha Hudiksvallassa Hälsinglannissa, 1894. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

Sågverksarbetare i sitt logement. Foto Nordiska Museet, Stockholm.

Sahatyöläisiä majapaikassaan. Kuva Tukholman Pohjoismainen Museo.

På 1880-talet emigrerade 4 237 personer från Finland till Sverige enligt tillgängliga uppgifter. En stor och betydelsefull förändring har skett i den regionala fördelningen i Sverige jämfört med tidigare mönster; Västernorrland ligger nu på främsta plats bland länen. Stockholms stad och Norrbotten har blivit förvisade till andra och tredje platserna. Det ekonomiska uppsvinget för trävaruhanteringen - främst i Sundsvallområdet och Ådalen i Västernorrlands län - har ändrat det gamla arbetsvandringsmönstret och för en längre tid gett arbetssökarna ett nytt alternativ vid sidan om de gamla.

Flyttningen till Amerika

Många personer i Finland greps av "Amerikafebern" under slutet av 1800-talet. Göteborg var under den tiden en viktig etapp på vägen västerut; 34 000 i Finland födda reste via Göteborg under tioårsperioden 1882-91.

1896 – 1917

Under dessa år fördes kampen för Finland som nation och mot Rysslands strävanden att förryska landet. Hur påverkade detta kontakterna med Sverige och emigrationen dit?

Enligt den officiellt registrerade flyttningsrörelsen uppgick utvandringen från Finland till Sverige 1881-1910 till 14 378 personer, varav 6 062 män och 8 316 kvinnor. Flyttningen Sverige-Finland var 9 788 personer. Hela tiden var kvinnorna i majoritetet – det rörde sig i första hand om tjänarinnor och pigor.

Saatavissa olevien tietojen mukaan muutti 1880-luvulla 4 237 henkeä Suomesta Ruotsiin. Aluejakomassa on tapahtunut suuri ja tärkeä muutos Ruotsin osalta: Länsi-Norlanti on nyt ensimmäisellä sijalla läänien joukossa. Tukholman kaupunki ja Norrbotten ovat pudonneet toiselle ja kolmannelle sijalle. Puutavarateollisuuden elpyminen etenkin Sundsvallin alueella ja Länsi-Norlannin Ådalenissa on muuttanut työvoiman siirtymisen vanhan kaavan ja antanut työnhakijoille uuden valintamahdollisuuden entisten lisäksi.

Muutto Amerikkaan

Useat suomalaiset saivat 1800-luvun loppupuolella "Amerikan-kuumeen". Göteborg oli tuolloin tärkeä etappi matkalla länteen: kymmenvuotiskaudella 1882-1891 matkusti 34 000 Suomessa syntynttä henkilöä tämän kaupungin kautta.

1896 – 1917

Näinä vuosina Suomi taisteli olemassaolostaan kansakuntana venäläistämisyrittämiä vastaan. Miten tämä vaikutti Ruotsin-kontakteihin ja Ruotsiin suuntautuneeseen maastamuuttoon?

Virallisten muuttoliikerekisterien mukaan muutto Suomesta Ruotsiin vuosina 1881-1910 nousi 14 378 henkeen, joista 6 062 oli miehiä ja 8 316 naisia. Muutto Ruotsista Suomeen nousi 9 788 henkeen. Koko ajan olivat naiset enemmistöä; muuttajina olivat ensi sijassa palvelijat ja piijat.

Stockholms Finska Förening grundades 1894. Föreningen sysslade bl.a. med amatörteater. Bilden visar en dramagrupp år 1920 och dess regissör Kössi Kaatra. Foto Arvo Yläräkkolas samlingar.

Finska föreningen i Stockholm

Den tredje finska föreningen i Stockholm grundades 1894 och den är fortfarande verksam.

"Föreningen bör vara en andligt bindande länk mellan finnarna i Stockholm" sägs i stiftelseurkunden. Ordförande blev J. B. Lantto. Under det första decenniet var verksamheten intensiv i föreningen med bl.a. olika former av samvaro på programmet. Föreningen var politiskt vänsterinriktad trots att de "bobrikovska" flyktingarnas andel var betydande under Finlands ofärdssår efter sekelskiftet. Folkets Hus på Södermalm blev föreningens samlingsplats och Social-Demokraten dess annonstidning. 1903 grundades diskussionklubben "Puhujanuija" (Talarklubban). Kända finländska politiska personer gästade klubben, t.ex. Yrjö Sirola, Nils Robert af Ursin och Miina Sillanpää. Beträffande de finländska ynglingar som reste till Tyskland för illegal soldatutbildning, "jägarutbildning", hjälpte föreningens medlemmar dem i början med logi och kläder.

Tukholman, Suomalainen Seura perustettiin vuonna 1894. Seurassa harrastettiin mm. näyttämötoimintaa. Kuvassa näytelmäryhmä vuodelta 1920, ohjaajana Kössi Kaatra. Kuva Arvo Yläräkkolan kokoelmat.

Tukholman suomalainen yhdistys

Tukholman kolmas suomalaisseura perustettiin 1894, ja se toimii yhä.

"Yhdistyksen tulee olla henkisesti yhdistävänä siteenä Tukholman suomalaisten välillä", sanotaan perustamiskirjassa. Puheenjohtajaksi tuli J. B. Lantto. Ensimmäisen vuosikymmenen aikana toiminta oli vireää ja käsitti mm. erilaisia yhdessäolotilaisuuksia. Poliittisesti yhdistys oli suuntautunut vasemmalle, vaikka "bobrikovilaisten" pakolaisten määrä oli huomattava Suomen sortovuosina vuosisadanvaihteen jälkeen. Södermalmin Folkets Husista tuli yhdistyksen kokoontumispaikka ja Social-Demokratenista sen ilmoituslehti. Vuonna 1903 perustettiin keskustelukerho "Puhujanuija". Kerhossa vieraili tunnettuja suomalaisia poliittisia henkilöitä, esim. Yrjö Sirola, Nils Robert af Ursin ja Miina Sillanpää. Suomalaiset nuorukaiset, jotka matkustivat Saksaan saamaan laitonta sotilaskoulutusta, "jääkärikoulutusta", saivat alussa yösijan ja vaateapua yhdistyksen jäseniltä.

Politiska flyktingar 1895 – 1917

Det ryska politiska trycket ökade starkt mot seklets slut och nådde höjdpunkten under de första åren på 1900-talet. Flyktingsgrupperna från Finland hade en mycket varierande bakgrund. De bestod dels av borgerliga patrioter, dels av socialistiska intellektuella och arbetare. Också en del av värnpliktsvägrarna reste till Sverige. 1905 utgavs tidningen Frihet/Vapaus i såväl svensk som finsk upplaga.

Hur stort var antalet emigranter till Sverige under denna tid? Enligt de svenska myndigheterna var immigrationen från Finland 1895-1910 ca 9 740 personer. Enligt de särskilda utlänningsräkningarna 1914 och 1916 i Sverige var antalen från Finland och Ryssland dessa år 10 601 respektive 12 017 personer.

1918 – 1939

Röda flyktingar och en början till en ny "vanlig" emigration

Tidsperioden kännetecknas först av inbördeskriget och dess följder - röda flyktingar. Sedan följer en lugn period under 1920-talet och början av 30-talet. Mot slutet av 30-talet börjar successivt en ny emigration till Sverige att komma igång för att abrupt avbrytas av vinterkriget.

Efter den vita sidans seger i inbördeskriget i Finland följde en strid ström av röda flyktingar – finska rödgardister. De flesta slussades vidare via Stockholm till Petrograd, en del via Kiruna och Nordnorge till Murmansk, medan åtskilliga stannade i Sverige. Dessa sistnämnda slog sig i allmänhet ned i Stockholm för att därifrån fortsätta sitt arbete för revolutionen i Finland. År 1918 grundades den finska arbetartidningen "Viesti" i Stockholm. Tidningens innehåll fick en starkt vänstersinnad form. Chefredaktör var Vilho Vuokko och redaktör Kössi Kaatra.

Poliittisia pakolaisia 1895 – 1917

Venäjän poliittinen painostus kasvoi vuosisadan loppua kohti ja saavutti huippunsa 1900-luvun ensimmäisinä vuosina. Suomesta muuttavilla pakolaisilla oli hyvin vaihteleva tausta. Heidän joukossaan oli osaksi porvarillisia isänmaanystäviä, osaksi sosialistisia intellektuelleja ja työläisiä. Myös aseistakieltäytyjistä muutti osa Ruotsiin. Vuonna 1905 lehdestä Frihet/Vapaus ilmestyi sekä ruotsin- että suomenkielinen laitos.

Kuinka suuri oli Ruotsiin muuttajien määrä tällä kaudella? Ruotsin viranomaisten mukaan Suomesta muuttajia oli vuosina 1895-1910 noin 9 740. Ruotsissa tehtyjen erityisten ulkomaalaislaskentojen mukaan oli suomalaisia ja venäläisiä 10 601 henkeä v. 1914 ja 12 017 henkeä v. 1916.

1918 – 1939

Punaisia pakolaisia ja uuden, "tavallisen" maastamuuton alku

Aikakautta luonnehtivat ensin sisällissota ja - sen seurauksena - punaiset pakolaiset. Sitten seuraa hiljainen kausi 1920-luvulla ja 1930-luvun alussa. Kolmekymmentäluvun lopulla alkaa vähitellen syntyä uusi Ruotsiin suuntautuva muuttoliike, jonka talvisota sitten äkillisesti katkaisi.

Valkoisten voitettua Suomen sisällissodan punaisia pakolaisia - suomalaisia punakaartilaisia - tuli sankat joukot. Useimmat lähetettiin Tukholman kautta Pietariin, jotkut menivät Kiirunan ja Pohjois-Norjan kautta Murmanskiin, mutta aika paljon heitä jäi Ruotsiinkin. Nämä viimeksi mainitut asettuivat yleensä Tukholmaan voidakseen sieltä käsin jatkaa työtään Suomessa toteutettavan vallankumouksen hyväksi. Vuonna 1918 perustettiin suomalainen työväenlehti "Viesti" Tukholmassa. Lehden sisältö oli vasemmistolaisläisyistä. Päätoimittajana oli Vilho Vuokko ja toimittajana Kössi Kaatra.

1920 var det fortfarande 400-500 flyktingar kvar i Sverige. De flesta hade flyttat vidare, många till Gyllings Sovjet-Karelen.

Utvandringen från Finland till Sverige var måttlig på 1920- och 1930-talen. Till 1935 var det bara Åland som i högre grad berördes. Vasa län, Nyland, Uleåborgs län samt Åbo och Björneborgs län var måttligt berörda. 1936-40 var bilden delvis en helt annan. Emigrationen från Vasa och Nylands län var nära 10-faldigad, från Åbo och Björneborgs län 8-faldigad, medan ökningarna för Åland, Tavastehus län och Uleåborgs län var måttliga. Inlandet och östra Finland var oberörda. Utvandringen under senare hälften av 1930-talet torde kunna betraktas som en förelöpare till den stora utvandringen från Finland till Sverige efter andra världskriget. Immigrationen från Finland till Sverige 1934-1938 var enligt den officiella svenska statistiken 2 628 personer. Av dem bosatte sig 60 % i svenska städer och 40 % på den svenska landsbygden. Storstockholmsområdet lockade mer än hälften av alla dessa inflyttarna.

Krigsåren 1939 – 1945

Emigrationsmönstret ändrades starkt under dessa år. Den sedvanliga flyttningen ändrade karaktär. Förflyttningarna kan knappast betecknas som vanlig emigration. De medförde dock i många fall en sådan – efter en kortare eller längre tid.

De grupper som förflyttades var:

1. Krigsbarnen
2. Krigsinvalider och krigstuberkulösa
3. Evakuerade från norra Finland

På samma sätt som under tidigare perioder förekom under denna tid några grupper, som av politiska skäl flyttade till Sverige eller via Sverige till andra länder.

Vuonna 1920 oli Ruotsissa vielä 400-500 pakolaista. Useimmat olivat muuttaneet edelleen, monet Gyllingin Neuvosto-Karjalaan.

Muutto Suomesta Ruotsiin oli 1920- ja 1930-luvulla vähäistä. Vuoteen 1935 asti muutettiin mainittavassa määrin vain Ahvenanmaalta. Vaasan lääni, Uusimaa, Oulun lääni sekä Turun ja Porin lääni olivat vain vähäisessä määrin edustettuina. Vuosina 1936-1940 kuva on osittain aivan toisenlainen. Maastamuutto Vaasan ja Uudenmaan lääneistä on lähes kymmenkertaistunut sekä Turun ja Porin läänistä kahdeksankertaistunut, mutta lisäys Ahvenanmaan, Hämeen läänin ja Oulun läänin kohdalla on kohtuullinen. Sisämaata ja Itä-Suomea muuttoliike ei koskenut. 1930-luvun jälkiosan muuttoliikettä voitaneen pitää Suomesta Ruotsiin suuntautuneen, toisen maailmansodan jälkeisen suuren muuttoliikkeen edeltäjänä. Muuttajia Ruotsiin vuosina 1934-1938 oli Ruotsin virallisten tilastojen mukaan 2 628. Heistä asettui 60 % Ruotsin kaupunkeihin ja 40 % maaseudulle. Suur-Tukholman alue houkutteli luokseen yli puolet näistä muuttajista.

Sotavuodet 1939 – 1945

Maastamuuton kaavat muuttuivat ratkaisevasti näinä vuosina. Tavanomainen muutto muutti luonnettaan. Siirtymisiä Ruotsiin voidaan tuskin pitää tavallisen muuttoliikkeenä. Kuitenkin nämä siirtymiset useassa tapauksessa aiheuttivat muuttoliikkeen, lyhyen tai pitemmän ajan kuluttua. Maasta siirtyneet ryhmät olivat seuraavat:

1. Sotalapset
2. Sotainvalidit ja sotatuberkuloosia sairastavat
3. Pohjois-Suomesta evakuoituidut

Samoin kuin aikaisempina ajanjaksoina oli tälläkin kaudella ryhmiä, jotka poliittisista syistä muuttivat Ruotsiin tai Ruotsin kautta johonkin muuhun maahan.

Under andra världskriget överfördes totalt ungefär 70 000 finska barn till Sverige. Foto Riksarkivet, Stockholm.

Ruotsiin siirrettiin II maailmansodan aikana yhteensä noin 70 000 suomalaislasta. Kuva Ruotsin Valtionarkisto.

Krigsbarnen

Totalt överfördes 70 000 barn från Finland till Sverige. 1 424 adopterades och fosterbarnsöverenskommelse uppgjordes för 3 956. Totalt ledde således krigsbarnsflyttningen till en direkt emigration av 5 380 barn. Uppgiften från Suomibyran i Stockholm, att det den 1.9.1949 skulle finnas 15 147 finländska barn i Sverige, är överdriven, eftersom man inte tagit hänsyn till att åtskilliga ej anmält sin hemresa. Många krigsbarn har senare flyttat till Sverige.

Sotalapset

Yhteensä siirrettiin 70 000 lasta Suomesta Ruotsiin. Heistä 1 424 adoptoitiin ja kasvateiksi otettiin 3 956. Yhteensä sotalasten siirto aiheutti 5 380 lapsen maastamuuton. Tukholman Suomi-toimiston tietojen mukaan oli 1.9.49 Ruotsissa 15 147 suomalaislasta. Määrä on kuitenkin liian suuri, koska ei ole otettu huomioon, että monet palasivat ilmoittamatta kotimaahan. Monet sotalapsista muuttivat myöhemmin pysyvästi Ruotsiin.

Krigsinvalider och krigstuberkulösa

Av de under krigen invalidiserade tog Sverige hand om c:a 4 500, varav ett stort antal svåra fall. Krigsinvaliderna representerar en grupp, som kanske inte medförde någon större omedelbar emigration, även om omskolning och yrkesträning ordnades för drygt 1 000 av de totalt 9 000 invalider, som var i behov av det. Denna grupp är dock, liksom de andra två här nämnda, ett exempel på, hur kontakter med, information om och erfarenhet "på platsen" av ett möjligt immigrationsland underlättar framtida emigrationsbeslut - även i de berördas omgivning.

Sotainvalidit ja sotatuberkuloosia sairastavat

Sodan aikana vammautuneista Ruotsi otti huostaansa n. 4 500, joista monet olivat vaikeavammaisia. Sotainvalidien ryhmä ei ehkä aiheuttanut mitään suurta välitöntä maastamuuttoa, vaikka uudelleen-koulutusta ja ammattiinvalmennusta järjestettiin runsaalle 1 000:lle kaikista niistä n. 9 000 invalidista, jotka sellaista tarvitsivat. Tämä ryhmä on kuitenkin, kuten muut kaksi tässä mainittua ryhmääkin, esimerkki siitä, miten kontaktit mahdolliseen muuttokohteeseen, tiedot siitä ja itse paikalla saadut kokemukset helpottavat tulevia muuttopäätöksiä - myös asianomaisen henkilön ympäristössä.

Under Lapplandskriget evakuerades ungefär 50 000 personer från norra Finland till Sverige. Foto Yhtyneet Kuvalehdet.

Pohjois-Suomesta evakuoitiin Lapin sodan aikana noin 50 000 ihmistä Ruotsiin. Kuva Yhtyneet Kuvalehdet.

De evakuerade från norra Finland 1944 – 45

Enligt vapenstilleståndet Sovjet-Finland skulle Finland fördriva den tyska styrkan från Lappland. Inför de kommande striderna evakuerades 55 000 personer av civilbefolkningen till Sverige. En del av dessa blev kvar i Sverige.

Sammanfattning av tiden 1808 – 1945

Ett ledmotiv, som under hela den här aktuella tiden återkommer med varierande styrka, är de av politiska motiv betingade flyttningarna. I flera små och stora omgångar har man rest västerut till Sverige; först kring 1809 då Ryssland tog Finland, sedan 1896-1905 då det ryska förtrycket var som värst och 1918-19 när den "röda" sidan förlorat och slutligen 1939-45 då civila flydde undan först ryssarna och sedan tyskarna. Efter vapenstilleståndet 1944 reste åter igen en grupp politiska flyktingar.

Det andra ledmotivet, den ekonomiskt betingade emigrationen till Sverige, är här aktuell under två tidsperioder. Dels den österbottniska utvandringen till sågverkskusten i Norrland på 1870- och 1880-talen och dels den begynnande i slutet av 1930-talet, från främst de svensktalande områdena. Till detta bör givetvis fogas att Åland under alla tider haft mer eller mindre intensiva kontakter med Uppland och särskilt Stockholm.

Pohjois-Suomesta vuosina 1944 – 45 evakuoidut

Neuvostoliiton ja Suomen välinen aseleposopimus edellytti, että suomalaiset karkottaisivat saksalaiset joukot Lapista. Ennen tästä aiheutuneita taisteluja evakuoitiin 55 000 siviilihenkilöä Ruotsiin. Osa heistä jäi pysyvästi maahan.

Tiivistelmä aikaudesta 1808 – 1945

Yksi maastamuuton aihe, joka punaisena lankana kulkee tässä puheena olevan ajan, ovat poliittiset syyt. Länteen, Ruotsiin, on muutettu useasti suurina ryhminä: ensin v:n 1809 tienoilla, jolloin Venäjä valloitti Suomen, sitten vuosina 1896-1905, jolloin venäläisten harjoittama sorto oli pahimmillaan, ja vuosina 1918-19 punaisten kärsittyä tappion sekä lopuksi vuosina 1939-45, jolloin siviilit pakenivat ensin venäläisiä ja sitten saksalaisia. Kun aselepo solmittiin 1944, matkusti maasta jälleen ryhmä poliittisia pakolaisia.

Toisena motiivina ovat taloudelliset syyt. Ne ovat puheena olevan kauden osalta erityisen ajankohtaisia kahdesti: ensin on Pohjanmaalta lähtenyt muutto- liike Norlannin sahateollisuusrannikolle 1870- ja 1880-luvulla, sitten 1930-luvulla alkanut maastamuutto, jota esiintyi ensi sijassa ruotsinkielisillä alueilla. Tähän on tietenkin lisättävä, että Ahvenanmaalla on kaikkina aikoina ollut enemmän tai vähemmän intensiivisiä yhteyksiä Uplantiin ja etenkin Tukholmaan.

*Fil.lic. Altti Majava,
Arbetskraftministeriet
Työvoimaministeriö*

FLYTTNINGSRÖRELSEN MELLAN FINLAND OCH SVERIGE OCH SVERIGEFINNARNA EFTER ANDRA VÄRLDSKRIGET

SUOMEN JA RUOTSIN VÄLINEN MUUTTO-LIIKE SEKÄ RUOTSIN SUOMALAISET TOISEN MAAILMANSODAN JÄLKEEN

Efter andra världskriget har ca 600 000 personer från Finland flyttat utomlands. Samtidigt har ca 290 000 emigranter flyttat tillbaka. Hela nettoemigrationen efter kriget har alltså uppgått till något över 300 000 personer, vilket motsvarar 6,3 % av Finlands nuvarande befolkning (4,8 milj. invånare).

Det huvudsakliga immigrationslandet för utflyttarna har varit Sverige, där det ännu år 1945 fanns relativt få egentliga invandrare från Finland: ca 15 000 finlandsfödda personer och 3 400 finska medborgare. Sveriges andel när det gäller såväl utvandring som återflyttning har efter kriget varit i medeltal 80 %, de senaste åren t.o.m. en hel del större. Andra mera betydande immigrationsländer har varit Tyska förbundsrepubliken, Kanada, Australien och USA. Till dessa länder flyttar nuförtiden endast några hundra personer per år. Emigrationen till Norge däremot har ökat något på senaste år: 800 personer flyttade till detta land år 1978.

Toisen maailmansodan jälkeen Suomesta on muuttanut ulkomaille lähes 600 000 henkilöä. Samaan aikaan Suomeen on palannut suunnilleen 290 000 siirtolaista. Koko sodanjälkeinen nettosiirtolaisuus on siten ollut hieman yli 300 000 henkilöä, mikä vastaa 6,3 prosenttia Suomen nykyisestä väkiluvusta (4,8 milj. henkilöä).

Maastamuuttajien pääkohteena on ollut Ruotsi, jossa varsinaisia suomalaissiirtolaisia oli vielä vuonna 1945 verraten vähän: noin 15 000 Suomessa syntyntä henkilöä ja 3 400 Suomen kansalaista. Ruotsin osuus niin maasta- kuin paluumuutossakin on sodan jälkeen ollut keskimäärin 80 %, viime vuosina tuntuvasti ylikin. Muita huomattavia muuttokohteita ovat olleet Saksan Liittotasavalta, Kanada, Australia ja Yhdysvallat, joihin nykyään muuttaa enää muutamia satoja henkilöitä vuosittain. Norjaan muutto on sitä vastoin hieman vilkastunut viime vuosina; se käsitti 800 henkilöä vuonna 1978.

Utvecklingen av emigrationen till Sverige och återflytningen.

Finnarna har obehindrat kunnat flytta till Sverige sedan slutet av 1940-talet. Sverige upphävde redan 1943 kravet på arbetstillstånd för medborgare i de nordiska länderna, men reglerade finnarnas immigration genom visumtvång fram till december 1949, då detta tvång upphävdes för resor mellan Sverige och Finland. Den fullständiga flyttningsfriheten bekräftades också formellt i maj 1954, då Danmark, Sverige, Norge och Finland slöt ett avtal, som trädde i kraft i juli nämnda år, angående en gemensam nordisk arbetsmarknad. På samma gång upphävdes också passtvänet. Arbetsmarknadsavtalet kompletterades i april 1973 med ett tilläggsprotokoll rörande Finland och Sverige. Med det strävade man till att dirigera de arbetsökande via de officiella arbetsförmedlingarna, något som redan avtalet av år 1954 förutsätter, men man lyckades endast delvis därmed.

Utvandringen till Sverige kom i gång omedelbart efter kriget och ökade nästan utan avbrott fram till år 1951, då utvandrarnas antal var 13 000.

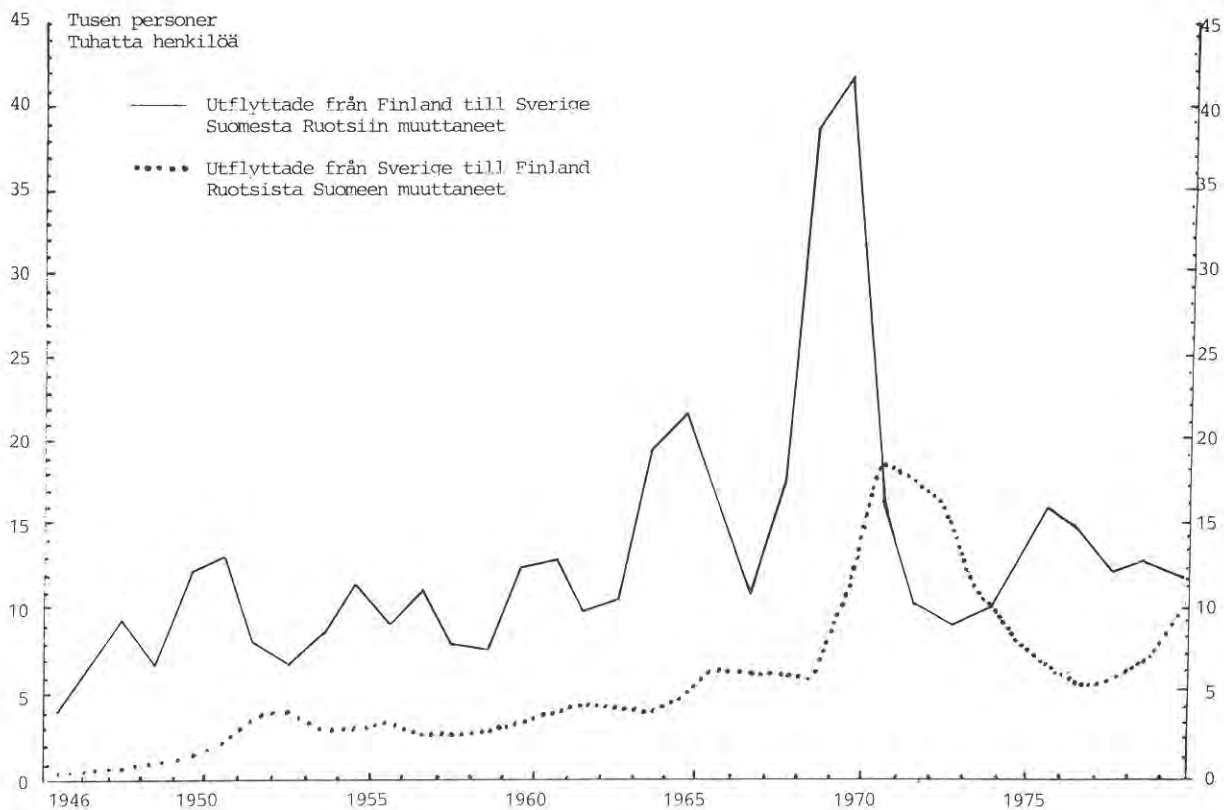
Därefter växlade utvandringen enligt konjunkturerna ända fram till de första åren av 1960-talet och var i medeltal ca 10 000 personer per år. Utvandringen ökade snabbt på 1960-talet och de årliga variationerna blev samtidigt större. Särskilt livlig (ca 40 000 personer per år) var utvandringen 1969 och 1970, då invånarantalet i Finland sjönk som en följd av den. Året 1971 innebar emellertid en kraftig nedgång i utvandringen, som åren 1972-74 var endast ca 10 000 personer per år. Därefter ökade emigrationen återigen till 15 000 personer årligen under åren 1976-77, men sjönk till 12 000 år 1978 och 12 500 1979.

Ruotsiin muuton ja paluumuuton kehitys

Suomalaisten Ruotsiin muutto on ollut esteetöntä 1940-luvun lopusta lähtien. Ruotsi poisti jo v. 1943 työlupapakon pohjoismaiden kansalaisilta, mutta sääteli suomalaisten maahanmuuttoa viisumien avulla joulukuuhun 1949 asti, jolloin Suomen ja Ruotsin välinen viisumipakko poistettiin. Täydellinen muutovapaus vahvistettiin muodollisesti toukokuussa 1954, jolloin Tanska, Suomi, Norja ja Ruotsi solmivat saman vuoden heinäkuussa voimaan tulleen sopimuksen yhteispohjoismaisista työmarkkinoista; samalla luovuttiin myös passipakosta. Työmarkkinasopimusta täydennettiin huhtikuussa 1973 Suomen ja Ruotsin välisellä lisäpöytäkirjalla, jolla pyrittiin – vain osittain onnistuen – ohjaamaan työnhakijain muuttoliike virallisen työnvälityksen kautta, mitä jo vuoden 1954 sopimus edellyttää.

Ruotsiin muutto käynnistyi heti sodan jälkeen ja lisääntyi miltei keskeytyksettä vuoteen 1951 asti, jolloin muuttajia oli 13 000 henkilöä.

Sen jälkeen maastamuutto vaihteli suhdanneluonteisesti 1960-luvun alkuvuosiin saakka ollen keskimäärin noin 10 000 henkilöä vuodessa. Siirtolaisuus lisääntyi 1960-luvulla nopeasti ja vuotuiset vaihtelut samalla laajenivat. Erityisen vilkasta (noin 40 000 henkilöä vuodessa) maastamuutto oli vuosina 1969 ja 1970, jolloin Suomen väkiluku sen takia väheni. Vuonna 1971 muuttajien määrä kuitenkin laski jyrkästi ja oli v. 1972-74 enää noin 10 000 henkilöä vuodessa. Sen jälkeen maastamuutto jälleen vilkastui 15 000 henkilön vuositason v. 1976-77, mutta aleni 12 000 henkilöön v. 1978 ja oli 12 500 henkilöä v. 1979.

*Flyttningströmmingarna mellan Sverige och Finland
åren 1946 – 1980 enligt svensk invandringsstatistik.*

*Suomen ja Ruotsin väliset muuttovirrat vuosina
1946 – 1980 Ruotsin siirtolaisuustilaston mukaan.*

Återflyttningen var liten på 1940-talet, men ökade under 1950-talet till nästan 4 000 personer årligen. I mera betydande grad ökade den sedan först i slutet av 1960-talet, och åren 1971-76 fanns det flera återflyttare (11 000 - 16 500 personer per år) än utflyttare, vilket var en återspeglning av den sk. stora utflyttningsvågen. Därefter minskade återflyttningen märkbart; åren 1977-78 återvände bara ca 5 000 personer per år. År 1979 förmärktes dock en uppgång: 6 800 personer. De återflyttningssiffror, som statistikförts före 1970-talet, var upp till 25 % mindre än den verkliga återflyttningen, som med beaktande av hela flyttningsrörelsen efter kriget har varit ca 45 % av utflyttningen.

Befolkningsstatistiken i Finland ger tillförlitliga uppgifter om flyttningsrörelsen först efter oktober 1969, dvs. efter det att den samnordiska flyttboken togs i bruk. En uppskattning baserad på svensk befolkningsstatistik ger vid handen att mängden invandrare till Sverige och återflyttare till Finland under tiden 1946-80 var följande:

	Invandrare till Sverige	Återflyttare från Sverige	Nettoflytt- ning
1946-50	30 600	6 900	- 23 700
1951-55	47 700	19 900	- 27 800
1956-60	48 300	18 900	- 29 400
1961-65	75 200	24 400	- 50 800
1966-70	125 600	42 100	- 83 500
1971-75	57 800	64 400	+ 6 600
1976-80	67 500	33 000	- 34 500
1946-80	452 700	209 600	- 243 100

Paluumuutto oli 1940-luvulla vähäistä, mutta lisääntyi 1950-luvulla lähes 4 000 henkilöön vuodessa. Paluumuutto vilkastui merkittävästi vasta 1960-luvun lopulla, ja v. 1971-74 palaaajia oli ns. suuren muuttoallon heijastusvaikutuksen takia enemmän (11 000-16 500 henkilöä vuodessa) kuin maastamuuttajia. Sen jälkeen paluumuutto väheni tuntuvasti ja oli v. 1977-78 enää noin 5 000 henkilöä vuodessa. Vuonna 1979 paluumuutto kuitenkin oli 6 800 henkilöä. Ennen 1970-lukua tilastoidut palaaajien määrät olivat jopa 25 % pienempiä kuin todellinen paluumuutto, joka on koko sodanjälkeisen siirtolaisuuden huomioon ottaen ollut noin 45 % maastamuuttajien määrästä.

Suomen väestötilastosta on luotettavia siirtolaisuustietoja saatavana vasta yhteispohjoismaisen muuttokirjan käyttöönotosta eli lokakuusta 1969 lähtien. Ruotsin väestötilaston perusteella arvioiden Ruotsiin ja Ruotsista muuttajien määrät olivat 5-vuotis-kausittain 1946-80 seuraavat:

	Ruotsiin muuttaneet	Ruotsista palanneet	Nettomuutto
1946-50	30 600	6 900	- 23 700
1951-55	47 700	19 900	- 27 800
1956-60	48 300	18 900	- 29 400
1961-65	75 200	24 400	- 50 800
1966-70	125 600	42 100	- 83 500
1971-75	57 800	64 400	+ 6 600
1976-80	67 500	33 000	- 34 500
1946-80	452 700	209 600	- 243 100

Största delen av överflyttarna har varit finska medborgare (ca 98 % av invandrarna till Sverige och ca 95 % av återflyttarna från Sverige). Ända till 1955 var kvinnorna i majoritet; därefter har männen varit flera både när det gäller utflyttning och särskilt när det gäller återflyttning. Överflyttarnas åldersstruktur har varit markant olika: majoriteten av utvandrarna har varit 18-30 år och det har bland dem funnits få 10-14-åringar och få personer över 40 år. Återflyttarna har varit något äldre, och återflyttningsbenägenheten hos kvinnor i åldern 22-45 år har varit märkbart mindre än hos männen. Ungefär hälften av utvandrarna har varit ogifta vuxna, vilkas emigrationsbenägenhet varit nästan två gånger så stor som personers med familj. Änkorna, änklingarna och de frånskilda har emellertid varit villigast att emigrera.

Valtaosa siirtolaisista on ollut Suomen kansalaisia (noin 98 % Ruotsiin ja 95 % Ruotsista muuttaneista). Vuoteen 1955 asti maastamuutto oli naisvoittoista: sittemmin miehet ovat olleet enemmistönä niin maasta kuin varsinkin paluumuutossa. Muuttajien ikärakenne on ollut erityisen poikkeava: maastamuuttajat ovat keskittyneet ikäryhmään 18–30 vuotta, kun taas 10–14-vuotiaita ja yli 40-vuotiaita on ollut vähän. Pääajat ovat olleet keski-ikältään hieman vanhempia, ja 22–45-vuotiaiden naisten paluualttius on ollut selvästi pienempi kuin miesten. Suunnilleen puolet siirtolaisista on ollut naimattomia aikuisia, joiden maastamuuttoaluttius on ollut lähes kaksinkertainen perheellisiin verrattuna. Muuttohaluisimpia ovat kuitenkin olleet lesket ja etenkin eronneet.

*De finska invandrarna är vanligen i sin bästa arbets-
ålder, 18 – 30 år. Foto Finn-Sanomat.*

*Suomalaiset siirtolaiset ovat yleensä parhaassa työ-
iässä, 18–30 vuotiaita. Kuva Finn-Sanomat.*

Svenskspråkiga personers emigrationsbenägenhet har (med undantag för decennieskiftet 1960-1970) varit över två gånger så stor som finskspråkiga personers och deras benägenhet att flytta tillbaka har varit nästan två gånger så stor. Utvandrarna har i medeltal betydligt sämre skolning och yrkesutbildning (visserligen steg deras utbildningsnivå klart efter mitten av 1970-talet) än de som flyttat inom landet. Däremot har utvandrarnas yrkes- och näringsstruktur inte i någon högre grad avvikit från hela den finska befolkningens.

Ännu vid mitten av 1960-talet var utvandringen störst i de svenskspråkiga områdena, men åren 1968-70 blev norra Finland ett betydande utflyttningsområde. Under de nämnda tre åren var nettoemigrationen från Lappland 6 % av befolkningen (i Uleåborgs län 4 %, i hela landet 2 %). Norra Finlands andel i emigrationen minskade emellertid klart under slutet av 1970-talet, medan särskilt Nylands andel ökade under krisåren 1976-78. Östra Finland har berörts minst av utvandringen. Återflyttningen har i huvudsak koncentrerat sig till de viktigaste utgångsområdena. Ännu på 1960-talet var emigrationen relativt sett större på landsbygden än i städerna, men under slutet av 1970-talet har den varit dubbelt så livlig i städerna som i landskommunerna.

Orsakerna till utvandringen till Sverige

Den kanske viktigaste bakgrundsfaktorn när det gäller utvandring har varit de genomgripande förändringarna i Finlands näringsstruktur åren 1950-1979, då jord- och skogsbrukets andel krympte från 46 % till 12 %. Nya arbetsplatser har inte alltid kunnat upprättas i samma takt som arbetskraft har frigjorts från de nämnda basnäringarna; särskilt gäller detta de mest berörda trakterna. Samtidigt har landet snabbt urbaniserats, men den otillräckliga bostadsproduktionen har bromsat upp flyttningen inom landet och i stället främjat emi-

Ruotsinkielisten maastamuuttoalttius on ollut (1960- ja 1970-lukujen vaihdetta lukuun ottamatta) yli kaksinkertainen ja paluualttius lähes kaksinkertainen suomenkielisiin verrattuna. Maastamuuttajat ovat saaneet keskimääräistä vähemmän yleistä ja ammattikoulutusta (tosin heidän koulutustasonsa nousi selvästi 1970-luvun jälkipuolella), mikä erottaa heidät selvästi maassamuuttajista. Siirtolaisten ammatti- ja elinkeinorakenne ei sitä vastoin ole 1970-luvulla poikennut huomattavasti Suomen koko väestön ammatti- ja elinkeinopakautumista.

Vielä 1960-luvun puolivälissä maastamuutto oli vilkkainta ruotsinkielisillä alueilla, mutta v. 1968-70 Pohjois-Suomi muodostui merkittäväksi lähtöalueeksi. Noina kolmena vuotena Lapin nettosiirtolaisuus oli 6 % väestöstä (Oulun läänissä 4 % ja koko maassa 2 %). Pohjois-Suomen osuus maastamuutosta väheni kuitenkin selvästi 1970-luvun jälkipuolella, samalla kun erityisesti Uudenmaan osuus kasvoi lamavuosina 1976-78. Vähäisintä maastamuutto on ollut Itä-Suomessa. Pääosa paluumuutosta on suuntautunut huomattavimmille lähtöalueille. Vielä 1960-luvulla maastamuutto oli suhteellisesti tavallisempaa maaseudulla kuin kaupungeissa, mutta 1970-luvun jälkipuolella se on ollut kaupungeissa kaksin verroin vilkkaampaa kuin maalaiskunnissa.

Ruotsiin muuton syyt

Kenties merkittävin maastamuuton taustatekijä on ollut Suomessa tapahtunut elinkeinorakenteen muutos, jossa vuosina 1950-1979 maa- ja metsätalouden osuus supistui 46 prosentista 12 prosenttiin. Uusia työpaikkoja ei ole aina saatu aikaan samassa tahdissa ja varsinkaan samoille seuduille kuin alkutuotannosta on vapautunut työvoimaa. Samalla maamme on nopeasti kaupungistunut, mutta riittämätön asuntotuotanto on jarruttanut maassamuuttoa ja siten edistänyt siirtolaisuutta. Sitä ovat lisäksi ajoittain vauhdittaneet eräät ti-

Från finska Lappland flyttade i slutet av 1960-talet cirka 6 % av befolkningen till Sverige. Hela byar blev öde. Foto Yhtyneet Kuvalehdet.

Suomen Lapista muutti 1960-luvun lopulla n. 6 % väestöstä Ruotsiin. Kokonaisia kyliä autioitui. Kuva Yhtyneet Kuvalehdet.

grationen. Denna har dessutom tidvis ökats av en del tillfälliga faktorer: de stora årsklasserna uppnådde arbetsför ålder vid decennieskiftet 1960-70, lönerna i Sverige steg nominellt mycket kraftigt till följd av devalveringen 1967, åkrar "paketerades" och slakt-premier betalades åren 1969-70. Alla dessa faktorer bidrog genom sin samtidighet till uppkomsten av den stora utflyttningsvågen i slutet av 1960-talet. En förutsättning för den var också den kraftiga högkonjunkturen i Sverige samt Sveriges beslut att begränsa icke-nordisk immigration från år 1967. I allmänhet har det i Finland funnits fler villiga utvandrare än Sverige har kunnat placera på arbetsmarknaden och därför har utvandringen för det mesta växlat i enlighet med konjunkturutvecklingen i Sverige. Denna regelbundenhet har dock mildrats på 1970-talet efter det att Sverige effektivt sina strävanden att få med de egna arbetskrafts-reserverna (särskilt kvinnorna) i arbetslivet.

Sverige har erbjudit arbete främst i de branscher som inte kräver någon större yrkes- eller språkkunskap; tungt eller enformigt arbete. Lönen har i allmänhet varit relativt sett bättre än i Finland. Därför har emigrationsbenägenheten trots språkbarriären varit störst hos icke-yrkeskunniga personer med ringa skolunderbyggnad. Det är också dessa personer som i Finland oftast drabbats av den strukturella och den konjunkturbetingade arbetslösheten. Finlandssvenskarnas stora utvandringsbenägenhet har dessutom påverkats av vissa speciella faktorer, t.ex. deras språksvårigheter vid flyttning till finskspråkig ort, lättheten att få information om Sverige och de långvariga emigrationstraditionerna.

lapäisluonteiset tekijät: suurten ikäluokkien tulo työkään 1960- ja 1970 lukujen taitteessa, Ruotsin nimellispalkkojen näennäinen raju nousu vuoden 1967 devalvaation johdosta sekä peltojen paketointi ja teurastuspalkkiot v. 1969-70 olivat samanaikaisuutensa ansiosta myötävaikuttamassa suuren muuttoallon syntyyn 1960-luvun lopulla. Toisaalta sen edellytyksenä olivat Ruotsissa vallinnut voimakas noususuhdanne ja Ruotsin päätös rajoittaa ei-pohjoismaalaisten maahanmuuttoa vuodesta 1967 alkaen. Yleensä Suomessa on ollut muuttolukkaita enemmän kuin Ruotsi on voinut sijoittaa työmarkkinoilleen, ja sen tähden maastamuutto on vaihdellut enimmäkseen Ruotsin suhdannekehityksen mukaisesti. Tämä säännönmukaisuus on kuitenkin lieventynyt 1970-luvulla Ruotsin ryhdyttyä tehostamaan omien työvoimareserviensä (etenkin naisten) vetämistä työmarkkinoille.

Ruotsissa on eniten työtä ollut tarjolla vähän ammatti- ja kielitaitoa vaativissa, raskaissa tai yksitoikoisissa tehtävissä, joista maksettavat palkat ovat lisäksi yleensä olleet suhteellisesti korkeampia Suomen palkkatasoon nähden. Näin ollen muutolle altteimpia ovat kielimuurista huolimatta olleet heikosti koulutetut ja ammattitaidottomat henkilöt, joita myös rakenne- ja suhdannetyöttömyys ovat Suomessa useimmin koetelleet. Suomenruotsalaisten suureen muuttoalttiuteen ovat lisäksi vaikuttaneet eräät erityistekijät, kuten kielivaikeudet suomenkielisille seuduille siirryttäessä, helppous saada tietoja Ruotsista ja pitkäaikaiset muuttoperinteet.

De undersökningar som gjorts angående utvandrarnas personliga motiv har visat att ekonomiska faktorer varit de tyngst vägande argumenten för ett utvandringsbeslut. Till dessa faktorer hör bl.a. utvandrarnas egna erfarenheter av arbetslöshet, det dåliga sysselsättningsläget i Finland och de bättre arbets- och utkomstmöjligheterna i Sverige. I allmänhet har 65-70 % av de svarande angivit något ekonomiskt betingat skäl som främsta orsak till utvandringen. Ungefär var tionde person har flyttat på grund av påverkan från vänner o.a. och nästan lika många av äventyrlust eller längtan efter omväxling, men bara 5 % har angivit som sitt första motiv lust att lära sig språket eller att annars utveckla sig själv.

De flesta av utvandrarerna har för avsikt att återvända, men över hälften stannar i Sverige för gott. Vanligen återvänder man inom tre år efter utvandringen, och ca 1/4 av återflyttarna har senare igen flyttat till Sverige. Återflyttningsmotiven är vanligen av icke-ekonomisk art: längtan efter vännerna och hembygden, barnens skolgång, språksvårigheter, bristande anpassning till förhållandena i Sverige.

Sverige-emigrationens följder

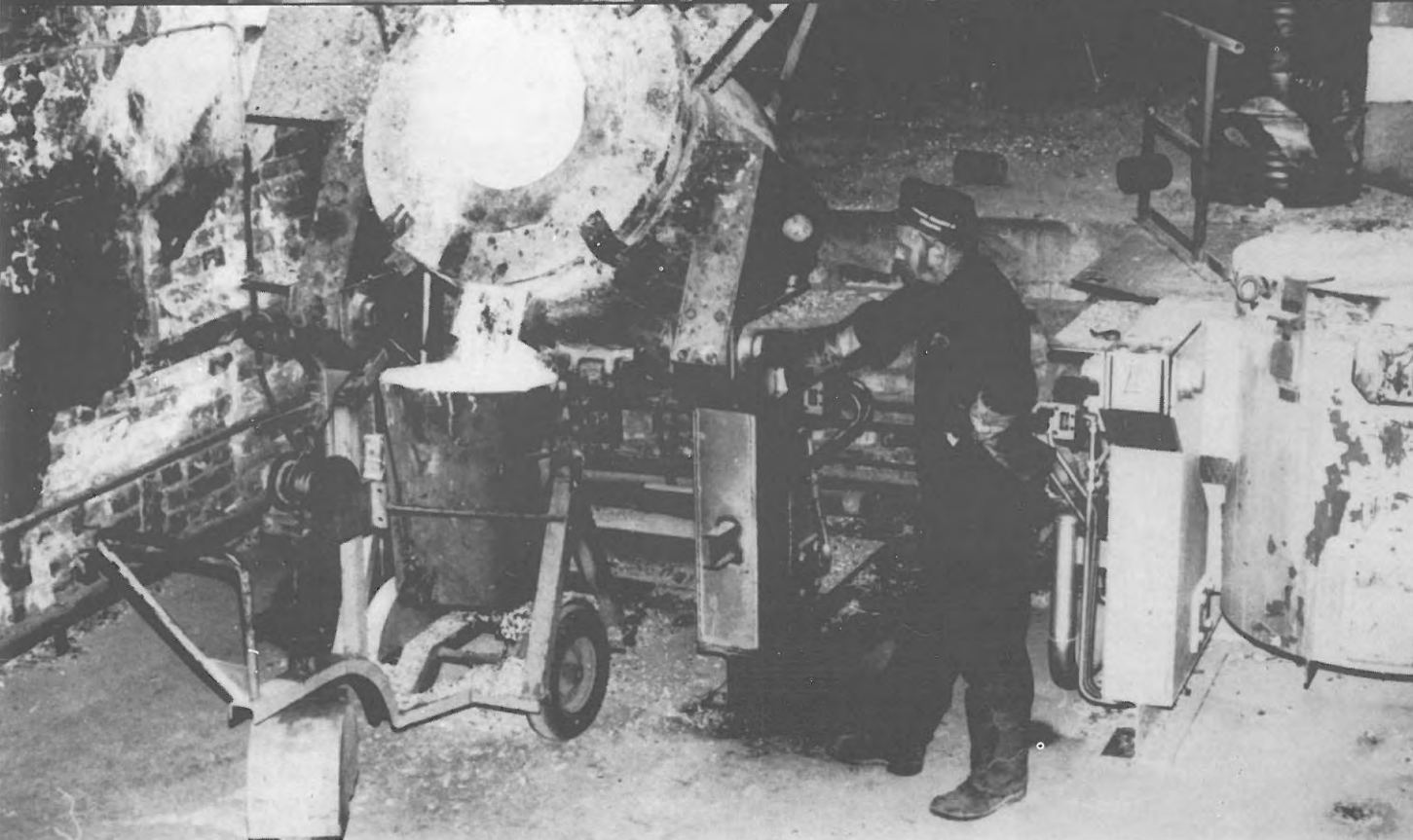
Utvandringen till Sverige har minskat folkmängden i Finland såväl direkt som indirekt - utvandrarnas barn föds i Sverige - med inalles ca 400 000 personer räknat fram till 1980. Samtidigt har Finland förlorat de investeringar som gjorts i utbildning, vilka immigrationslandet kan dra nytta av; enligt 1979 års prisnivå kostade det föräldrarna och samhället ca 200 000 mk att vårda och skola ett barn fram till

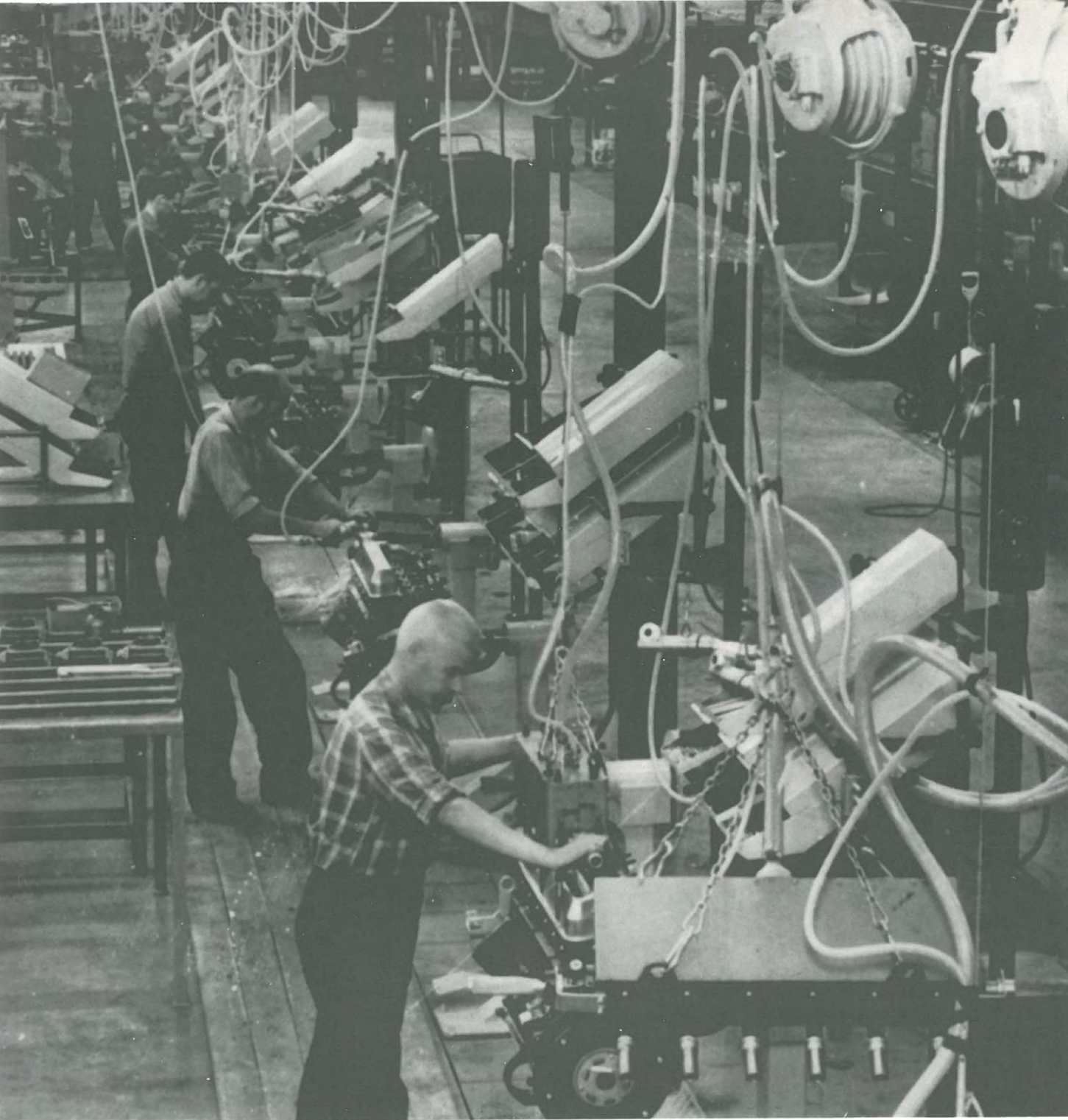
Maastamuuttajien omakohtaisia vaikuttimia selvitelleet tutkimukset osoittavat taloudellisten tekijöiden (mm. omakohtaisen työttömyyden, Suomen heikkomman työllisyystilanteen sekä Ruotsin tarjoamien parempien työnsaanti- ja toimeentulomahdollisuuksien) olleen painavimpia näkökohtia muutosta päätettäessä. Yleensä 65-70 % vastaajista on maininnut jonkin taloudellisen seikan maastamuuttonsa ensisijaiseksi syyksi. Noin joka kymmenes on muuttanut ystävien tms. vaikutuksesta ja lähes yhtä moni vaihtelun- tai seikkailunhalun takia, mutta vain 5 % on pitänyt kielen oppimista tai muuta itsensä kehittämistä tärkeimpänä vaikuttimenaan.

Useimmat maastamuuttajat aikovat palata takaisin, mutta yli puolet jää pysyvästi Ruotsiin. Tavallisimmin paluu tapahtuu kolmen vuoden kuluessa lähdöstä, ja noin neljännes palanneista on muuttanut myöhemmin uudelleen Ruotsiin. Paluuvaikuttimet ovat enimmäkseen ei-taloudellisia: ystävien tai kotiseudun kaipuu, lasten koulutus, kielivaikeudet tai sopeutumattomuus Ruotsin oloihin.

Ruotsiin muuton vaikutukset

Ruotsiin muutto on vähentänyt Suomen väkilukua niin välittömästi kuin välillisestikin (siirtolaisten lasten syntyessä Ruotsissa) yhteensä suunnilleen 400 000 henkilöllä vuoteen 1980 mennessä. Samalla Suomi on menettänyt huomattavia koulutusinvestointeja, jotka koituvat vastaanottavan maan hyväksi: vuoden 1979 hintatason mukaan lapsen huoltaminen ja kouluttaminen 16-vuotiaaksi maksoi vanhemmille ja yhteiskunnalle keskimäärin noin

De finska invandrarna placerar sig ofta i tunga och enformiga arbeten. Foto Juhani Jaakkonen, Halstahammarilainen och Finn-Sanomat/Myllyluoma.

Suomalaiset siirtolaiset sijoittuvat usein raskaisiin tai yksitoikkisiin tehtäviin. Kuvat Juhani Jaakkonen, Halstahammarilainen ja Finn-Sanomat/Myllyluoma.

dess 16:e år. Även om utvandringen på kort sikt i någon mån minskat arbetslösheten i Finland har den på lång sikt ökat arbetslösheten särskilt i de av utvandringen mest berörda områdena på grund av den negativa dubbla effekten. I kommuner med flyttningsunderskott har totalinkomsterna sjunkit, köpkraften har minskat och likaså investeringarna samtidigt som skattebördan har ökat och servicen försämrats på grund av att befolkningsunderlaget blivit mer begränsat och dess struktur ofördelaktigare. På detta sätt har emigrationen s.a.s. stärkt sig själv.

DEN FINSKA INVANDRARBEFOLKNINGEN I SVERIGE.

Antal och struktur.

Utvecklingen av de sverigefinska invandrarnas antal enligt uppgifter ur svensk befolkningsstatistik:

År	Finska medb.	Födda i Finland
1945	3 414	14 820
1950	26 859	44 821
1960	74 935	101 307
1970	207 499	235 453
1975	184 102	222 147
1978	187 600	242 111

Även om den första invandragenerationen i början av 1970-talet decimerades av återflyttningen växte invandrarbefolkningen dock totalt på grund av den naturliga befolkningstillväxten. Om man räknar med den andra invandragenerationen var strukturen hos den finska invandrarbefolkningen i Sverige enligt

200 000 markkaa. Vaikka maastamuutto on jossain määrin vähentänyt Suomessa vallinnut työttömyyttä lyhyellä tähtäyksellä, se on pitemmällä aikavälillä lisännyt kielteisten kerrannaisvaikutustensa takia työttömyyttä etenkin vilkkaimman lähtömuuton alueilla. Muuttotappiokunnissa kokonaistulot ovat pienentyneet, ostovoima on vähentynyt ja investoinnit ovat supistuneet, samalla kun verorasitus on kasvanut ja palveluja on jouduttu heikentämään väestöpohjan kaventuessa ja väestön rakenteen muuttuessa epäedullisemmaksi. Näin siirtolaisuus on ikään kuin voimistuttanut itseään.

RUOTSIN SUOMALAINEN SIIRTOLAISVÄESTÖ

Määrä ja rakenne

Ruotsin suomalaisen siirtolaisväestön määrällistä kehitystä voidaan kuvata seuraavilla Ruotsin väestötilaston tiedoilla:

Vuosi	Suomen kansalaisia	Suomessa syntyneitä
1945	3 414	14 820
1950	26 859	44 821
1960	74 935	101 307
1970	207 499	235 453
1975	184 102	222 147
1978	187 600	242 111

Vaikka siirtolaisten lukumäärä väheni 1970-luvun alkupuolella paluumuuton takia, kokonaisuutena siirtolaisväestö silti kasvoi luonnollisen väestönliikkeen ansiosta. Toinen siirtolaispolvi mukaan lukien Ruotsin suomalaisen siirtolaisväestön koostumus oli vuoden 1978 päättyessä seuraava Ruotsin

Det finns ungefär 41 300 sverigefödda finska medborgare i Sverige. Foto Finn-Sanomat.

uppgifter framsällade ur svensk befolkningsstatistik följande (siffrorna inom parentes anger skribentens egna uppskattningar):

Födda i Finland		242 100
– Finska medborgare	146 000	
– Svenska medborgare	96 100	
		(137 000)
Födda i Sverige		
– Finska medborgare	41 300	
– Svenska medborgare		
– under 18 år	65 700	
– över 18 år	(30 000)	
Sammanlagt		(380 000)

Ruotsissa on noin 41 300 Ruotsissa syntynyttä Suomen kansalaista. Kuva Finn-Sanomat.

väestötilastosta eriteltyjen tietojen mukaan (sulkeissa olevat luvut kirjoittajan arvioita):

Suomessa syntyneitä		242 100
– Suomen kansalaisia	146 000	
– Ruotsin kansalaisia	96 100	
		(137 000)
Ruotsissa syntyneitä		
– Suomen kansalaisia	41 300	
– Ruotsin kansalaisia		
– alle 18-vuotiaita	65 700	
– yli 18-vuotiaita	(30 000)	
Yhteensä		(380 000)

Om man räknar också med den tredje invandragenerationen efter kriget (åtminstone två av far- eller morföräldrarna födda i Finland), skulle invandrararnas antal betydligt överstiga 400 000.

Ungefär 2/3 av de finska medborgare som bodde i Sverige 1978 var i arbetsför ålder (18-64 år) och bara 2 % hade fyllt 65. Av dem som bytt medborgarskap var hela 86 % i arbetsför ålder och 8 % var äldre (de i Finland födda barnens andel var bara 6 %). Av de i Sverige födda finska medborgarna var 94 % under 18 år.

I slutet av 1978 bodde i Sverige 104 800 barn under 18 år av vilkas föräldrar åtminstone den ena (eller enda) var född i Finland. Bara 30 % av barnen hörde till familjer där båda försörjarna var födda i Finland. Vart tredje barn hade en icke-finsk far och 15 % en icke-finsk mor. Hela 22 % av barnen försörjdes av modern ensam, 1 % av fadern ensam.

Befolkningsförändringarna

Emigration inverkar starkt på valet av maka/ make. T.ex. år 1977 gifte sig 49 % av alla de kvinnliga finska medborgare som ingick äktenskap i Sverige med en icke-finsk man. För männens del var motsvarande tal 26 %. Frekvensen för ingående av äktenskap skiljer sig inte nämnvärt när det gäller invandrare och svenskar, men den är betydligt lägre än i Finland.

Skilsmässor är rätt allmänna bland sverigefinnarna. T.ex. år 1977 beviljades nästan dubbelt så många skilsmässor åt finska medborgare i Sverige som i Finland, relativt sett, och frekvensen är 30 % större än bland sverigesvenskarna. Andelen fränskilda bland sverigefinnarna är också ungefär tre gånger så stor som andelen fränskilda i Finland. Också ungarlarnas andel är betydande.

Mikäli myös kolmas sodanjälkeinen siirtolaispolvi (vähintään kaksi isovanhemmista syntynyt Suomessa) luettaisiin mukaan, siirtolaisväestön määrä olisi huomattavasti yli 400 000 henkilöä.

Noin 2/3 Ruotsissa v. 1978 asuneista Suomen kansalaisista oli työiässä (18–64-vuotiaita), ja vain 2 % heistä oli täyttänyt 65 vuotta. Kansalaisuutta vaihtaneista peräti 86 % oli työkäisiä ja 8 % vanhuksia (Suomessa syntyneiden lasten osuus oli vain 6 %). Ruotsissa syntyneistä Suomen kansalaisista 94 % oli alle 18-vuotiaita.

Vuoden 1978 lopussa Ruotsissa asui 104 800 alle 18-vuotiasta lasta, joiden huoltajista ainakin toinen (tai ainoa) oli syntynyt Suomessa. Vain 30 % lapsista kuului perheisiin, joiden molemmat huoltajat olivat syntyneet Suomessa. Joka kolmannella lapsella oli ei-suomalainen isä ja 15 %:lla ei-suomalainen äiti. Peräti 22 % lapsista oli pelkästään äidin ja 1 % vain isän huollettavana.

Väestönmuutokset

Siirtolaisuudella on huomattava vaikutus aviopuolison valintaan. Esim. vuonna 1977 peräti 49 % Ruotsissa avioliiton solmineista naispuolisista Suomen kansalaisista meni naimisiin muun kuin suomalaisen miehen kanssa. Miesten osalta vastaava osuus oli 26 %. Siirtolaisten avioituvuus ei juuri eroa ruotsalaisten avioituvuudesta mutta on selvästi pienempi kuin Suomessa.

Avioerot ovat ruotsinsuomalaisten keskuudessa huomattavan yleisiä. Esim. vuonna 1977 Ruotsissa Suomen kansalaisille myönnettyjen avioerojen suhteellinen määrä oli lähes kaksi kertaa suurempi kuin Suomessa ja noin 30 % suurempi kuin Ruotsin kantaväestön keskuudessa. Eronneiden osuus Ruotsin suomalaisista onkin noin kolminkertainen Suomen väestöön nähden. Myös poikamiesten osuus on huomattavan korkea.

Födslofrekvensen inom äktenskapet bland sverigefinnarna skiljer sig inte nämnvärt från den i Finland eller bland sverigesvenskarna. Särskilt i de yngre årsklasserna är födslofrekvensen för ogifta invandrarkvinnor betydligt högre än för ogifta kvinnor i Finland och något högre än för de sverigesvenska kvinnorna. Delvis kan denna skillnad bero på att sammanboende är så vanlig i Sverige. Av alla de av finska kvinnor i Sverige födda barnen var 39 % utomäktenskapliga år 1977; i Finland var motsvarande tal 11 % och bland sverigesvenskarna 34 %. Nämnade år födde finska medborgare i Sverige inalles 4 300 barn, vilket skulle ha ökat antalet barn födda i Finland med 6,6 %.

En stor del av de finländare som stannar i Sverige antar nytt medborgarskap. Detta kan i allmänhet - efter 1975 - ske efter minst två års vistelse i landet. Åren 1976-78 antog årligen nästan 10 000 finländare svenskt medborgarskap, år 1979 var antalet 8 350. Under åren 1946-79 har uppskattningsvis 130 000 finska medborgare (en del av dem är i Sverige födda barn) antagit svenskt medborgarskap.

Bosättningskoncentration

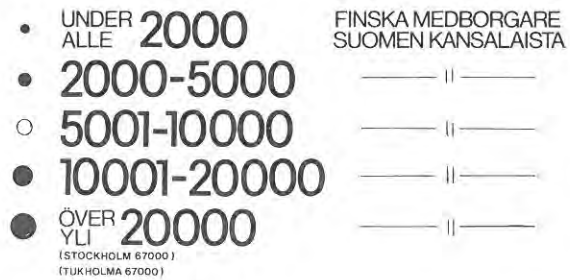
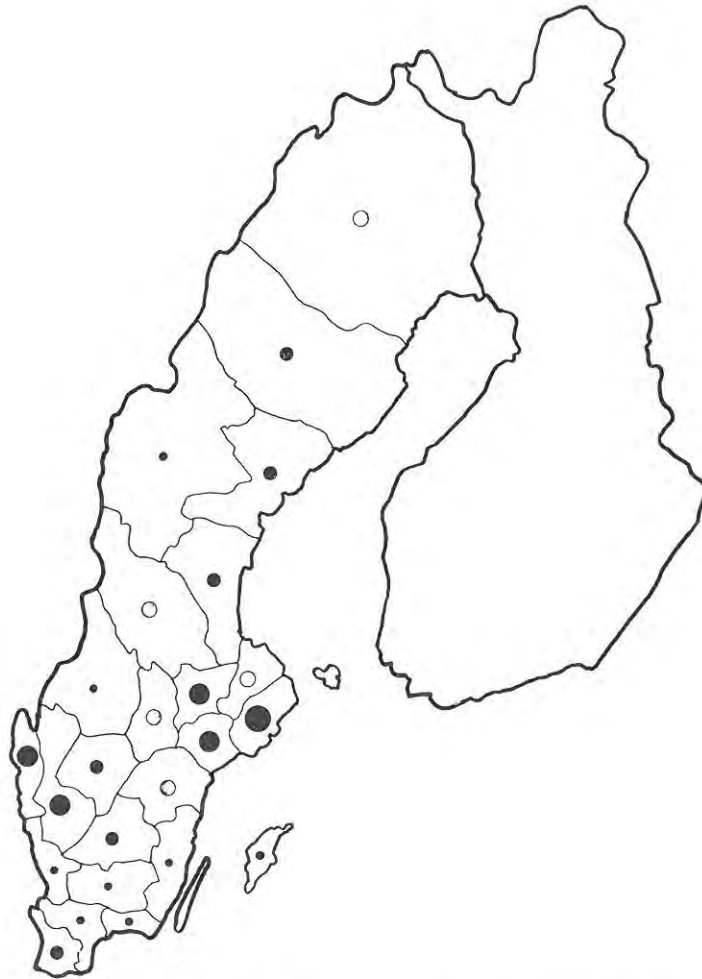
Av de i Sverige bosatta finska medborgarna bor över 1/3 i Stockholmsområdet. Huvuddelen av den övriga finska bosättningen koncentrerar sig till området Mälaren - västkusten. Ungefär 90 % av de här bosatta sverigefinnarna bor i tätorterna. De mest betydande sverige-finska centra är följande 12 kommuner, där det 1977 bodde minst 3 000 finska medborgare:

Ruotsinsuomalaisten aviollinen syntyvyys ei mainittavasti poikkeaa Suomessa asuvien tai kantaruotsalaisten aviollisesta syntyvyydestä. Varsinkin nuorimmissa ikäluokissa siirtolaisten aviottomien lasten osuus on huomattavasti suurempi kuin Suomessa ja hieman suurempi kuin kantaruotsalaisten keskuudessa. Osaksi tämä ero saattaa johtua avoliittojen yleisyydestä Ruotsissa. Kaikista v. 1977 suomalaisille naisille Ruotsissa syntyneistä lapsista 39 % oli aviottomia; Suomessa vastaava osuus oli 11 % ja kantaruotsalaisten keskuudessa 34 %. Suomen kansalaisille syntyi tuolloin Ruotsissa kaikkiaan 4 300 lasta, mikä olisi lisännyt Suomessa syntyneiden lasten määrää 6,6 %.

Huomattava osa Ruotsiin jäävistä suomalaisista vaihtaa kansalaisuutta, mikä yleensä voi - vuodesta 1975 lähtien - tapahtua maassaolon kestettyä vähintään kaksi vuotta. Vuosina 1976-78 Ruotsin kansalaisuuden hankki lähes 10 000 suomalaista vuodessa; v. 1979 kansalaisuutta vaihtoi 8 350 ruotsinsuomalaista. Vuosina 1946-1979 arviolta 130 000 Suomen kansalaista (osa Ruotsissa syntyneitä lapsia) vaihtoi kansalaisuuttaan Ruotsissa.

Asutuksen keskittyminen

Ruotsissa asuvista Suomen kansalaisista yli kolmannes oleskelee Tukholman seudulla. Pääosa muusta suomalaisasutuksesta keskittyy Mälaren-järven tienoilta länsirannikolle ulottuvalle vyöhykkeelle. Suunnilleen 90 % suomalaisista asuu taajamissa. Huomatavimpia suomalaiskeskuksia ovat seuraavat 12 kuntaa, joissa v. 1977 asui vähintään 3 000 suomen kansalaista:-

Finnarnas bosättningsområden i Sverige 1978.

Suomalaisten asuinalueet Ruotsissa vuonna 1978.

	Finska medb.	Andel av bef. mängden (%)		Suomen kansalaisia	Osuus väkiluvusta (%)
Stockholm	17 957	2,7	Tukholma	17 957	2,7
Göteborg	14 646	3,3	Göteborg	14 646	3,3
Södertälje	7 930	10,2	Södertälje	7 930	10,2
Eskilstuna	7 807	8,5	Eskilstuna	7 807	8,5
Botkyrka	6 413	8,7	Botkyrka	6 413	8,7
Borås	6 345	6,1	Borås	6 345	6,1
Västerås	4 959	3,9	Västerås	4 959	3,9
Huddinge	3 753	5,8	Huddinge	3 753	5,8
Haninge	3 503	6,6	Haninge	3 503	6,6
Nacka	3 489	6,3	Nacka	3 489	6,3
Norrköping	3 429	2,8	Norrköping	3 429	2,8
Upplands-Väsby	3 418	11,1	Upplands-Väsby	3 418	11,1

Inalles 46 kommuner hade år 1977 minst 1 000 finska medborgare; 15 av dessa kommuner fanns i Stockholms län.

Relativt sett mest finskdominerade är följande sju kommuner, där minst 10 % av invånarna var finska medborgare 1977:

	Finska medb.	Andel av bef. mängden (%)
Haparanda	1 677	19,3
Surahammar	1 577	13,9
Skinnskatteberg	662	12,1
Upplands-Väsby	3 418	11,1
Hallstahammar	2 021	10,9
Södertälje	7 930	10,2
Fagersta	1 576	10,1

Kaikkiaan 46 kunnassa asui v. 1977 vähintään 1 000 Suomen kansalaista; 15 näistä kunnista sijaitsi Tukholman läänissä.

Suhteellisesti suomalaisvaltaisimpia ovat seuraavat 7 kuntaa, joissa v. 1977 vähintään 10 prosenttia asukkaista oli Suomen kansalaisia:

	Suomen kansalaisia	Osuus väkiluvusta (%)
Haaparanta	1 677	19,3
Surahammar	1 577	13,9
Skinnskatteberg	662	12,1
Upplands-Väsby	3 418	11,1
Hallstahammar	2 021	10,9
Södertälje	7 930	10,2
Fagersta	1 576	10,1

INVANDRARNAS LEVNADSFÖRHÅLLANDEN

Arbetslivet

Invandrarna deltar i högre grad i arbetslivet än ursprungsbefolkningen. Till exempel år 1978 tillhörde ca 80 % av de finska medborgarna på 16-74 år arbetskraften i Sverige. Motsvarande tal för den svenska arbetsföra befolkningen var 70 % och för Finlands del 63 %. Till en del berodde skillnaderna på åldersstrukturen, invandrarna var i medeltal yngre, men ännu mera på att särskilt invandrarkvinnorna förvärvsarbetar i större utsträckning än kvinnor i Finland och svenskfödda kvinnor i Sverige.

Sverigefinnarnas näringsstruktur är synnerligen avvikande, som synes av följande procenttal för år 1978:

	Finska medb. i Sverige	Finlands bef.	Sveriges bef.
Jord- och skogsbruk	2,1	12,3	6,1
Gruvdrift, industri (därav metall- industri)	50,7	27,0	26,0
Byggnadsverksamhet	27,1	7,3	11,4
Handel	5,3	7,1	7,1
Samfärdsel	9,9	14,6	14,4
Finansierings- verksamhet	3,3	7,8	6,7
Service	3,0	5,5	6,1
Okänd	25,2	24,9	33,4
Inalles	0,5	0,8	0,2
	100,0	100,0	100,0

SIIRTOLAISTEN OLOSUHTEET

Työelämä

Siirtolaiset osallistuvat suuremmassa määrin työelämään kuin kantaväestö. Esim. vuonna 1978 noin 80 % 16–74-vuotiaista Suomen kansalaisista kuului Ruotsin työvoimaan, kun vastaava osuus Ruotsin työikäisestä väestöstä oli 70 % ja Suomessa 63 %. Osaksi ero johtui siirtolaisten nuoremmuudesta mutta vielä enemmän siitä, että etenkin siirtolaisnaiset käyvät ansiotyössä yleisemmin kuin sekä Suomessa asuvat että ruotsalaissyntyiset naiset.

Ruotsinsuomalaisten elinkeinorakenne on sängen poikkeava, kuten seuraavista vuotta 1978 koskevista prosenttijakautumista ilmenee:

	Suomen kansalaiset Ruotsissa	Suomen väestö	Ruotsin väestö
Maa- ja metsätalous	2,1	12,3	6,1
Kaivostoiminta, teollisuus (siitä metalliteollisuus)	50,7	27,0	26,0
Rakennustoiminta	27,1	7,3	11,4
Kauppa	5,3	7,1	7,1
Liikenne	9,9	14,6	14,4
	3,3	7,8	6,7
Rahoitustoiminta	3,0	5,5	6,1
Palvelualat	25,2	24,9	33,4
Tuntematon	0,5	0,8	0,2
Kaikkiaan	100,0	100,0	100,0

Nära 30 % av de finska medborgarna i Sverige arbetar inom metallindustrin. Finska arbetare vid Saab-Scantias fabrik i Södertälje. Foto Juhani Jaakkonen.

Lähes 30 % Ruotsissa asuvista Suomen kansalaisista työskentelee metalliteollisuuden palveluksessa. Suomalaisia työntekijöitä Saab-Scanian tehtaalla Södertäljessä. Kuva Juhani Jaakkonen.

Ännu i början av 1970-talet var industrins andel mera dominerande bland sverigefinnarna, över 60 %. Av dem som arbetar i serviceyrken är största delen kvinnor som utför städningsarbete. Betydande arbetsgivare när det gäller sverigefinnarna är kommunerna och landstingen, som sysselsatte 18 % av de finska medborgarna i Sverige år 1978; i statens tjänst var bara 3,6 %. Sverigefinnarna har till största delen placerat sig i arbetaryrken, vilket också framgår av att 90 % av de finska medborgarna i arbetslivet hör till LO, då motsvarande tal för sverigesvenskarna är 55 %.

Undersökningar där man jämfört den finska invandrarbefolkningens och ursprungsbefolkningens levnadsförhållanden visar, att invandrarna på arbetsmarknaden behandlas på samma sätt som ursprungsinvånarna. Jämfört med jämnåriga svenskar i motsvarande ekonomisk och samhällelig ställning har finnarna emellertid en något längre arbetsvecka och de måste också arbeta med tyngre uppgifter som kräver mindre specialutbildning. Relativt sett går flera invandrare i skiftesarbete och de står också under strängare kontroll på arbetsplatsen (där finns t.ex. stämpelur). Ätminstone under senare delen av 1970-talet har invandrarna drabbats av arbetslöshet oftare än sverigesvenskarna: av de finska medborgare som arbetade i Sverige 1978 var 5,1 % arbetslösa, och motsvarande tal för de svenska medborgarna var 1,9 % (för Finlands del 7,8 %). År 1979 var de motsvarande arbetslöshetssiffrorna 4,1 %, 1,8 % och 6,2 %. Om man beaktar också dem som fick arbetsmarknadsutbildning var ungefär var tionde sverigefinne arbetslös 1979. Av alla dem som i Sverige fick arbetsmarknadsutbildning var de finska medborgarnas andel ca 15 %; deras andel av den svenska arbetskraften var ca 2,5 %.

1970-luvun alkupolella teollisuuden osuus oli ruotsinsuomalaisten keskuudessa vielä vallitsevampi, yli 60 %. Palvelualoilla toimivista on suuri osa siivoustyötä tekeviä naisia. Merkittäviä ruotsinsuomalaisten työllistäjiä ovat kunnat ja maakäräjät, sillä niiden palveluksessa oli 18 % Suomen kansalaisista v. 1978, kun taas valtion palveluksessa heistä oli vain 3,6 %. Suomalaiset ovat valtaosaltaan työntekijäammateissa, mitä osoittaa sekin, että 90 % työssä olevista Suomen kansalaisista lukeutuu työntekijöitä edustavaan keskusjärjestöön LO:hun, kun vastaava osuus kantaruotsalaisten keskuudessa on 55 %.

Ruotsinsuomalaisten ja kantaväestön elinoloja vertailevat tutkimukset osoittavat, että siirtolaisia kohdellaan työmarkkinoilla samaan tapaan kuin kantaasukkaita. Vastaavassa taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa asemassa oleviin samanikäisiin ruotsalaisiin verrattuina suomalaiset joutuvat kuitenkin tekemään hieman pitempää työviikkoa, työskentelemään rasittavammissa ja vähemmän erikoiskoulutusta vaativissa tehtävissä. Suhteellisesti useampi siirtolainen toimii lisäksi vuorotyössä ja on työpaikallaan tiukan valvonnan (esim. kellokortti) kohteena. Ainakin 1970-luvun jälkipuolella siirtolaiset ovat kokeneet työttömyyttä useammin kuin kantaruotsalaiset: vuonna 1978 Ruotsissa työskennelleistä Suomen kansalaisista oli työttömänä 5,1 %, kun vastaava osuus Ruotsin kansalaisista oli 1,9 % (Suomessa 7,8 %). Vuonna 1979 vastaavat työttömyysasteet olivat 4,1 %, 1,8 % ja 6,2 %. Mikäli myös työllisyyskoulutuksessa olevat otetaan huomioon, noin joka kymmenes ruotsinsuomalainen kärsi työttömyydestä v. 1979. Kaikista Ruotsissa työllisyyskoulutuksessa olleista oli Suomen kansalaisia suunnilleen 15 %, vaikka heidän osuutensa Ruotsin työvoimasta oli noin 2,5 %.

*Immigranterna bor trängre än ursprungsbefolkningen.
Foto RFFS.*

*Siirtolaiset asuvat ahtaammin kuin kantaväestö.
Kuva RSKL.*

De sociala förhållandena

Sverigefinnarnas materiella förhållanden skiljer sig inte nämnvärt från i motsvarande ställning varande svenskars, men t.ex. realinkomsten är 20-25 % högre än i Finland. Invandrarna bor trängre än sverigesvenskarna, men i bättre utrustade bostäder än finnarna i hemlandet. Jämfört med dessa två grupper har invandrarna mer problem med hälsan, de har t.ex. blodcirkulationsrubbingar, nervösa besvär och värk. Också mentala störningar är relativt vanliga särskilt hos den andra invandargenerationen. Sverigefinnarna använder sig emellertid inte av hälsovårdsservice i någon högre grad än sverigesvenskarna; kanske beror detta på bristen på finskspråkig hälsovårdsservice.

Sosialiset olot

Ruotsin suomalaisten aineelliset olot eivät eroa olennaisesti vastaavassa asemassa olevien ruotsalaisten elinehdoista, mutta esim. reaalityöt ovat 20-25 % korkeammat kuin Suomessa. Siirtolaiset asuvat ahtaammin kuin kantaväestö ja varustetasoltaan paremmissa asunnoissa kuin kotimaan suomalaiset. Vertailuryhmiinsä nähden siirtolaisilla on enemmän terveydellisiä ongelmia, kuten verenkiertohäiriöitä, hermostollisia vaivoja ja särkyä. Myös mielenterveyden häiriöt ovat verraten yleisiä etenkin toisen siirtolaispolven keskuudessa. Siirtolaiset eivät kuitenkaan käytä terveydenhoitopalveluja enempää kuin kantaväestö, ehkä suomenkielisten lääkintäpalvelujen puutteen takia.

Den enda finskspråkiga läroinrättningen i Sverige är den sverigefinska folkhögskolan i Haparanda. Foto RFFS.

Ainoa suomenkielinen oppilaitos Ruotsissa on ruotsinsuomalaisten kansankorkeakoulu Haaparannassa. Kuva RSKL.

Hösten 1978 fanns det i grundskolorna i Sverige ungefär 39 100 elever med finska som modersmål. Undervisningen försvåras av bristen på kompetent finskspråkig personal. RFFS.

Syksyllä 1978 oli Ruotsin peruskouluissa noin 39 100 oppilasta, joiden äidinkieli oli suomi. Opetustyötä haittaa pätevän suomenkielisen henkilökunnan puute. Kuva RSKL.

Utbildningsförhållandena

Invandrarnas språkförhållanden har inte kartlagts i Sverige, men de finsktalandes antal torde år 1980 vara minst 250 000. Dålig eller bristfällig kunskap i svenska försvårar kännbart många invandrades liv. Sedan 1973 har icke-språkkunniga invandrare haft rätt till 240 timmars språkundervisning under avlönad arbetstid, men inte tillnärmelsevis alla därtill berättigade har fått sådan undervisning. TolkserVICEN har heller inte varit tillräcklig.

Utöver språkundervisningen är den utbildning som anordnas för vuxna invandrare i huvudsak svensk-språkig. Det enda finska lärosätet är **Sverigefinnarnas folkhögskola**, som grundades 1973 i Haparanda. Där ges kompletterande undervisning och kompetens för fortsatt utbildning. Man har inte i Sverige fäst någon större uppmärksamhet vid de betydande behov som föreligger inom vuxenutbildningen. Så har t.ex. finsk yrkeskursverksamhet anordnats endast i experimentsyfte.

I de svenska grundskolorna fanns under höstterminen 1978 ca 39 100 elever med finska som modersmål. Ungefär 55 % av dem fick undervisning i finska, i allmänhet två veckotimmar. På de lägsta stadierna fanns 210 finska klasser, men på gymnasialstadiet meddelades undervisning på finska bara i en skola (i Stockholm, sedan 1977). I gymnasierna fanns det 4 400 finsktalande elever, av vilka drygt 10 % fick undervisning i finska. Till gymnasierna kom 1977 54 % av de finska eleverna, medan motsvarande tal för de svenska elevernas del var 83 %; av de förra valde 13 % den teoretiska linjen, som motsvarar gymnasiet i Finland, av de senare 30 %. Ett allvarligt problem är dessutom att uppskattningsvis 35-40 % av dem som studerar på den teoretiska linjen avbryter sina studier främst på grund av språksvårigheter.

Koulutusolot

Siirtolaisten kielisuhteita ei ole Ruotsissa selvitetty, mutta suomea puhuvien määrä lienee vähintään 250 000 henkilöä v. 1980. Heikko tai puuttuva ruotsinkielen taito vaikeuttaa tuntuvasti monien siirtolaisten elämää. Vuodesta 1973 lähtien kielitaidottomilla siirtolaisilla on ollut oikeus saada 240 tuntia kielenopetusta maksetulla työajalla, mutta läheskään kaikki siihen oikeutetut eivät ole opetusta saaneet. Myöskään tulkkipalveluja ei ole ollut riittävästi saatavana.

Kielenopetusta lukuun ottamatta on aikuisille siirtolaisille järjestetty koulutus pääasiassa ruotsinkielistä. Ainoa suomenkielinen oppilaitos on v. 1973 Haparantaan perustettu **Ruotsinsuomalaisten kansankorkeakoulu** joka antaa täydennyskoulutusta ja pätevyiden jatkokoulutukseen. Aikuisopetuksen alalla esiintyviin huomattaviin tarpeisiin ei Ruotsissa ole muutoin kiinnitetty mainittavaa huomiota. Niinpä esim. suomenkielistä ammattikurssitoimintaa on järjestetty vasta kokeilunluonteisesti.

Ruotsin peruskouluissa oli syyslukukaudella 1978 noin 39 100 oppilasta, joiden äidinkieli oli suomi. Noin 55 % heistä sai suomen kielen opetusta, yleensä kaksi tuntia viikossa. Alimmilla asteilla toimi 210 suomenkielistä luokkaa, mutta lukioasteella suomenkielistä opetusta annettiin vain yhdessä koulussa (Tukholmassa vuodesta 1977 alkaen). Lukiokouluissa suomea puhuvia oppilaita oli 4 400; joista runsaat 10 % sai suomen opetusta. Lukiokouluihin siirtyi v. 1977 suomalaisista oppilaista 54 % mutta ruotsalaisista 83 %; edellisistä 13 % valitsi suomalaista lukiota vastaavan teoreettisen linjan ja jälkimmäisistä 30 %. Vakava ongelma on lisäksi se, että teoreettisilla linjoilla opiskelevista arviolta 35-40 % keskeyttää opintonsa pääasiassa kielivaikeuksien takia.

Högberga skola i Södertälje. De finska barnen får stödundervisning på finska. Foto Juhani Jaakkonen.

Högbergan koulu Södertäljessä. Suomalaiset lapset saavat tukiopetusta suomen kielellä. Kuva Juhani Jaakkonen.

Situationen är sämst i förskolorna, där det hösten 1978 fanns 4 300 finskspråkiga barn, dvs. 1/3 av alla finska barn i förskoleåldern. Av dem fick något över hälften undervisning i finska fyra timmar i veckan. På alla stadier, särskilt i förskolan, försvåras undervisningsarbetet av bristen på kompetent finskspråkig personal. Av de ca 1 500 finskspråkiga grundskollärarna hösten 1979 hade endast en tredjedel erhållit adekvat utbildning för sin uppgift. Bristen på finskspråkig undervisning måste också anses som sverigefinnarnas allvarigaste problem, ty enligt ett flertal undersökningar försvårar bristfälligt behärskan av modersmålet inläringen av svenskan och därmed även förståendet av undervisningens kunskapsinnehåll. Därför är vägen till fortsatta studier stängd för så många unga invandrare och därför avancerar de inte heller i arbetslivet på det sätt deras intelligens skulle förutsätta. Särskilt svår är situationen för de elever som flyttat till Sverige 1-3 år före grundskolans slut; många av dem blir helt utan avgångsbetyg.

Samhällelig och kulturell verksamhet

Sverigefinnarna umgås närmast med varandra, och för att stärka kontakterna har de grundat ett flertal föreningar, av vilka den äldsta är Tukholman Suomalainen Seura, grundad 1894. Paraplyorganisation för de finska föreningarna är **Riksförbundet för finska föreningar i Sverige (RFFS)**, vars 193 medlemsföreningar hösten 1979 hade över 58 000 medlemmar. Dess viktigaste verksamhetsområden är kultur-, ungdoms- och motionsverksamhet. Den upprätthåller den sverigefinska folkhögskolan och utger varje vecka tidningen **Ruotsin Suomalainen**. Finlandssvenskarnas centralförbund är **Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS)**, grundad 1969. Förbundet hade 19 medlemsföreningar hösten 1979. Egna riksförbund har dessutom grundats av bl.a. lärarna, författarna och konstnärerna.

Tilanne on heikoin esikouluissa, joissa syksyllä 1978 oli 4 300 suomenkielistä lasta eli noin 1/3 esikouluikäisistä suomalaislapsista. Näistä hieman yli puolet sai suomen kielen opetusta 4 tuntia viikossa. Kaikilla koulutusasteilla, varsinkin esikouluissa, opetustyötä haittaa pätevän suomenkielisen henkilökunnan puute: esim. peruskoulujen noin 1 500 suomenkielisestä opettajasta syksyllä 1979 vain 1/3 oli saanut asianmukaisen koulutuksen tehtäviinsä. Suomenkielisen opetuksen niukkuutta onkin pidettävä Ruotsin suomalaisten vakavimpana ongelmana, sillä useiden tutkimusten mukaan heikko äidinkielen taito vaikeuttaa ruotsin oppimista ja siten myös opetuksen tietosisällön omaksumista. Tästä syystä monet siirtolaisnuoret eivät pääse jatkamaan opintoja eivätkä etenemään työelämässä läheskään sillä tavoin, kuin mihin heillä muuten olisi älyllisiä edellytyksiä. Erityisen vaikeassa asemassa ovat ne oppilaat, jotka ovat muuttaneet Ruotsiin 1-3 vuotta ennen peruskoulun päättymistä, sillä monet näistä jäävät kokonaan vaille päästötodistusta.

Yhteiskunnallinen ja kulttuuritoiminta

Ruotsin suomalaiset seurustelevat lähinnä toistensa kanssa, ja yhteyksiensä kiinteyttämiseksi he ovat perustaneet lukuisia yhdistyksiä, joista vanhin on v. 1894 perustettu Tukholman Suomalainen Seura. Suomalaisyhdistysten kattojärjestönä on v. 1957 perustettu **Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto (RSKL)**, jonka 193 jäsen seuralla oli syksyllä 1979 yli 58 000 jäsentä. RSKL:n tärkeimpiä tehtäväalueita ovat kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoiminta. Se ylläpitää Ruotsinsuomalaisten kansankorkeakoulua ja julkaisee viikoittain ilmestyvää lehteä **Ruotsin Suomalainen**. Suomenruotsalaisten keskusjärjestönä on v. 1969 perustettu **Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS)**, johon kuului 19 jäsenyhdistystä syksyllä 1979. Omia valtakunnallisia yhdistyksiään ovat lisäksi perustaneet mm. opettajat, kirjailijat ja kuvaamataiteilijat.

Sverigefinnarna har inga fasta kulturinstitutioner, men amatörverksamheten är livlig såväl inom teater och konst som på musikens område. Andelsförlaget **Finn-Kirja** utger böcker och skivor av sverigefinnar. I Göteborg utkommer Sveriges enda finskspråkiga dagstidning **Finn Sanomat**, och ett fyrtiotal lokaltidningar har finskspråkiga spalter. Sveriges radio sände 1979 varje vecka över åtta timmar finskspråkigt radioprogram och tre timmar finskspråkigt TV program. Dessutom sände 21 lokalredaktioner finskspråkigt radioprogram en timme i veckan. Flera lokalföreningar utger en egen tidning. Från år 1972 har **Finlandshuset** verkat i Stockholm och håller på att utvecklas till ett mångsidigt kulturcentrum.

Ruotsin suomalaisilla ei ole kiinteitä kulttuurilaitoksia, mutta harrastustoiminta on vilkasta niin teatterin, kirjallisuuden, kuvataiteiden kuin musiikinkin aloilla. Osuuskustantamo **Finn-Kirja** kustantaa ruotsinsuomalaisten teoksia ja äänilevyjä. Göteborgissa ilmestyy Ruotsin ainoa suomenkielinen päivälehti **Finn Sanomat**, ja noin 40 paikallislehteä julkaisee suomenkielisiä palstoja. Ruotsin radio lähetti v. 1979 viikoittain yli 8 tuntia suomenkielistä radioja 3 tuntia televisio-ohjelmaa; lisäksi 21 paikallistoimitusta lähetti tunnin viikossa suomenkielistä radio-ohjelmaa. Lukuisat paikallisyhdistykset julkaisevat omia jäsenlehtiään. Vuodesta 1972 lähtien Tukholmassa on toiminut **Suomi-Talo**, josta on kehitymässä monipuolinen kulttuurikeskus.

Finlandshuset i Stockholm. Sverigefinnarnas träffpunkt i Stockholm från början av 1970-talet. Foto Juhani Jaakkonen.

Tukholman Suomitalo. Ruotsinsuomalaisten keskuspaikka Tukholmassa 1970-luvun alusta lähtien. Kuva Juhani Jaakkonen.

Riksförbundet för finska föreningar i Sverige (RFFS) utger varje vecka tidningen Ruotsin Suomalainen. Foto RFFS.

Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto (RSKL) julkaisee viikottain ilmestyvää lehteä Ruotsin Suomalainen. Kuva RSKL.

Finnarna är mycket intresserade av sport. En av de populäraste grenarna är volleyboll. Foto Juhani Jaakkonen.

Suomalaiset harrastavat paljon urheilua. Yksi suosituimmista lajeista on lentopallo. Kuva Juhani Jaakkonen.

Också Finlands nationalspel bobollen är populär bland sverigefinnarna. Foto Juhani Jaakkonen.

Myös Suomen kansallisuuspele pesäpallo on suosittu ruotsinsuomalaisten keskuudessa. Kuva Juhani Jaakkonen.

Sverigefinnarna slår också vakt om folkdanstraditionen. Foto Juhani Jaakkonen.

Ruotsinsuomalaiset vaalivat myös kansantanhuperinnettä. Kuva Juhani Jaakkonen.

Sverigefinnarna samlas på fritiden också för att tråda en tango. Foto Juhani Jaakkonen.

Ruotsinsuomalaiset kokoontuvat vapaa-aikanaan myös tangon tahtiin. Kuva Juhani Jaakkonen.

Sverigefinnarnas tidigaste samarbete ägde rum inom den kyrkliga sektorn. Finska församlingen i Stockholm grundades 1533 och fick en egen kyrka 1725. Nuförtiden har över 200 församlingar finskspråkig verksamhet. Hösten 1979 arbetade inom kyrkans finskspråkiga sektor inalles 54 heltidsanställda personer, av vilka 33 var teologer.

Ruotsin suomalaisten varhaisin yhteistoiminta alkoi kirkollisella saralla, sillä Tukholman suomalainen seurakunta perustettiin v. 1533, ja se sai oman kirkkonsa v. 1725. Suomenkielistä toimintaa on nykyään yli 200 seurakunnassa. Kirkon suomenkielisessä työssä oli syksyllä 1979 kaikkiaan 54 päätoimista henkilöä, joista teologeja 33.

Lahja Exner invaldes 1979 i Sveriges riksdag som den första finska efterkrigsinvandraren. Foto RFFS.

Finnarnas deltagande i fackföreningsverksamheten har varit ringa bl.a. på grund av språksvårigheter. En del fackförbund har dock finskspråkiga funktionärer och på många arbetsplatser finns det finskspråkiga förtroendemän och arbetarskyddsombud. Också sverigefinnarnas partipolitiska aktivitet har varit ringa även om en del partier har finska avdelningar. Sedan 1976 har de invandrare som bott tre år i Sverige haft möjlighet att delta i kommunal- och landstingsval. Av de röstberättigade finska medborgarna röstade 56 % år 1976, och drygt 100 finskfödda personer har invalts närmast i kommunalfullmäktige. I riksdagsvalet 1979 invaldes Lahja Exner (soc.dem.) som första finska efterkrigsinvandrare i Sveriges riksdag.

Lahja Exner valittiin vuoden 1979 eduskuntavaaleissa ensimmäisenä sodanjälkeisenä suomalaissiirtolaisena Ruotsin valtiopäiville. Kuva RSKL.

Suomalaisten osallistuminen ammattiyhdistystoimintaan on ollut vähäistä mm. kielivaikeuksien takia. Eräillä ammattiliitoilla on kuitenkin suomenkielisiä toimitsijoita, ja monilla työpaikoilla on suomalaisia luottamusmiehiä ja työsuojeluvaltuutettuja. Myös puoluepoliittinen toimeliaisuus on ollut laimeata, vaikka eräillä puolueilla on suomenkielisiä osastoja. Vuodesta 1976 lähtien on Ruotsissa kolme vuotta asuneilla siirtolaisilla ollut mahdollisuus osallistua kunnallis- ja maakäräjävaaleihin. Ääni-oikeutetuista Suomen kansalaisista 56 % äänesti v. 1976, ja runsaat sata suomalaissyntyistä valtuutettua valittiin lähinnä kunnallisvaltuustoihin. Vuoden 1979 eduskuntavaaleissa Lahja Exner (sos.dem.) valittiin ensimmäisenä sodanjälkeisenä suomalais-siirtolaisena Ruotsin valtiopäiville.

In- och utvandrarpolitik

Sverige började dra upp riktlinjerna för en egentlig invandrarpolitik först i slutet av 1960-talet. Enligt det år 1975 godkända programmet har invandrar- och minoritetspolitikens målsättningar sammanfattats i slagordet "jämlighet - valfrihet - samarbete". Man strävar till att trygga invandrarnas och ursprungsbefolkningens fullständiga jämlighet och deras lika möjligheter att utöva inflytande, och man vill ge invandrarna valfrihet bl.a. inom kulturlivet. Här vill man ge invandrarna möjligheter att slå vakt om sitt modersmål och sina kulturtraditioner och att utveckla den kulturella verksamheten på det egna språket; i detta syfte stöder man invandrarorganisationer och -tidningar.

I Finland började man utveckla utvandrarpolitiken i början av 1970-talet, närmast för att bemästra de problem som utflyttningen till Sverige och sverigefinnarna förde med sig. I detta syfte har den finska statsmakten bl.a. understött invandrarföreningarnas verksamhet och inlett ett samarbete med de svenska myndigheterna angående t.ex. utbildningsfrågor, kulturservice, sociala förmåner samt radio- och TV-program. Också informationen till utvandrarna har utökats; så utger delegationen för emigration sedan 1975 den tvåspråkiga tidningen *Suomen Sanoma/Finlandsnytt*.

Siirtolaisuuspolitiikka

Ruotsi alkoi hahmotella varsinaista siirtolaispolitiikkaa vasta 1960-luvun lopulla. Vuonna 1975 hyväksytyn ohjelman mukaan siirtolais- ja vähemmistöpolitiikan tavoitteet on tiivistetty tunnuksiin "tasa-arvo — valinnanvapaus — yhteistoiminta". Pyrkimyksenä on siten turvata siirtolaisten ja kanta-väestön täysi tasa-arvoisuus ja yhtäläiset vaikutusmahdollisuudet sekä suoda siirtolaisille valinnanvapaus mm. kulttuurielämän alalla. Tässä mielessä siirtolaisille pyritään turvaamaan mahdollisuudet äidinkielen ja kulttuuriperinteen vaalimiseen sekä omakielisen kulttuuritoiminnan kehittämiseen, missä tarkoituksessa mm. tuetaan siirtolaisjärjestöjä ja -lehdistöä.

Suomessa ryhdyttiin kehittämään siirtolaisuuspolitiikkaa 1970-luvun alussa lähinnä Ruotsiin muuttoon ja ruotsinsuomalaisiin liittyvien ongelmien hoitamiseksi. Tässä tarkoituksessa Suomen valtiolta on mm. tukenut siirtolaisjärjestöjen toimintaa ja ryhtynyt yhteistyöhön Ruotsin viranomaisten kanssa esim. koulutuskysymyksiä, kulttuuripalveluja, sosiaalietuuksia sekä radio- ja televisiotoimintaa koskevissa asioissa. Myös siirtolaisille suunnattua tiedotustoimintaa on lisätty; niinpä Siirtolaisasiain neuvottelukunta on julkaissut vuodesta 1975 lähtien kaksikielistä aikakauslehteä *Suomen Sanoma/Finlandsnytt*.

Framtidsperspektiv

Internationella flyttningsrörelser är ytterst svåra att förutspå då de är avhängiga av mångahanda faktorer i olika länder. I den nyaste befolkningsprognosen i Finland har man antagit, att Finlands migrationsunderskott skulle vara 5 000 personer om året fram till 1985. Efter det skulle utvandringen och återflyttningen vara lika stora. Flyttningsrörelsen mellan Sverige och Finland antas alltså inte avstanna ännu på en lång tid, även om man försöker förutse överflyttarnas antal och hoppas på en klar minskning därvidlag.

Även om sysselsättningsproblemen väntas fortsätta i Finland ännu i årtal kan man skönja vissa tecken på en försvagning av de emigrationsframkallande faktorerna. Den inverkan, som näringsstrukturens förändring hade, håller på att upphöra, emedan det inte längre frigörs några större mängder arbetskraft från jord- och skogsbruk. De nya årsklasserna som kommer ut på arbetsmarknaden blir under 1980-talet allt mindre. Utbildningsväsendets utveckling erbjuder allt flera personer möjligheter att placera sig i produktivt arbete i hemlandet.

Den svenska industrin har traditionellt sysselsatt en stor mängd finska invandrare. Under senaste tid har mängden industrianställda i Sverige minskat och denna utvecklingstendens tros fortsätta under 1980-talet. Däremot behövs de närmaste åren mera arbetskraft, bl.a. finska invandrare, inom många områden av den offentliga sektorn, t.ex. inom sjuk- och socialvården. Som helhet förefaller Sverige under 1980-talet att ha mindre behov än förr av nya invandrare och också mindre möjligheter än förr att sysselsätta dem.

Även om finnarnas emigration till Sverige skulle minska de närmaste åren, skulle den finska invandrabefolkningen i Sverige öka rätt snabbt. Detta beror på sverigefinnarnas unga ålder. Så har man också uppskattat, att även om flyttningsrörelsen mellan

Tulevaisuuden näkymät

Kansainväliset muuttoliikkeet ovat erittäin vaikeasti ennustettavia, koska ne riippuvat monenlaisista, eri maissa vaikuttavista tekijöistä. Tuoreimmassa Suomessa laaditussa väestöennusteessa on oletettu, että Suomen muuttotappio olisi 5 000 henkilöä vuodessa vuoteen 1985 asti, minkä jälkeen maastamuutto ja paluumuutto olisivat yhtä suuret. Suomen ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen ei siis otaksuta tyrehtyvän vielä pitkään aikaan, joskin muuttajien määrän ennakoidaan ja toivotaan vähenevän selvästi.

Vaikka työllisyysongelmien odotetaan jatkuvan Suomessa vielä vuosikausia, on nähtävissä merkkejä maastamuuttoon vaikuttavien tekijöiden heikentymisestä. Niinpä elinkeinorakenteen muutos on päätymässä sikäli, ettei maa- ja metsätaloudesta enää vapaudu merkittävästi työvoimaa. Uudet työmarkkinoille tulevat ikäluokat supistuvat edelleen 1980-luvulla. Koulutuksen laajeneminen tarjoaa yhä useammalle mahdollisuuksia sijoittua tuottavaan työhön kotimaassa.

Ruotsin teollisuus on perinteisesti työllistänyt runsaasti suomalaisia siirtolaisia. Viime aikoina teollisuuden palveluksessa olevien määrä on Ruotsissa vähentynyt, mikä kehityssuunta näyttää jatkuvan 1980-luvullakin. Sitä vastoin monilla julkisen sektorin toimialoilla — esim. sairaala- ja sosiaalitoimen palveluksessa — tarvitaan lähivuosina lisää työvoimaa, mm. suomalaisia maahanmuuttajia. Kokonaisuutena ottaen Ruotsille näyttää 1980-luvulla olevan aikaisempaan verrattuna vähemmän tarvetta ja mahdollisuuksiakin työllistää uusia maahanmuuttajia.

Vaikka suomalaisten Ruotsiin muutto vähenisikin lähivuosina, Ruotsin suomalainen siirtolaisväestö kasvaisi kuitenkin jatkuvasti varsin nopeaa vauhtia. Tämä johtuu ruotsinsuomalaisten ikärakenteesta. Niinpä on arvioitu, että vaikka Suomen ja Ruotsin

Sverige och Finland skulle vara i balans redan fr.o.m. 1980, så skulle sverigefinnarnas och deras ättlingars antal öka med åtminstone 100 000 personer före år 2000. För att denna befolkningsdel skulle hålla sig vid sin nuvarande storlek (ca 400 000 personer), borde återflyttarnas antal årligen med 4 000 överstiga utflyttarnas antal. Om nettoemigrationen från Finland skulle vara ca 5 000 personer per år, skulle den finska invandrarbefolkningen i Sverige öka till över 600 000 före år 2000. I varje fall kommer sverigefinnarna att utgöra en så betydande befolkningsgrupp att tillfredsställandet av deras sociala, kulturella, utbildnings- o.a. speciella behov kommer att kräva en hel del uppmärksamhet såväl i Sverige som i Finland under de närmaste decennierna.

Perspektiven hösten 1981

Efter att denna artikel skrevs (i början av år 1980) har det skett en tydlig omsvängning i migrationen mellan Finland och Sverige närmast genom att återflyttningen har ökat. Återflyttningen som när den var som minst åren 1977 och 1978 omfattade 5 300 personer ökade till 6 800 personer år 1979 och ytterligare till ca 10 000 personer år 1980. År 1981 har den varit ännu livligare och kan stiga till 13 000 personer. Samtidigt har utvandringen minskat från den stabila nivån åren 1978-80 (ca 12 000 personer per år). Sålunda får Finland år 1981 ett migrationsöverskott för första gången efter åren 1971-74; nettointflyttningen är uppskattningsvis 5 000 personer. Återflyttningen uppskattas bli livligare än utflyttningen också under 1982 även om migrationsöverskottet kan minska något.

väligen muuttoliike olisi tasapainossa jo vuodesta 1980 lähtien, ruotsinsuomalaisten siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä määrä lisääntyisi vähintään 100 000 henkilöllä vuoteen 2000 mennessä. Jotta tämä väestönosa pysyisi nykyisen suuruisena (noin 400 000 henkilöä), paluumuuttajia pitäisi olla joka vuosi ainakin 4 000 enemmän kuin Suomesta Ruotsiin siirtyjiä. Mikäli suomalaisten nettomaastamuutto olisi noin 5 000 henkilöä vuodessa, Ruotsin suomalainen siirtolaisväestö lisääntyisi yli 600 000 henkilöön vuoteen 2000 mennessä. Joka tapauksessa ruotsinsuomalaiset tulevat olemaan niin merkittävä väestöryhmä, että sen omien sosiaalisten, koulutus-, kulttuuri- yms. erityistarpeiden tyydyttäminen vaatii lähivuosikymmeninä runsaasti huomiota niin Ruotsissa kuin Suomessakin.

Näkymät syksyllä 1981

Tämän artikkelin kirjoittamisen (eli vuoden 1980 alun) jälkeen Suomen ja Ruotsin välisessä muuttoliikkeessä on tapahtunut selvä käänne lähinnä paluumuuton voimistumisen ansiosta. Paluumuutto, joka oli alimmillaan 5 300 henkilöä vuosina 1977 ja 1978, lisääntyi 6 800 henkilöön v. 1979 ja edelleen noin 10 000 henkilöön v. 1980. Vuonna 1981 paluumuutto on ollut vieläkin vilkkaampaa ja saattaa kohota 13 000 henkilöön. Samalla maastamuutto on tuntuvasti vähentynyt vuosien 1978-80 vakaalta tasolta (noin 12 000 henkilöä vuodessa). Näin ollen Suomi saa v. 1981 muuttovoittoa ensi kerran vuosien 1971-74 jälkeen, nettomaahanmuuton ollessa arviolta 5 000 henkilöä. Paluumuuton arvioidaan olevan myös v. 1982 maastamuuttoa vilkkaampaa, joskin muuttovoitto voi supistua jonkin verran.

Denna omsvängning torde i många avseenden avspegla skillnaderna mellan den ekonomiska utvecklingen i Finland och Sverige. De ekonomiska problemen har ökat betydligt i Sverige under de senaste åren och drabbat speciellt de branscher i vilka en ansevärd mängd finländska invandrare arbetar. I Finland däremot har den ekonomiska utvecklingen varit relativt gynnsam. Sålunda ökade den sysselsatta arbetskraftsmängden med mer än 150 000 personer (7,5 %) åren 1978-81, men arbetslösheten förblev trots det stor. Sysselsättningsläget förväntas bli sämre också i Finland åren 1982-83.

Tämä käänne heijastellee paljolti Suomen ja Ruotsin taloudellisen kehityksen eroja. Ruotsin taloudelliset ongelmat ovat viime vuosina huomattavasti lisääntyneet ja ne ovat kohdistuneet erityisesti aloihin, joilla työskentelee runsaasti suomalaisia siirtolaisia. Suomen taloudellinen kehitys on sitä vastoin ollut ver-
raten suotuisa. Niinpä työllisen työvoiman määrä kasvoi yli 150 000 henkilöllä (7,5 %) vuosina 1978-81 työttömyyden pysyessä silti korkeana. Työllisyystilanteen ennakoidaan heikkenevän Suomessakin vuosina 1982-83.

UTSTÄLLNINGSMATERIAL**Bilder:***Från Sverige*

Danielsson-Ambrosiani, Kristina, Stockholm
 Finn-Kirja
 Finn-Sanomat
 Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige
 Göteborgs Historiska Museum
 Halstahammarilainen
 Jaakkonen, Juhani, Stockholm
 Kungliga Biblioteket, Stockholm
 Nordiska Museet, Stockholm
 Riksarkivet, Stockholm
 Riksförbundet för finska föreningar i Sverige
 RFFS:s Göteborgsdistrikt
 Riksförbundet för Finskpråkigt Församlingsarbete
 i Sverige
 Statens Historiska Museum, Stockholm
 Stockholms Stadsarkiv
 Stockholms Stadsmuseum
 Sverigefinnarnas Arkiv
 Sverigefinska bildkonstnärernas förening
 Sveriges finska lärarförening
 Universitetsbiblioteket i Uppsala
 Värmlands Museum, Karlstad
 Arvo Yläräkkolas samlingar, Stockholm

Från Finland

Universitetsbiblioteket i Helsingfors
 Hufvudstadsbladet – Pressfoto
 Ikäläinen, Topi, Kuopio
 Kanerva, T, Pikis
 Lehtinen, Kari, Åbo
 Museiverket
 Rajalin, Börje, Helsingfors
 Åbo stads Historiska Museum
 Finlands Riksarkiv
 Yhtyneet Kuvalehdet
 Åbo Akademis bildsamlingar

NÄYTTELYAINEISTO**Kuvat:***Ruotsista*

Danielsson-Ambrosiani, Kristina, Tukholma
 Finn-Kirja
 Finn-Sanomat
 Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige
 Göteborgin Historiallinen Museo
 Halstahammarilainen
 Jaakkonen, Juhani, Tukholma
 Kuninkaallinen Kirjasto, Tukholma
 Tukholman Pohjoismainen Museo
 Ruotsin Valtionarkisto, Tukholma
 Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto
 RSKL:n Göteborgin Aluejärjestö
 Ruotsin Suomenkielisen Seurakuntatyön Keskus

Historiallinen Museo, Tukholma
 Tukholman kaupunginarkisto
 Tukholman kaupunginmuseum
 Ruotsinsuomalaisten Arkisto
 Ruotsinsuomalaisten kuvataiteilijoiden yhdistys
 Ruotsin suomalainen opettajayhdistys
 Upsalan yliopiston kirjasto
 Vermlannin Museo, Karlstad
 Arvo Yläräkkolan kokoelmat, Tukholma

Suomesta

Helsingin yliopiston kirjasto
 Hufvudstadsbladet – Pressfoto
 Ikäläinen, Topi, Kuopio
 Kanerva, T., Piikkiö
 Lehtinen, Kari, Turku
 Museovirasto
 Rajalin, Börje, Helsinki
 Turun kaupungin Historiallinen Museo
 Valtionarkisto
 Yhtyneet Kuvalehdet
 Åbo Akademin kuvakokoelmat

Föremål:*Från Sverige*

Blekinge Museum

Statens Historiska Museum

Från Finland

Kuopio Museum

Museiverket

Satakunda Museum

Migrationsinstitutet

Åbo stads Historiska Museum

Åbo Akademis Sjöhistoriska Museum

Esineet:*Ruotsista*

Blekingen Museo

Historiallinen Museo, Tukholma

Suomesta

Kuopion Museo

Museovirasto

Satakunnan Museo

Siirtolaisuusinstituutti

Turun kaupungin Historiallinen Museo

Åbo Akademin Merihistoriallinen Museo

ORIENTALIS

IGHIA
VLA

PESCHA

SALA

LERGAS

MARE BOTNICVM

BOTNIA
ORIENTALIS

KARLABI

PSORE

TRYLA

VIRTIS

IORIS

SAVOLAX

VRO

TOMOLA VESTI

KYRO

PALIO

KYLA

LAYA

B

MOSTESAR

PERKALA

PIET MADO

KORSHOLM

VERGA

BIRI

MAXIMA HIC VLTIT VDO GENTIV

HOLELA LACVS

SVR PESI

VESIKILA

HIC FABRICATUR
TAVASTIA VEI